

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ALMAN DİLİ EĞİTİMİ

ÇOCUK EĞİTİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE ALMANCA
İLKÖĞRETİM DERS KİTAPLARINDAKİ ÖYKÜLER

Hazırlayan:

Evrım KADIOĞLU

Danışman:

Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

Doktora Tezi

Samsun, 2017

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ALMAN DİLİ EĞİTİMİ**

**ÇOCUK EĞİTİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE ALMANCA
İLKÖĞRETİM DERS KİTAPLARINDAKİ ÖYKÜLER**

Hazırlayan:

Evrım KADIOĞLU

Danışman:

Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

Doktora Tezi

Samsun, 2017

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Doktora Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

09/02/2017

İmza

Evrin KADIOĞLU

TEZ KABUL VE ONAYI

Evrin Kadioğlu tarafından hazırlanan Türkçe Ve Almanca İlköğretim Ana Dili Ders Kitaplarındaki Öykülerde Çocuk Eğitimi başlıklı bu çalışma, (09/02/2017) tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

Üye : Prof. Dr. şaban SAĞLIK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nevzat BAKIR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Rumiye ARSLAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hülya YOLASIĞMAZOĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

___/___/___

Doç. Dr. Ali ERASLAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

ÇOCUK EĞİTİMİ AÇISINDAN TÜRKÇE VE ALMANCA İLKÖĞRETİM DERS KİTAPLARINDAKİ ÖYKÜLER

Evrım KADIOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yabancı Diller Eğitimi, Doktora, Aralık/2016

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

Ders kitapları dünyada hala öğretim materyalleri arasında en çok başvurulan kaynak olma özelliğine sahiptir. Kitaplarda yer alan metinler de bilgi aktarımı ve paylaşımı, dilsel, bilişsel, kişisel ve toplumsal gelişime katkı sağlama, ulusal ve evrensel değerlerin aktarılması, içselleştirilmesi ve çocukta davranış değişikliği meydana getirmesi gibi önemli görevler üstlenmektedir. Dolayısı ile ders kitaplarının ve bu kitaplarda yer alan metinlerin öğrencilerin dilsel ve bilişsel düzeyleri, yaşları, ilgi ve gereksinimleri ile örtüşmesi gerekir.

Bu çalışmada Türkiye ve Almanya’da, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda okutulan ana dili ders kitaplarındaki öyküleyici metinler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Metinlerin benzer ve farklı yönleri, öğretim programlarında belirtilen amaçlar doğrultusunda tespit edilmiştir. Çalışma tarama modeline uygun olarak hazırlanmıştır. Kuramsal alt yapı literatür taranarak oluşturulmuştur. Metinler belirlenen temalar altında sınıflandırılarak, öğretim programındaki hedeflerle tutarlılık, çocuk gerçekliğini ve çocuk bakış açısını yansıtmama ve eğitim tutumları açılarından incelenmiştir.

Türkçe ve Almanca öğretim programları, ana dili eğitiminin amaçları doğrultusunda büyük ölçüde örtüşmektedir. Genel amaçlar söz konusu olduğunda ise, Türkçe dersi öğretim programında, ulusal, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler ön plana çıkmaktadır. Almanca öğretim programlarında ise öğrencilerin ilgi ve yetenekleri, kişilik gelişimi, toplumsal hayatta aktif bir şekilde rol alması, yaşam boyu öğrenme gibi bireyin kendisi ile ilgili hedefler yer almaktadır.

Metinler karşılaştırıldığında ise Almanca ana dili ders kitaplarındaki metinlerin öğretim programları ile tutarlı olduğu, çocuk bakış açısını ve gerçekliğini yansıttığı ve metinlerde demokratik bir eğitim tutumunun hakim olduğu görülmektedir. Türkçe metinler ise öğretim programındaki genel hedeflerle örtüşmektedir. Ancak Türkçe dersi öğretim programına göre, metinlerin sahip olması gereken birçok nitelik metinlerde tespit edilememiştir. Metinler çocuk bakış açısını ve gerçekliğini yansıtmamaktadır, otoriter bir eğitim tutumu ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, eğitim tutumu, öğretim programı

ABSTRACT

THE STORIES IN TURKISH AND GERMAN PRIMARY SCHOOL TEXTBOOKS IN TERMS OF CHILDREN'S EDUCATION

Evrin KADIOĞLU

Ondokuz Mayıs University, Institute of Educational Sciences
Foreign Language Teaching Department, Ph.D., December/ 2016
Supervisor: Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

Textbooks still have the property of being the most referenced source among teaching materials. The texts in the textbooks also undertakes important tasks such as knowledge transfer and sharing, contributing to linguistic, cognitive and social development, transfer and internalization of national and universal values and behavioral change in children. Therefore, the textbooks and the texts in the textbooks must overlap with the linguistic and cognitive development level, age, and interests of the students.

In this study, narrative texts in the native language textbooks which taught in second, third and fourth grade in primary education in Turkey and Germany was investigated comparatively. Similar and different aspects of the texts have been identified for the purposes specified in the curriculum. The study has been prepared in accordance with the screening model. The theoretical structure has been created by scanning the literature. Texts are classified under determined themes and analyzed in the aspects of consistency with the aims of the instructional program, reflecting or not the child's reality and child perspective and education attitude.

Turkish and German teaching programs coincide to a large extent for the purposes of education in native language. In the case of general purposes, however, in Turkish language teaching program, national, moral, humanitarian, spiritual and cultural values become prominent. In German teaching program targets related to the individual itself such as student's interests and skills, personality development, to take an active role in social life, lifelong learning is located.

Texts in German native language textbooks have coherence with teaching program, reflect the child's reality and child perspective and have a command of democratic education attitude at the comparison of the texts. The Turkish texts are consistent with the aims of teaching program. However many of the characteristics which should be in the texts according to the Turkish native language teaching program could not be detected. Texts are not reflecting child's reality and child perspective and an authoritative education attitude come into prominence.

Key Words: Comparative education, education attitude, teaching program

TEŞEKKÜR

Bu alıőmanın yűrűtűlmesi sırasında deęerli bilgi, birikim ve tecrűbeleri ile bana yol gűsteren, desteęini esirgemeyen danıőmanım Prof. Dr. Mustafa OLAK'a, alıőmama ilgisi ve űnerileri ile katkıda bulunmuő olan Prof. Dr. Őaban Saęlık'a, yoęun çalıőmalarım sırasında, sabrettięi, destek olduęu, cesaretlendirdięi ve çalıőmadaki teknik detaylar konusundaki emekleri için eőim Ercűment'e, neőesi, enerjisi ve manevi desteęi için kızım Asya'ya ve hep yanımda olan Kızım'a teőekkűr ederim.

Evrım KADIOğLU

Aralık-2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	x

GİRİŞ

1. Problem.....	1
2. Problem Tümcesi.....	3
3. Amaç.....	3
4. Önem.....	4
5. Sayılıtlar.....	4
6. Sınırlılıklar.....	5
7. Tanımlar.....	5
8. Yöntem.....	6
8.1. Araştırma Modeli.....	6
8.2. Araştırma Evreni Ve Örneklem.....	6
8.3. Veri Toplama Teknikleri.....	7
8.4. Verilerin Çözümlemesi.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM
ÇOCUK EĞİTİMİ, KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM VE ÖĞRETİM
PROGRAMLARI

1.1. Çocuk Eğitimi.....	8
1.1.1. Çocuk Kavramı.....	8
1.1.2. Çocuk ve Eğitim.....	9
1.2. Karşılaştırmalı Eğitim	11
1.2.1. Karşılaştırmalı Eğitimin Tarihçesi.....	12
1.2.2. Karşılaştırmalı Eğitime Benzer Disiplinler.....	12
1.3. Öğretim Programları.....	13
1.3.1. Türkçe Dersi Öğretim Programı.....	14
1.3.2. Almanca Öğretim Programları.....	18
1.4. Türkçe ve Almanca Öğretim Programlarının Karşılaştırılması.....	28

İKİNCİ BÖLÜM
ÇOCUK EĞİTİMİ VE ANA DİLİ DERS KİTAPLARI

2.1. Çocuk Eğitiminde Ana Dili Ders Kitaplarının Yeri.....	33
2.2. Türkçe Ana Dili Ders Kitaplarında Konuların Dağılımı.....	34
2.2.1. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Temalar ve Temel Konular.....	34
2.2.2. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabında Temalar ve Temel Konular.....	36
2.2.3. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabında Temalar ve Temel Konular.....	38
2.3. Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Konuların Dağılımı.....	40
2.3.1. Kunterbunt Serisi İkinci Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları.....	40

2.3.2. Kunterbunt Serisi Üçüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları.....	48
2.3.3. Kunterbunt Serisi Dördüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları.....	55
2.3.4. Pusteblyme Serisi İkinci Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları.....	62
2.3.5. Kunterbunt Serisi Üçüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları.....	70
2.3.6. Kunterbunt Serisi Dördüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları.....	78
2.4. Türkçe Ve Almanca Ders Kitaplarının Temalar ve Metin Konuları Açısından Karşılaştırılması.....	85
2.5. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarındaki Metinlerde Çocuğa Bakış Açısı ve Metinlerin İletileri.....	88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKÇE VE ALMANCA DERS KİTAPLARININDAKİ ÖYKÜLERİN ÇOCUK EĞİTİMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Evrensel Değerler...	92
3.2. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Ulusal Değerler Eğitimi.....	99
3.3. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Aile	110
3.4. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Okul.....	118
3.5. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Çevre.....	125
SONUÇ	134
KAYNAKÇA	136
ÖZGEÇMİŞ	141

KISALTMALAR

BGD	.....	Almanca Dersi Öğretim Programı (Badern Württemberg)
İÖGM	.....	İlköğretim Genel Müdürlüğü
İSTMEM	.....	İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü
MEB	.....	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	.....	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PISA	.....	Uluslar arası Öğrenci Değerlendirme Programı
RDG	.....	Almanca Dersi Öğretim Programı (Berlin, Brandenburg Eyaletleri)
TDK	.....	Türk Dil Kurumu
TDÖP	.....	Türkçe Dersi Öğretim Programı
TÜİK	.....	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	.....	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

GİRİŞ

1. Problem

Eğitim insanlık tarihi üzerinde etkili olan faktörlerden en önemlisidir. Kavcar'a göre eğitim insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği sağlamaktır. Eğitimin işlevi topluma sağlıklı bir biçimde uyum sağlayabilmeleri için insanları etkilemektir. Bu etkileme geçmişteki sosyal ve ulusal değerleri tanıtip benimsetme, bugünün gerçeklerini gösterme ve geleceğe dönük değerler hüneler kazandırma yoluyla olur. Çağdaş eğitimin amacı dünü koruyarak yarını güven altına almaktır. Bu tanıma göre eğitim insan davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesini hedefler (Kavcar, 1982).

Toplumları derinden etkileyerek yönlendirme gücüne sahip olan eğitim olgusunun ve ulusal eğitim sistemlerinin birbirleri ile karşılaştırılması, karşılaştırmalı eğitim alanını ortaya çıkarmıştır. Karşılaştırmalı eğitim iki ya da daha fazla eğitim sisteminin kuramsal ve uygulamalı olarak benzerliklerini ve farklılıklarını tanımlamaya yardım eden, benzer görünen fenomenlerin (olguların) anlamını belirten ve insanları toplumsallaştırma ile eğitime yollarına ilişkin yararlı genel önerilere ulaştıran bir disiplindir (Demirel, 2000: 1).

Karşılaştırmalı eğitim genel kanının aksine farklı eğitim sistemlerine ait verileri salt yan yana koymayı değil, bunların sebeplerini araştırmayı, açıklamayı ve yorumlamayı yani hem analiz hem de sentez yapma yeteneğine sahip olmayı gerektirir. Eğitim çok karmaşık bir olgudur. Bir toplumun yaşamının tüm yönleriyle bağlantılıdır (siyasal, ekonomik, dinsel, bilimsel, toplumsal vb.). Eğer bir ülkenin eğitimi incelenmek istenirse, toplumsal yapısı, tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve siyasal durumuyla ilgili eserler okunur (Demirel, 2000: 7).

İncelenen kültüre ve bu kültürün diline hakim olmak, eğitim-toplum, ekonomi ve politika ilişkilerini yorumlayabilmek gibi belli başlı bir takım özelliklere sahip olma gerekliliği bu alanda çalışma yapmayı zorlaştıran etmenlerdir. Ayrıca bu alanda çalışacak kişilerin eğitilmiş, verileri sistemli olarak uygulayan, test eden ve eğitimle ilgili yeni teoriler bulmak için bilimsel yöntemi kullanan kişiler olması gerekir.

Karşılaştırmalı eğitim, eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir alandır. Türk eğitim tarihinde, uzun yıllardır değişik aralıklarla yenileşme çabaları olmuştur. Bu süreç içerisinde, eğitimde yaşanan sorunların Türkiye dışındaki ülkelerde nasıl çözüldüğü üzerinde durulmuştur. Bu amaçla bazen dışarıya heyetler gönderilmiş, bazen de dışarıdan yabancı uzmanlar çağırılmıştır. Ancak eğitim sistemini geliştirmeyi hedefleyen bu arayışlar kısa vadeli çözümler bulmaya yönelmiştir. Bu yüzden eğitimde dışarıdan esinlenerek yapılan değişikliklerin çoğu bir uyarılama olmaktan öteye geçememişti (Erdoğan, 2003: 2-3).

Dolayısı ile bu alanda Türk eğitim sistemine zenginlik katacak, mevcut olanın aynen taklidini değil, eğitimin en önemli özelliklerinden biri olan yerelliği de yansıtacak araştırmalar yapılması son derece önemlidir.

Bu konuda vurgulanması gereken bir diğer husus da çağa uygun tutum ve davranış değişikliği gerçekleştirmenin özellikle ilköğretimde çok önemli olduğudur. “Sevgi, saygı, doğruluk, sorumluluk alma, iyi-kötü ayrımı yapabilme gibi konularda hem bilgi edinme hem de uygun davranışları kazanmak amacıyla okula gelen bir hedef grup vardır. Bu iletilerin verilmesi konusunda en önemli hareket noktası da ders kitaplarındaki metin ve görsellerdir” (Akyol, 2006: 5). O halde söz konusu materyallerin istenen özelliklere sahip olması ve de eğitim programında belirtilen amaçlarla tutarlılık göstermesi gerekir. Ana dili ders kitaplarının biçim ve içerik açısından yetersizlikler taşıdığı vurgulansa da söz konusu kitapların niçin, hangi yönlerden, neye göre yetersiz olduğu çoğu kez açıkça ifade edilmemektedir. Bu araştırmada problem, kitaplardaki öykülerin nitelikleri açısından ve karşılaştırmalı eğitim disiplininin ışığı altında ele alınacak, Almanya eğitim sisteminde de ortak, benzer ya da farklı sorunlar olup olmadığı saptanmaya çalışılacaktır. Çözüm yolları aranırken de her ülkenin toplumsal yapısı, tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve siyasal durumuyla kendi gerçekleri olduğu göz önünde bulundurulacaktır.

Dilin taşıdığı büyük önem ana dili eğitimine ne kadar değer verilmesi gerektiğini açıkça göstermektedir. “Dil eğitiminin temel amacı, kişilerin düşünme ve temel iletişim becerilerini geliştirmektir. Bundan dolayı bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil öğretimine büyük önem verilmektedir. Bugün bütün dünyada her ülkenin anadili eğitimiyle ilgili kendine özgü sorunları bulunduğu gibi, bütün ülkelerde kendini gösteren ortak sorunlar da vardır” (Kavcar, 1982: 142). Ana dili ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiliş, çocuğa sesleniş, eğitim ve ilköğretim programına uygunluk gibi açılardan karşılaştırmalı olarak incelenmesi ana dili

eğitimi ile ilgili sorunların farklı ÷lkelerdeki benzerlikleriyle birlikte çözümlerinin de farklılığını ortaya koyacaktır.

Ayrıca Türkiye'nin son zamanlarda Avrupa Birliği ile entegre olabilmenin gerekliliklerini yerine getirebilmek adına yoğun çaba harcadığı ve kendi dışındaki ÷lkelerle olan etkileşim sürecinin genişlediği bir gerçektir. Ancak ilişki kurulmaya çalışılan bu ÷lkeler hakkında en az bilinenlerin başında insan kaynaklarını nasıl yetiştirdikleri yani nasıl bir eğitim sistemine sahip oldukları konusu gelmektedir. Öte yandan son yıllarda hem Türkiye'den yabancı ÷lkelere hem de değişik ÷lkelerden Türkiye'ye doğru yoğun bir öğrenci hareketi gözlenmektedir (Erdoğan, 2003: 3).

Dolayısıyla bu çalışma, öğrenim amacıyla gitmek için en çok tercih edilen ÷lkelerden biri olan Almanya'nın eğitim sistemi ile ilgili olarak sunacağı bilgiler açısından da önemli olacaktır.

2. Problem Tümcesi

Türkiye'de ve Almanya'da ilköğretim düzeyinde ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda okutulan ana dili ders kitaplarındaki öyküler çocuk eğitimini açısından eğitim programlarında belirtilen amaçlarla tutarlılık göstermekte midir, birbiriyle benzer ve farklı yönleri nelerdir?

3. Amaç

Araştırmanın amacı, Türkiye'de ve Almanya'da ilköğretim ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda kullanılan ana dili ders kitaplarındaki öykülerin niteliklerini çocuk eğitimini ve eğitim programlarında belirtilen amaçlarla tutarlılığı açısından karşılaştırmalı olarak incelemek, benzer ve farklı yönleri ortaya koyarak bu alanda katkı sağlamaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Türkçe ve Almanca öğretim programlarında bu derslerin öğretim amaçları nelerdir?
2. Her iki programın bu amaçlar doğrultusunda benzer ve farklı yönleri nelerdir?
3. Araştırma kapsamında karşılaştırmalı olarak incelenen kitaplar ve öyküler içerik, nitelik ve eğitsel tutum gibi açılardan programlarla örtüşmekte midir?
4. Türkçe ve Almanca ders kitaplarındaki öykülerin konuları nelerdir?
5. Öykülerdeki anlatım tutumları ve eğitsel yaklaşımlar nasıldır?

6. Öykülerde yazarlar çocuk gerçekliğini ve çocuk bakış açısını dikkate almakta mıdır?

7. Ders kitaplarındaki öykülerin eğitsel amaçları nelerdir, farklı toplumların farklı sosyal ve kültürel yapıları, eğitim anlayışları öykülere nasıl yansımıştır?

4. Önem

Ders kitapları eğitim araç ve gereçleri arasında en işlevsel, en kolay erişilebilen ve en sık başvurulan kaynak olma özelliğini taşır. Bu kitaplar ve kitaba alınan metinler çocuklara kimi davranışları kazandırmada örnek ve kılavuz olma, onların dilsel, bilişsel, kişisel ve toplumsal gelişimine katkı sağlama gibi işlevlere sahiptir. Bu nedenle söz konusu kitapların ve metinlerin çocuğun beğeni ve algılama düzeyine, yaşına, ilgi ve gereksinimlerine uygun bir şekilde hazırlanması son derece önemlidir.

Türkiye’de ve Almanya’daki ilköğretim I. kademe ana dili ders kitaplarının incelenmesine yönelik yapılan lisansüstü düzeydeki çalışmalarda kitaplar eğitim programları ve kitapların nitelikleri (Durmuşçelebi, Ankara Üniversitesi Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı, 2007) ya da salt yazma eğitimi açısından (Kasapoğlu, Marmara Üniversitesi Almanca Öğretmenliği Bilim Dalı, 2007) karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yine Selçuk Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinde ilköğretim I. kademe ana dili ders kitaplarındaki şiirler (Şahin, 2007) ve Atatürk ile ilgili yazılar (Emiroğlu, 2007) çocuk eğitimi açısından incelenmiştir. Bu çalışmanın diğerlerinden ayrı bir öneme sahip olmasının nedeni ders kitaplardaki öykülerin çocuk eğitimi açısından Türkçe ve Almanca eğitim programlarında belirtilen amaçlarla tutarlılık içinde olup olmadığının karşılaştırmalı olarak eğitim bilim ve edebiyat biliminin ışığı altında araştırılacak olmasıdır.

5. Sayıtlar

1. Araştırma kapsamında incelenecek ders kitapları, iki ülkede okutulan ders kitaplarının genelini yansıtacak düzeydedir.

2. Ana dili dersi öğretimi öğrencinin iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetişmesi için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılmasına önem verir.

3. Ana dili dersi öğretimi ilköğretimin amaçlarını yerine getirmede önemli bir görev üstlenmektedir.

6. Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. Türkiye’de ve Almanya’da ilköğretim birinci kademe ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda okutulan ana dili ders kitapları,
2. Söz konusu kitaplardaki öykülerin eğitim programlarında belirtilen amaçlara uygunluğu ve çocuk eğitimi açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

7. Tanımlar

Eğitim: “En geniş anlamıyla eğitim çocuk olsun, genç olsun, yaşlı olsun, insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği sağlamaktır” (Kavcar, 1982: 1).

Karşılaştırmalı Eğitim: “Karşılaştırmalı eğitim, mevcut eğitim problemlerini ve bu problemleri doğuran nedenleri, diğer toplumlarda benzer faktörlere değinerek saptayan, yorumlayan bir inceleme ve araştırma alanıdır” (Demirel, 2000: 1).

Eğitim Programı: “İstendik hedef ve davranışların kazanılması için stratejilerin belirlendiği yazılı doküman ya da eylem planıdır” (Durmuşçelebi, 2007: 43).

Çocuk Edebiyatı: “Çocuk ve gençlik yazını çocuklar ve gençler için üretilmiş, aynı zamanda onlar tarafından oluşturulmuş, serbest ve okuldaki zorunlu okuma kapsamına giren bütün metinleri içeren bir üst kavramdır” (Dilidüzgün, 2003a: 21-22).

Çocuğa Görelilik: Kısaca çocuğun fizyolojik ve psikolojik özelliklerinin, bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulmasıdır. Bu ilkeye "çocuğa uygunluk" ilkesi de denir. Bu ilkeye göre çocuk küçük bir yetişkin olarak düşünülmemeli; fizyolojik ve psikolojik olarak kendine has bir birey olarak düşünülmalıdır.

Öykü: Öykü yaşanmış ya da yaşanabilen olayları, olaylara karışan kişilerin ruhsal yapılarını yer ve zaman belirterek anlatan yazılara denir. Genelde düz yazı biçiminde yazılırlar, anlatım akıcı ve sürükleyicidir, esas olan insanın güdülenmesi, ilgisinin çekilmesidir. Öyküde gereksiz anlatım ve abartmaya yer verilmez.

8. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yürütülmesinde izlenecek olan model, araştırma evreni, veri toplama tekniği ve analizi üzerinde durulacaktır.

8.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modeline uygun olarak yapılmaya çalışılacaktır. Araştırma kapsamında bulunan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf ana dili ders kitaplarındaki öykülerin niteliklerinin betimlenmesi, çocuk eğitimi verileri ışığında karşılaştırılarak incelenmeleri ve kuramsal alt yapının oluşturulması literatür taranarak yapılacaktır.

8.2. Araştırma Evreni Ve Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye’de ve Almanya’daki ilköğretim ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf ana dili ders kitaplarındaki öyküler oluşturmaktadır. Kapsamın çok genişlememesi maksadı ile ders kitaplarında örneklem alma yoluna gidilip Almanya ve Türkiye’de ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyinde en çok kullanılan kitaplardaki öyküler seçilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan ders kitaplarına ait bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır:

Tablo 1: İncelenen Türkçe ve Almanca ilköğretim ana dili ders kitapları

Almanya için belirlenen kitaplar		Türkiye için belirlenen kitaplar	
Kitap adı	Kitap yazarı	Kitap adı	Kitap yazarı
Pustebume (Das Lesebuch 2- Okuma Kitabı 2)	Menzel, W. (Hrsg.). (2003) Hannover: Schroedel	İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 2	Karafilik F. , Değirmenci G. , Bilkan N. (2008). İstanbul: Uygun.
Pustebume (Das Lesebuch 3- Okuma Kitabı 3)	Menzel, W. (Hrsg.). (2003) Hannover: Schroedel	İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3	Karafilik F. , Değirmenci G. , Bilkan N. (2008). İstanbul: Uygun.
Pustebume (Das Lesebuch 4- Okuma Kitabı 4)	Menzel, W. (Hrsg.). (2003) Hannover: Schroedel	İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 4	Kapulu, A. , vd. (2008). Ankara: Koza

Tablo 1' in devamı

Almanya için belirlenen kitaplar		Türkiye için belirlenen kitaplar	
Kitap adı	Kitap yazarı	Kitap adı	Kitap yazarı
Kunterbunt (Das Lesebuch 2- Okuma Kitabı 2)	Bartnitzky, H. und Bunk, H. D. (2004). Leipzig: Ernst Klett Grundschulverlag.	-	-
Kunterbunt (Das Lesebuch 3- Okuma Kitabı 3)	Bartnitzky, H. und Bunk, H. D. (2004). Leipzig: Ernst Klett Grundschulverlag.	-	-
Kunterbunt (Das Lesebuch 4- Okuma Kitabı 4)	Bartnitzky, H. und Bunk, H. D. (2004). Leipzig: Ernst Klett Grundschulverlag.	-	-

8.3. Veri Toplama Teknikleri

Veriler geneli yansıtan örneklem grupları seçilerek toplanacaktır. Bu sebeple Türkçe ana dili ders kitabı olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Almanca ana dili ders kitabı olarak da, Almanya' da ulusal bir eğitim politikası izlenmediğinden ve ders kitapları eyaletlere göre değişiklik gösterdiğinden, Almanya genelinde kullanılan, iki farklı yayınevinin ders kitapları olan Kunterbunt ve Pustebume serileri seçilmiştir.

8.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada öncelikle Türkiye'de ve Almanya'da ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyinde okutulan ana dili ders kitaplarının temel özellikleri çözümleme yöntemiyle belirlenecektir. Araştırmaya konu olan ana dili ders kitapları var oldukları biçimleri ile betimlenip birbirleri ile karşılaştırılacaktır. Daha sonra kitaplardaki öyküler belirlenen temalar altında sınıflandırılarak ağırlıklı olarak eğitim bilim ve edebiyat bilimi verileri doğrultusunda karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EĞİTİMİ, KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

1.1. Çocuk Eğitimi

1.1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı farklı kaynaklarda çok çeşitli tanımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Türk Dil Kurumuna ait sözlükte “küçük yaştaki erkek veya kız; soy bakımından oğul veya kız evlat; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” ifadeleri çocuk kavramının karşılığı olarak yer almaktadır (TDK, 2015). Bir başka tanım ise çocukluğun “iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek” olduğudur (Demirel, 2010: 1). Bu tanımlarda çocuk ile ilgili vurgulanan en önemli konu gelişimsel zaman aralığıdır. (İki yaş ve ergenlik çağı arası çocukluk olarak tanımlanıyor). Dolayısı ile çocuk sosyal, bilişsel, psikolojik, fiziksel ve dilsel yetileri henüz gelişmemiş, dünya ile ilgili kendine has algıları olan ve yaşadığı çevreyi kendi bakış açısıyla değerlendiren bir bireydir.

Çocukluk, çocuğun gelişim gösterdiği, yaşamını sürdürdüğü bir süreçtir. Bu süreçte çocuğun bilişsel, duygusal, sosyal ve dilsel açıdan gösterdiği gelişim; bu gelişimin sınıflandırılması ve sınırlandırılması; her disiplinin çocuğa bakışına ve yaklaşımına göre farklılık göstermektedir. Yine bu süreçte, çocukta meydana gelen fizyolojik değişimler; çocuğun duygularındaki hareketlilik ve dünyayı günbegün keşfi; yaşamını geçirdiği ortamın kültürel değerlerine bağlı olarak sosyalleşmesi ve tüm dünya ile ana bağlantısını sağlayan dilini geliştirmesi, çocukluk döneminin aşamalarının oluşturulmasında son derece önemli etkenlerdir (Demirel, 2010: 1).

Çalışmanın sınırları düşünüldüğünde sadece edebiyat bilimi, pedagoji ve çocuk psikolojisi gibi, çalışma konusu ile doğrudan ilintili bilim dallarının çocuğa bakış açısı ve çocuğa yaklaşımı irdelenecektir. Yine çalışmanın sınırları ve tutarlı olması göz önünde bulundurularak 7-11 yaş aralığındaki çocukların gelişim özellikleri, ihtiyaçları ve ilgi alanları bahsedilen bilimler doğrultusunda açıklanacaktır. Çalışma ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf ana dili ders kitaplarındaki metinlerin incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

1.1.2. Çocuk ve Eğitim

“Eğitim sistemimizde, öğrenme – öğretme süreci çocukların ilgi, ihtiyaç ve düşünüşüne uygun olarak tasarlanmamakta, yetişkinlerin beklentilerine uygun olarak kurgulanmaktadır. Bu ise, yaşamdan kopuk, kendi bilişsel stratejilerini oluşturamayan, dünya sahnesinde başarısız olarak algılanan çocukların yetişmesiyle sonuçlanmaktadır” (Demirel, 2010: 7).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) yaptığı şimdiye kadarki en kapsamlı küresel eğitim araştırmasında (PISA) Türkiye 76 ülke arasında 41. sırada yer aldı. Asya ülkelerinin başı çektiği sıralamada Almanya da 13. sırada bulunuyor. OECD yetkilileri 76 ülkedeki sınav sonuçlarını temel alarak yapılan kıyaslamanın, eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki bağlantıyı gösterdiğini söylüyor. Listenin ilk beş sırasında Asya ülkeleri yer alırken, son beş sırada ise Afrika ülkeleri bulunuyor (BBC Türkçe, 2015).

Çocuğun hangi yaşta, bilişsel duyuşsal, psikomotor ve sanatsal olarak hangi gelişim özelliklerine sahip olduğunu dikkate almayan bir eğitim sisteminin öğretim sürecinde etkili olamayacağı açıktır. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçları, hazır bulunuşluk seviyesi, öğrenme şekli ve gelişim özellikleri eğitimde göz ardı edilmemelidir. 7-11 yaş aralığındaki bir çocuğa somutlaştırma, yaparak- yaşayarak öğrenme, gözlem yapma gibi yöntem ve teknikler kullanılmadan, bilginin sadece teorik temelini vermek ve ondan analiz, sentez, inceleme, araştırma yapmasını, konuyu tartışmasını beklemek yanlış olacaktır. Çünkü 7-11 yaş aralığında ilköğretim birinci kademe öğrencileri henüz soyut kavramları anlayıp bunlarla ilgili sorgulama, tartışma ya da analiz yapma yetisine sahip değildir.

“Bireyin, çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerde gelişime “Bilişsel Gelişim” adı verilmektedir. Bilişsel gelişim;

bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama, düşünme yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir” (Demirel, 2010:7).

Piaget, Bruner, Vygotsky ve Erickson çocuğun hangi yaş aralığında, çevreyi ve dünyayı nasıl algıladığını açıklamaya çalışmışlardır.

Piaget 7-11 yaşları arasındaki döneme somut işlemler dönemi demektedir. Somut işlemler döneminde çocuk, görüşleri sıraya koyabilir, parçaları anlamlı bütün haline getirebilir. Gerçekleştirdiği faaliyetlerden kendi orijinal cümleleriyle kısa bir öykü çıkarabilir. Teknik ifadelerle söylemek gerekirse “çocuk korunum” yasasını kazanabilir. İşlemleri birbirine dönüştürebilir. Bütünü kavradıktan sonra parçaların birbirine nasıl bağlandığını, birbirlerine nasıl uyduğunu görsel ve anlamsal boyutuyla görebilir. Örneğin parçalanmış kelime gruplarını tekrar anlamlı bir bütün haline getirebilir. Sıfat türünden bir sözcüğün cümledeki isimlerden hangisinin önüne getirileceğini bilir. Ögelerin yerleri değiştiği için anlamı karışmış ya da anlaşılmasız hale gelmiş bir cümleyi tekrar anlamlı hale getirebilir. Eş anlamlı sözcüklerden birini diğeriyle değiştirebilir (Charles’ dan aktaran Demir, Yapıcı, 2007: 183).

İlköğretim ders kitaplarının çocuğun anlama, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmeye hizmet edecek şekilde, çocuğun bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygun olarak hazırlanması büyük bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu dönem çocuklarında soyut düşünce tam olarak gelişmemiş olduğu için adalet, özgürlük, tanrı, sevgi, asal sayı gibi kavramları konuşurken kullanabilmelerine rağmen, anlamlarını kavramada sorunlar yaşanabilmektedir. Çocuğun soyut olanı anlayabilmesi için; soyutlamanın, yaşamın içinde somut belirtilerinin olması gerekir. Aksi takdirde çocuk anlamlandıramadığı bilgileri sadece ezberlemektedir (Yapıcı, 2004).

Yapıcı (1993) tarafından yapılan araştırmada; ilkokul beşinci sınıf öğrencilerinin “okuduğunu anlama” becerilerinin son derece düşük olduğu görülmektedir. Ergün ve arkadaşları (1987) tarafından üniversite öğrencilerinin yazılı sınav kağıtlarının dil ve anlatım bozuklukları açısından değerlendirildiği araştırmalarında; üniversite öğrencilerinin ilkokuldan itibaren öğretilen en basit dil kurallarını bilmediklerini ya da yanlış kullandıklarını (özel isim ve cins ismi ayırt edememe; noktalama işaretlerinin kullanımındaki hatalar; “ki” bağlama ve kuvvetlendirme edatının “ki” aitlik ve isim yapım eki ile karıştırılması .... vb.) gösterir, ciddi bulgular elde edildiği görülmektedir (Yapıcı, 2004).

“Yine yapılan çalışmalarda ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin okudukları 100 kelimelik bir metnin 70 kelimesini, lise öğrencilerinin 50 kelimesini, üniversite öğrencilerinin ise 35 kelimesini anlamayıp ikinci kez okudukları anlaşılmıştır” (Demir ve Yapıcı, 2007).

Anlama ve anlatma becerileri gelişmemiş çocukların diğer derslerde de başarılı olmaları beklenemez. 2003 OECD PISA anketinin sonuçları bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır. Anketin sonuçlarına dayanarak hazırlanan raporda, 40 ülkenin eğitim düzeyi, 15 yaşındaki öğrencilerin başarı düzeyine göre değerlendirilmiştir. Rapora göre yazılı bir metni okuyup anlama becerisi sıralamasında Türkiye 33. sırada yer almıştır. Bir matematik problemini çözme bilgi/becerisi sıralamasında ise 34. sıradadır (Demir ve Yapıcı, 2007).

1.2. Karşılaştırmalı Eğitim

Toplumların eğitim ile ilgili sorunlarını ve bu sorunların nedenlerini farklı kültürlerde ve ülkelerdeki eğitim sistemlerini kuramsal ve uygulamalı bir şekilde araştırarak çözmeye çalışan karşılaştırmalı eğitim ile ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır.

“Karşılaştırmalı eğitim, dünyadaki eğitim sorunlarının benzerliğini ortaya koymakla birlikte bu sorunların farklı ülkelerde farklı şekillerde meydana geldiğini ve çözüm yollarının da farklı olabileceğini gösteren bir alandır” (King’ den aktaran Erdoğan, 2003: 6). “Diğer bir tanımla karşılaştırmalı eğitim, eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir alandır” (Demirel, 2000: 1). “Genel olarak karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının birbiriyle karşılaştırma yapılır cinsten olguları karşılaştırarak belirli ölçütlere göre değerlendirmek ve bunlar arasında ortak, benzer ve farklı özellikler saptamak esasına dayandığı söylenebilir” (Demirel, 2000: 1).

“Karşılaştırmalı eğitimde herhangi bir eğitim sistemi incelenirken yalnızca eğitim kurumlarının irdelenmesi yeterli bulunmaz, eğitimi etkileyen temel ve yan faktörler de göz önünde tutulur. Bu bağlamda karşılaştırmalı eğitim, eğitim uygulamaları konusunda görünenlerin gerisinde neler bulunduğunu araştırıp eğitimi etkileyen sosyal ve siyasal etkenleri inceler” (Erdoğan, 2003: 7).

Karşılaştırmalı eğitim, yalın bir alan olmaktan ziyade eğitimi anlamaya yardım eden psikoloji, dil bilimi, ekonomi, sosyoloji, tarih ve antropoloji gibi disiplinlerle yakından ilişkili olan karmaşık bir çalışma sahasıdır. Bu bakımdan, karşılaştırmalı eğitimi tarih, felsefe, fen veya başka bir bilim türü gibi tanımlamak zordur. Çünkü karşılaştırmalı eğitim, bu alanların hepsinden faydalanabilen uygulamalı bir disiplindir (Altbach ve Kelly’den aktaran Erdoğan, 2003: 7).

1.2.1. Karşılaştırmalı Eğitimin Tarihçesi

“Karşılaştırmalı eğitim alanında ilk bilimsel çalışmalar 19. yüzyıldan itibaren başlar. Bu bilimin kurucusu olarak kabul edilen Marc Antoine Jullien de Paris 1817 ‘de yayımlanan eseri “Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Öngörüşler” de (Esquisse et Vues préliminaires d’un Ouvrage sur l’Education comparée) karşılaştırmalı eğitimin amaç ve yöntemlerini ilk defa dile getirmiştir” (Erdoğan, 2003: 16).

Yine İngiltere’de P.Sandiford’un 1818’de yayımladığı “Karşılaştırmalı Eğitim, 6 Modern Ülkenin Eğitim Sistemlerinin İncelemesi” (Comparative Education, Studies of the Educational System of 6 Modern Countries) adlı eser büyük öneme sahiptir. Almanya’da ise, karşılaştırmalı eğitim ile ilgili yayımlanan ilk kitap E. Krieck’in “İnsanı Biçimlendirmek” (Menschenformung) eseri olarak kabul edilmektedir (1925). Genel olarak bu dönemde yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının, yabancı ülkelerin eğitimlerini betimleyen çalışmalar olduğu ve daha sonraki karşılaştırmalar için temel teşkil ettiği söylenebilir. Ayrıca yabancı ülkelerin eğitim sistemleri ve eğitim durumları ile ilgili belgelerin toplanması ve milli dokümantasyon merkezlerinin kurulma çalışmaları da yine 19. yüzyılın başlarından 1. Dünya Savaşı’nın sonuna kadar süren bu dönemde gerçekleşmiştir (Ergün, 1985: 6).

“Şehirli halkın ve soyluların çocuklarının eğitim amaçlı gezileri ve zanaatkârların çıktığı seyahatler de karşılaştırmalı eğitim biliminin gelişmesine yadsınamayacak düzeyde katkı sağlamıştır” (Treptow, 2010: 152).

1.2.2. Karşılaştırmalı Eğitime Benzer Disiplinler

“Karşılaştırmalı eğitim (Comparative Education / Vergleichende Erziehungswissenschaft / Pédagogie Comparée) çoğu zaman Yabancı Ülkelerde Eğitim (Foreign Education / Auslands paedagogik / L’éducation à l’étranger) ve Uluslararası Eğitim (International Education / Internationale Erziehung / l’éducation Internationale) gibi alanlarla karıştırılmaktadır” (Ergün, 1985: 3-4). Kullandıkları yöntem açısından karşılaştırmalı eğitimden çok büyük farklılıklara sahip olmadıkları bilinmektedir. Ancak karşılaştırmalı eğitimin ne olduğunun ve de ne olmadığına daha iyi anlaşılması için bu disiplinlere kısaca değinilecektir.

“Yabancı Ülkelerde Eğitim: Bu bilim herhangi bir zamanda bir veya daha fazla yabancı ülkenin eğitim sistemlerini, kültür hayatlarını alır, ayrıntılı olarak tasvir eder. Ancak burada karşılaştırma yapmak esas amaç değildir; bu bakımdan karşılaştırmalı eğitimden ayrılır” (Ergün, 1985: 4).

“Uluslar arası Eğitim: Bir veya daha fazla ülkenin eğitim sistemini konu edindiği halde, yalnızca ülkeler arasındaki karşılıklı yakınlaşma ve anlaşmaları kuvvetlendirme amacını taşıyan bir alandır” (Erdoğan, 2003: 8).

Eğitim Tarihi: Karşılaştırmalı eğitime benzer bir eğitimbilim dalı da Eğitim Tarihi'dir. Ancak bu ikisinin arasında hem araştırma metodu hem de incelenen alan bakımından önemli farklar vardır; eğitim tarihi eğitim olgularını tarihi kronolojiye göre dikey esasta incelerken, karşılaştırmalı eğitim belli bir zaman kesiminde ve hem dikey hem de yatay olarak inceler, olguların tarihsel gelişiminin yanısıra aynı döneme ait değişkenlerden de faydalanır (Ergün, 1985: 4).

“Eğitim Politikası: Eğitim sistemlerinin incelenmesi zaman zaman eğitim politikasının tahlil edilmesiyle özdeşleşmiş ve bundan dolayı karşılaştırmalı eğitim, eğitim politikası olarak algılanmıştır” (Erdoğan, 2003: 9). Ancak karşılaştırmalı eğitim sadece eğitim politikalarını değil, eğitime etki eden doğal, sosyal birçok faktörü de inceler.

1.3. Öğretim Programları

“Öğretim programı okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan, bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği olarak tanımlanmaktadır” (Demirel, 2004: 4). Göğüş'e göre, eğitimciler, program yaparken öncelikle toplumun eğitim felsefesini, toplumda çağdaş yaşamın gereklerini, öğrenmenin ruhbilim temellerini, çocukların yaşlarına göre yeteneklerini ve alan uzmanlarının görüşlerini göz önünde tutmaktadırlar (1983: 40). Ülkelerin eğitim felsefeleri doğrultusunda hazırlanmaları ve eğitimin genel amaçlarında tanımlanmış olan insan tipini yetiştirmeyi hedeflemeleri, öğretim programlarının ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

“Öğretim programları, hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme olmak üzere dört ana boyuttan oluşmaktadır. Bu öğeler arasından hedef boyutu ile “bireyleri niçin eğitiyoruz?” sorusuna yanıt aranır. Eğitimde hedefler; öğretimi yönlendirmesi, öğretme-öğrenme işleminin yapılmasını ortaya koyması ve ölçmelere kılavuzluk etmesi açısından gerekli görülmektedir” (Demirel, 2004:105). Hedefler, “öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özellikler (bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar vb.)” veya “bir eğitim programının sonunda öğrencilerin göstermesi gereken bazı beceri, tutum ya da bilgilerin tanımlanmış hâli” olarak açıklanabilir (Erginer, 2000: 12). Bilen'e göre hedefler; eğitim sisteminin bel kemiğini oluşturur ve eğitim düzenini örgütleme,

uygulama ve değerlendirme sırasında yön gösterici, seçici ve eleyici birer ölçüt niteliğini taşır (1993:3).

“Eğitimde hedefler üç düzeyde belirtilmektedir: 1- Ülkenin eğitim politikaları ve felsefesi doğrultusunda hazırlanan ve kapsamlı olarak belirlenen uzak hedefler, 2- Millî Eğitimin yetiştireceği insan tipini ana hatlarıyla tanımlayan Millî Eğitimin genel hedefleri, 3- Bir konu alanının ya da disiplinin hedeflerini belirleyen özel hedefler” (Demirel, 2004:105-106). Bu çalışmada da Türkçe ve Almanca Öğretim Programları genel olarak değerlendirildikten sonra, Türk Milli Eğitimi'nin ve Alman eğitim sisteminin genel amaçları ve de derste işlenecek metinlerin nitelikleri ile ilgili hususlar üzerinde durulacaktır.

1.3.1. Türkçe Dersi Öğretim Programı

Günümüzde bilgi yoluyla aydınlanma ihtiyacı, ulusları çağdaş öğrenme kuramlarını esas alan öğretim programları oluşturmaya yöneltmiştir. Türkçe Öğretim Programının başında da içinde bulunduğumuz çağ, “bilginin hızla yenilenecek üretildiği çağ” olarak açıklanmış toplumun bireylerinin sahip olmaları gereken özellikler de “bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme” olarak ortaya konulmuştur. Bireylerin bu özellikleri kazanmalarında geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı; amaca ulaşmanın ezberlemeye değil, bilgi üretimine dayalı çağdaş bir eğitime bağlı olduğu, hızla gelişen bilim ve teknolojinin eğitimin her alanını etkilemesi gerektiği, eğitim yaklaşımlarında köklü değişimlerin zorunlu olduğu, çoklu zekâ ve yapılandırıcı eğitim yaklaşımlarının ön plana çıktığı belirtilmiştir (Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2009: 3).

Yine programın ilk sayfalarında Türkiye’de bireylerin hangi felsefe doğrultusunda yetiştirilmesi gerektiğinin açık olarak belirtildiği Türk Milli Eğitiminin genel amaçları bulunmaktadır. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre:

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve

sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı giriş, kazanımlar ve program kılavuzu olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde programın vizyonu, temel yaklaşımı, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özellikleri ile yapısı açıklandıktan sonra genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları, dilbilgisi, kazanımlar, Atatürkçülük, etkinlikler ve açıklamalara yer verilmiştir.

Programın ikinci bölümünde ise zorunlu ve seçmeli temalar, sınıf düzeylerine göre kazanımları, kazanımların genel dağılımı, bu kazanımlarla eşleşen Atatürkçülük ve ara disiplinlerle ilgili diğer kazanımlar yer almaktadır.

Üçüncü bölüm ise programı uygulayacak olanlara rehberlik edecek çeşitli açıklamalar ile kazanımların öğrenme öğretme sürecine dağılımı, metin seçme ve işleme, öğrenme tür, yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme gibi çeşitli bilgilerden oluşmaktadır.

Programda “Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programının Özellikleri” başlığı altında aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

- *Bilgi ezberlemeye değil, bilgi üretmeye dayalı çağdaş eğitim yaklaşım ve modelleri temel alınmıştır. Bunlar yapılandırıcı yaklaşım, çoklu zekâ yaklaşımı, öğrenci merkezli öğrenme, beyin temelli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlı eğitim vb. sıralanabilir.*
- *Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, karar verme, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme gibi temel becerilere yer verilmiştir.*
- *Eğitim alanındaki son bilimsel gelişmeler ve yaklaşımlar çerçevesinde, öğrencinin dil becerileri ile zihinsel becerilerini geliştirmesine ve etkili kullanmasına önem verilmiştir. Bu amaçla düşünme, anlama, sıralama,*

sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel beceriler ön plana çıkarılmıştır.

- *Öğrenme alanları günümüz dil eğitim anlayışının ve dil becerilerinin gereği olarak dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu başlıkları altında ele alınmıştır. Programda görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmıştır.*
- *Dil bilgisi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamış, diğer öğrenme alanları içinde verilmiştir.*
- *Kazanımların belirlenmesinde öğrencilerin yaş, düzey, dil ve zihin gelişimleri göz önünde bulundurulmuştur.*
- *Yapılandırıcı yaklaşıma göre Türkçe öğretiminde, öğrenme-öğretme sürecinin aşamaları açıklanmış programdaki bütün kazanımların bu sürece dağılımı örnek olarak gösterilmiştir.*
- *Tematik yaklaşımın bir gereği olarak öğrenme öğretme sürecinde ele alınacak zorunlu ve seçmeli temalar ayrıntılı olarak verilmiştir.*
- *Öğrenme öğretme sürecinde yapılacak çalışmaları göstermek amacıyla, her sınıf düzeyine uygun metin işleme ve etkinlik örnekleri verilmiştir. Bu süreçte dinleme, okuma, konuşma, yazma ve görsel okuma ve görsel sunu etkinlikleri ayrı ele alınmıştır.*
- *Anlama becerilerinin geliştirilmesi amacıyla sıralama, sınıflama, eleştirme, tahmin etme, ilişki kurma, özetleme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi etkinlikler verilmiş; ayrıca metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam kurmaya özen gösterilmiştir.*
- *İlk okuma-yazma öğretimi, dinleme ve konuşma alanlarından kopuk, sadece okuma ve yazma becerilerini geliştirme süreci olarak düşünülmendiğinden, programda diğer alanlardan ayrı olarak ele alınmamıştır. Bu nedenle bütün öğrenme alanlarıyla iç içe, özellikle dinleme ve konuşma alanlarıyla da bütünleştirilerek verilmiştir.*
- *İlk okuma-yazma öğretiminde “Ses Temelli Cümle Yöntemi” benimsenmiştir.*
- *Yazı öğretiminde ise birinci sınıftan itibaren bitişik eğik yazıyla başlanması ve bütün yazı çalışmalarının bitişik eğik yazı harfleriyle yapılması gerekli görülmüştür.*
- *Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak her öğrenme alanı için ayrı ayrı belirlenen etkinliklerle öğrencilerin süreç içinde değerlendirilmesi planlanmıştır. Kişisel değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyası, gözlem ölçekleri gibi çeşitli değerlendirme ölçekleri de verilmiştir.*

Türkçe Dersi Öğretim Programında, öğrencinin merkeze alındığı ve bütün etkinliklerde öğrencinin aktif rol almasını gerektiği, bu nedenle de etkinliklerin öğrencinin iletişim kurma, öğrenme, yaratıcılık, iş birliği yapma, sorun çözme, girişimcilik vb. becerilerini geliştirecek şekilde yapılandırıldığı, ayrıca öğrencilerin dil ve zihin becerilerini geliştirmek amacıyla her öğrenme alanında ve sınıf düzeyinde etkinlik örnekleri verildiği açıkça belirtilmektedir (TDÖP, 2009: 12).

Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programı'nın yapısı genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler ve açıklamalardan oluşmaktadır.

1. Genel Amaçlar

Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin:

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek,
  2. Türkçeyi sevmelerini, doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamak,
  3. Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
  4. Metinler arası okuma becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,
  5. Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,
  6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,
  7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,
  8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,
  9. Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak,
  10. Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak,
  11. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,
  12. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak,
  13. Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamaktır.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı 'yla;*

- Türkçe 'yi doğru, güzel ve etkili kullanan,
- Kendini ifade eden, iletişim kuran, işbirliği yapan, girişimci ve sorun çözen,
- Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan,
- Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı,
- Okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,
- Bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren bireylerden oluşan bir toplum hedeflendiği belirtilmektedir.

Programda, öğrenme sürecinde öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirme, gelişim düzeyini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlama, sorgulama, bilgiyi

uygulama ve değerlendirmenin çok büyük öneme sahip olduğu yapılandırıcı yaklaşımla birlikte çoklu zekâ, beyin temelli öğrenme, ğrenci merkezli eğitim, bireysel farklılıklara duyarlı eğitim ve beceri yaklaşımı gibi çeşitli eğitim yaklaşımlarından da yararlandığı ifade edilmektedir (TDP, 2009: 10). Öğrenci merkezli öğrenmeyi temel alan yapılandırıcı yaklaşıma göre bireyler kendilerine aktarılan bilgileri aynen kabul etmek ve yönlendirilmeyi beklemek yerine bilgiyi yorumlayarak anlamlandırmalı ve yeni bilgiler üretmelidir. Öğrenciler bilgileri zihinlerinde yapılandırarak çeşitli beceriler geliştirmeli, bu becerileri de hayat boyu sürdürmelidir (TDP, 2009: 145).

1.3.2. Almanca ğretim Programları

İncelenecek olan Almanca Dersi ğretim Programları 2004-2005 ğretim yılında Brandenburg, Berlin (Rahmenplan Deutsch für Grundschule) ve Baden Württemberg (Bildungsplan Grundschule Deutsch) eyaletlerinde uygulamaya konmuştur.

Brandenburg ve Berlin Eyaletlerinde uygulanan Almanca ğretim Programı (RDG) altı ana başlık çerçevesinde hazırlanmıştır:

1. İlkretimde Eğitim ve ğretim
2. Branşın Okuldaki Eğitim ve ğretime Katkısı
3. Hedef Davranışlar
4. Dersin Düzenlenmesi
5. İçerik
  - 5.1. Alıştırmalar Bölümüne Genel Bakış
  - 5.2. Alıştırmalar Bölümü
6. Başarıyı Ortaya ıkarma, Değerlendirme ve Belgeleme

İlkretimde Eğitim ve ğretim başlığı altında temel eğitimin toplumdaki her grubu ve kesimi, kökenine, cinsiyetine, milliyetine, dinine ya da ekonomik durumuna bakılmaksızın kapsadığı açıkça ifade edilmiştir. İlkretimnin görevi öğrencilerin kişilik gelişimlerini desteklemek ve toplumsal hayatta aktif bir şekilde rol almalarını sağlamaktır. Programda söz konusu görevler beş alt başlık altında toplanmıştır:

Temel eğitim öğrencilerin okulöncesi deneyimleri ile bağ kurmalı, bütün öğrencilere destek olmalı, kişiliklerini güçlendirmeli, katılımcı olma yetisine sahip

olmalarını ve yaşam boyu öğrenmelerini sağlamalıdır. Ayrıca öğrencilere birlikte karar verme ve katılımcı olma yetileri kazandırmak gibi görevleri de vardır.

Temel eğitim bunlardan başka:

- İnsanların birlikte yaşamaları ile ilgili temel soruların açıklanması ve değer yargılarının oluşumunda yol gösterme,
- Bilgi ediniminin düzenlenmesi
- Tek başına ve birlikte karar verme ve yardımlaşma yetisi,
- Standart dile sözlü ve yazılı olarak hakim olma,
- Okuma yetisi ve stratejileri kazanma ayrıca metinlerle çalışma,
- Yabancı dili kullanma yetisi,
- Dünyayı matematiksel, doğa ve sosyal bilimsel olarak yorumlama,
- Bedensel ve motor becerilerin gelişimi ve genişletilmesi,
- Estetik özellik taşıyan ifade ve biçimleri ayırt etme,
- İletişim araçlarını düşünerek ve üretken bir şekilde kullanma ve oluşturulan iletişim araçları ile katkıda bulunma gibi hedefleri de kapsamaktadır.

Öğrenmenin Amacı: Öğrendiğini Kullanabilme Becerisi; İlköğretimin amaçları ancak, öğrencilerin kişilik gelişiminden bir bütün olarak yola çıkılarak belirlenir. Böyle bir eğitim anlayışı bir takım becerilerin gelişimini ön plana çıkarır. Öğretim programları, öğrendiğini kullanabilme becerisinin gelişimine yönelik bir öğrenme yaklaşımı izler. Bireysel kişilik gelişimi, toplumun bireyden beklentileri ve mesleki eğitimin içerik ve hedefleri daha yoğun bir şekilde ilişkilendirilir.

Yetkin olarak davranmak kişinin sosyal ve bilişsel yetilerini, becerilerini, alışkanlıklarını ve davranış biçimlerini beraber etkili bir şekilde kullanmasını gerektirir. Buna, öğrendiğini kullanma becerisi denir ve mesleki beceriyi, yöntem bilgisi ve becerisini, sosyal ve kişisel becerileri kapsar.

Öğrenciler mesleki becerilerini içerik, ödev ve problemlerle uğraşarak geliştirirler. Gittikçe içerikleri daha çok anlarlar ve çeşitli bilgi alanlarındaki düzen ya da yapıların farkına varırlar. Bunun yanında bilgileri çözümlenmeyi ve daha az öneme sahip konular arasından önemlilerini ayırt etmeyi öğrenirler.

Yöntem becerisi mesleki ve meslek üstü öğrenme stratejilerini, işlem biçimlerini ve çalışma tekniklerini kullanabilmeyi kapsar. Öğrenciler bağlantıları ortaya çıkarmayı ve bağlantılar oluşturmayı öğrenirler. Çeşitli iletişim araçları ile çalışabilir, bunlardan kendi başlarına bilgi edinebilir, bilgileri konuya yönelik bir

şekilde hazırlar ve düzenleyebilirler. Bunu yaparken öğrenme stratejilerine başvurur ve mesleğe özgü çalışma biçimlerini amaç doğrultusunda uygularlar. Öğrenciler zamanı ayarlamayı, bu şekilde de planlı ve amaca yönelik çalışmayı öğrenirler.

Sosyal beceri değişen sosyal durumlarda amaçlarının peşinden kendisi ve başkalarıyla uyum içinde gidebilen bireyde kendini gösterir. Öğrenciler gittikçe kendilerini başkalarının yerine koyabilir ve çatışmaları çözebilirler. Kurallar koyabilir, onlara uyabilir, ortak konular için sorumluluk taşıyabilirler.

Bireysel beceri, özgüven ve kendine değer verme, gelişen duygusal bağımsızlık ve kendi gücüne güven üzerine kuruludur. Öğrenciler zamanla kendi güçlerinin ve zayıflıklarının farkına varır, başarılarını algılayabilir ve bundan zevk alabilirler, fakat aynı zamanda başarısızlıklarının üstesinden gelir ve korkularıyla başa çıkabilirler. Bakış açılarını değiştirmekte ve genç ya da yaşlı, güçlü ya da zayıf olma haline göre davranmakta gittikçe daha başarılı olurlar. Öğrenciler bağımsız olarak çalışır, kendi davranışlarını planlar ve eleştirel bir biçimde sınarlar. Kararlar alır, temellendirir, sorumluluklarını taşır ve kendi sağlıkları için sorumluluk alırlar.

Hedef Davranışlar: Öğretim programlarında hedef davranışlar, ilköğretimin sonuna kadar öğrencilerin hangi becerileri geliştirmek zorunda olduğunu betimler. İlköğretimdeki derslerin ana hedeflerine odaklanır. İlkokul öğrencilerinin hedefler başlığı altında belirtilen becerileri edinmelerini sağlamak ve onları bu doğrultuda desteklemekle yükümlüdür. Bu çoğu kez sadece eğitimin bireyselleştirilmesi ile gerçekleşir. Bunun için bütün öğrencilerin farklı destek önerileri ve değişik öğrenme zamanları ile bu hedeflere ulaşmaları sağlanmalıdır.

Dersin Düzenlenmesi: İlkokulda dersin düzenlenmesi için aşağıdaki nitelikler önemlidir:

- Bağımsızlık ve sorumluluk duygusunu geliştirmek
- Öğrenenlerin kişilik özelliklerinin dikkate alınması
- İş birliğinin desteklenmesi
- Öğrencilere öğrenme konusunda kendi yollarını çizebilmeleri için bir takım bilgi, beceri ve yetiler edindirilmelidir (Instruktion). Öğrenmek aktif ve kişisel olması gereken bir süreçtir, her öğrenci bilgiyi aynı şekilde alımlamaz ya da

yorumlamaz, öğrencilerin ilgileri, ön bilgileri, öğrenme stratejileri ve kişilikleri öğrenmeyi etkiler (Konstruktion).

- Sistematik öğrenme imkânı sunmak
- Problem odaklı alıştırımlar geliştirmek
- Hatayı, öğrenmede bir basamak olarak görmek
- Birikimli bir şekilde öğrenmeyi olanaklı kılmak
- Hem ders içeriğini öğretmek, hem de ders içeriği ile bağlantılı olan başka alanlara göndermeler yapıp, aralarında bağlantılar kurabilmek
- Dersi düzenli bir şekilde işlemek (ders saatini ya da okul gününü aktivitelere göre bölümlere ayırmak, projeler, serbest çalışma gibi)

İçerik: Becerilerin edinilmesi daima içeriğe bağlıdır. Bu yüzden eğitim programları çift sayılı sınıfların konu alanlarıyla bağlantılı olarak talepler ve içerikler ortaya koyar. Bu talepler zorunludur ve söz konusu alanın, hedeflere ulaşmak için hangi katkıları sağladığını tanımlar, tarif eder ve betimler. Zorunlu içeriklerin yanı sıra eğitim programları isteğe bağlı içerikler için teşvikler içerir. Bunlar programda italik yazı ile ifade edilir. Söz konusu içeriğin seçilmesine ve genişletilmesine okulda ders içeriği hazırlanırken karar verilir. Bu yapılırken okul ve bölge, önemli konuları özellikle öğrencinin ilgileri, eğilimleri ve desteklenme ihtiyacını dikkate almalıdır.

Öğrenciler kendilerini çevreleyen gerçekliği okul derslerine göre kategorize edilmiş bir şekilde değil, farklı bakış açılarıyla, karmaşık bir olgu olarak algırlar. İlkokul çağı ilerledikçe öğrencilere dersler arası ilişkiler gösterilir, bunun yanında alanlar üstü ve alanları bağdaştıran bir öğrenmeyi mümkün kılan projeye yönelik çalışma biçimleri geliştirilir. Okulda gerçekleşen öğrenme aynı zamanda sadece geleneksel derslerin içeriği olamayacak temel sorularla uğraşma anlamına da gelir. Öğrenciler, doğadaki gözlemlenebilir olgular ve çevre, teknoloji, insanlarla bir arada yaşama, başka kültürlerle ilgili sorular, çocuk dünyası, trafik, hareketlilik, sağlık ve refah gibi toplumun asıl sorunlarına yönelirler.

Alanların bağdaştırıldığı ders konuları proje şeklinde çalışılabilir. Projeler ders içeriklerinden alınıp geliştirilebilir ve öğrenenlerin öğrenileni kullanabilme becerisi bağlamında uygulanmasını sağlar.

Performansı Ortaya Çıkarma, Değerlendirme ve Belgeleme: Performansı ortaya çıkarma öğrenen, eğitim sorumlusu ve öğretmen için sürekli geri bildirim alma olanağı sağlar. Bu öğrencilerin danışma hizmeti almaları ve desteklenmeleri için temel oluşturur. Öğrenciler performansı ortaya çıkarma durumlarını öğrenme durumlarından ayırt edebilecek şekilde yaşamalıdır. Performansı ortaya çıkarma kriterleri okul içinde belirlenmeli ve bütün katılımcılar için şeffaf olmalıdır.

Performans sözlü, yazılı ya da uygulamalı olarak ortaya konabilir. Değerlendirme farklı şekillerde yapılabilir:

- belli zaman aralıklarıyla ya da sürekli
- bireysel ya da grup olarak
- standart ve standart olmayan şekilde

Öğretmenler tarafından yapılan performans değerlendirmesi bir öğrencinin okul içi performansının pedagojik olarak ve uzmanca değerlendirilmesi anlamına gelir. Bu değerlendirme öğretim programı, hedefler ve idari tüzükten elde edilen kriterlere bağlıdır.

Performans öğrenciler tarafından da değerlendirilebilir, çünkü ancak bu şekilde yabancı birinin yaptığı değerlendirme biçimini kabullenir ve öğrenirler.

Performansı ortaya çıkarmak ve değerlendirmeye öğretim programının temelini oluşturan becerileri kavramak ve öğrencilere kendilerini değerlendirme imkânı vermek için geleneksel biçimler olan sözlü ve yazılı kontrolleri başka araçlarla tamamlamak gerekir. Örneğin her öğrencinin öğrendiğini yansıttığı ve öğrenme adımlarını değerlendirdiği gözlem kâğıdı, takip defteri, günlük görüşme, soru kâğıdı, toplu dosya ve portfolyo gibi.

Niteliği İyileştirme ve Garanti Etme: Okulla ilgili olan kalite ifadesi kapsamlı bir şekilde anlaşılmalıdır. Bu ifade okulla ilgili bütün faaliyetleri, öğretmenler kurulu çalışmalarını, okul kültürünü ve yaşantısını ama her şeyden önce dersi ve öğrenme süreçlerinin desteklenmesini ilgilendirir. Niteliğin iyileştirilmesi bir okulda “iyi

okul” olmak için ya da zaten sahip olunan konumu korumak ya da düzeltmek için yapılan bütün etkinlikleri kapsar. Buna karşın niteliği garanti etme okulun ulaşılan konumunu konulan hedeflere göre tanı ve test araçları ile analiz etme, değerlendirme ve belgeleme demektir. Niteliğin iyileştirilmesi ve garanti altına alınması kaçınılmaz olarak birbiri ile ilişkilidir.

Dersin niteliğini geliştirme, mevcut öğrenme ve ders taslaklarının bütün öğrencilere ilkökulda ve ilkökoldan sonra ne derecede başarılı bir öğrenme sağladığını test etmek için gerçekleşir. Öğretim programları okullarda derslerin düzenlenmesi için bağlayıcı esaslardır. Okuldaki ders programları okulun kendi sorumluluğunu ve bulunulan yerin özelliklerini, öğrencilerin sosyal konumlarını, kültürel özelliklerini ve öğretmenlerin yeteneklerini göz önünde bulundurur. Ders programları, öğretim programları esas alınarak oluşturulur. Ders programı oluşturulurken yapılan çalışmalar bir okulun öğretmenlerinin önüne işbirliği yapmaları için içerik açısından çeşitli alanlar açar. Özellikle :

- Sınıflarda yapılan çalışmalar için eğitimle ilgili bir tasarımın oluşturulmasında, ortak derslerin planlanması ya da niteliğin değerlendirilmesi için gerekli olan kriterlerin oluşturulmasında
- Bir uzmanlık alınıyla ilgili konferanslarda
- İçerikle ilgili ortak ağırlık noktaları çalışmalarında, örneğin alanları bütünleştiren bir dersin planlanmasında ve projelerde
- Ders materyali ve iletişim araçları konularında karar verilirken
- Beşinci ve altıncı sınıflarda performans ve eğitim farklılıklarıyla ilgili tasarımlar geliştirirken

Okulda gerçekleşen değerlendirme dersin gelişmesini destekler. Başarıyı ve toplam işin etkililiğini test etme imkânı sağlayan bir araçtır. Söz konusu değerlendirme okulu ilgilendiren nitelik standartlarıyla, bunları garanti eden becerilerle ve de öğrenciyle ilgili eğitim standartlarıyla yakından ilgilidir. Öğretim programının hedeflerinin ve taleplerinin okulda ne derecede gerçekleştiği ile ilgili geri bildirim alma imkânı sağlar. Okulun öğrenme kültürünün niteliksel olarak değişimi için harcadığı çabaları ve sonuçlarını somut ve tartışılabilir yapar.

Tanı, eğitimle ilgili çalışmanın en uygun şekilde yapılması için bir araçtır. Öğrencilerin beceri alanında öğrenim durumlarını ve gelişimlerini ortaya çıkaran,

analiz ve kişisel destek olanaklarına kavuşmasını sağlayan bir tedbir olarak anlaşılabilir.

Tanısal süreçler, öğrencilerin derste gözlemlenmesi, sınav sonuçlarının, örneğin yazılı sınavların gözden geçirilmesi, öğrenme süreçleri ve okul ile ilgili bilgi edinme, öğrencilerin okuldaki öğrenme hakkındaki duyguları ile ilgili konuşma, öğrencilerin uzun bir zaman zarfı içerisindeki sınav sonuçlarını somut gelişim belgeleri olarak toplanması şeklinde tanımlanabilir.

Dersin İlkokulda Eğitim ve Öğretime Katkısı: Çocuklar okula başladığında günlük dilin sözlü kullanımına vakıf, yazılı dille ilgili kısmen tecrübe sahibi ve farklı –aynı zamanda çok dilli- dilsel deneyimlere sahip olurlar. Öğrencilerin bireysel olarak sahip olduğu öğrendiğini kullanma becerisiyle bağlantı kurulur, dil gelişimi desteklenir ve dilsel öğrenimin devamı sağlanır.

İlkokuldaki bütün derslerde dil önemli bir öğrenme aracıdır. Metinleri anlamının büyük öneme sahip olduğu duygusal, sosyal ve bilişsel bağlamlar dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak kurulur.

Öğrenciler Almanca dersinde;

- Okumayı ve yazmayı
- Duruma ve kişiye uygun olarak anlaşabilmeyi
- Dilin yaratıcı imkânlarından faydalanabilmeyi
- Dil ve dilin kullanımını üzerine düşünmeyi
- Dili, kültürel ve kültürlerarası olarak, estetik işlevleri açısından anlamayı öğrenirler.

Almanca dersinin dört görev alanı vardır:

- Konuşma ve dinleme
- Okuma- metinlerle ve iletişim araçlarıyla uğraşma
- Yazma- metin oluşturma, kurallara uygun yazma
- Dili ve dil kullanımını araştırma

Dilsel becerinin gelişmesi için yazı dilinin edinimi ayrı bir öneme sahiptir. Bütün öğrencilere yazılı dile gerçekten hakim olmalarını mümkün kılacak öğrenme şartları yaratılır. Okumak ve yazabilmek öğrencilerin iletişim araçlarını çeşitli olanaklarıyla yetkin bir şekilde kullanabilmeleri için ön koşullardır. Temel okuma ve

yazma becerilerinin ötesinde söz konusu olan okumaya ve yazmaya olan ilginin artması ayrıca da hedefe yönelik stratejilerin öğrenilmesidir. Dilsel anlamda öğrendiğini kullanabilme becerisinin gelişmesi için mesleki beceri, yöntem becerisi, sosyal ve bireysel beceriler arasında sıkı bağlar kurulmalıdır.

İlkokulun sonunda öğrenciler kendilerini anlaşılır ve anlamlı bir şekilde yazılı ve sözlü olarak ifade edebilirler. Başka insanların sözlü ifadeleri ile ilgilenirler. İletişimsel koşulları bilirler ve göz önünde bulundurlar.

Kriterler yardımıyla kendi dilsel eylemlerinin etkileri üzerine düşünürler. Farklı dilsel biçimleri bilir ve duruma uygun olarak kullanırlar. Konuşurken, okurken yazarken ve dinlerken içeriği anlar, önemli düşünce ve bağlamları kavrarlar. Kendi metinlerini yazar, sunar ve beraberinde çeşitli metin türleri kullanırlar. Metin türlerini birbirinden ayırt edebilirler. Çeşitli bilgilendirme imkânlarından haberdardır ve iletişim araçlarını duruma uygun bir şekilde kullanırlar. Doğru yazma kurallarını ve dilsel kuralları bilir ve dikkate alırlar, dilin yapısı ve düzeni ile ilgili bilgiye sahiptirler. Terimleri anlarlar ve dili tanımlarken ve incelerken kullanırlar.

Öğrenciler dil öğrenirken çeşitli çalışma teknikleri ve öğrenme stratejileri geliştirir ve kullanırlar. Metin oluştururken planlama, çalışma ve düzeltme yöntemleri kullanırlar. Öğrenciler yazı tarzlarına ve amaçlarına göre farklı çalışma biçimleri ve yardımları kullanabilir ve metinler için giderek daha fazla sorumluluk alırlar.

Amaçlı olarak bilgiyi soruştururlar ve daha sonra metinlerde, kitaplarda, dijital iletişim araçlarında arar ve bu bilgileri işlerler. Metinleri anlamak için okuma stratejileri kullanırlar ve okuma amaçlarına göre okuma tarzlarını seçerler. Öğrenciler metin, cümle ve kelimeleri incelemek için dil örnekleri kullanırlar ve dil üzerine düşünmek için yöntemler bilirler. Okurken etkili bir şekilde çalışmak, kendini kontrol etmek için yazarken ve doğru yazarken metotlar bilirler başvuru kaynakları kullanırlar. Sözlü ve yazılı öğrenme sonuçlarını uygun ve etkili bir şekilde sunmak için çeşitli yöntemler kullanırlar.

Almanca dersinde kişisel beceri, kendini algılama ve düşünmeyle ama aynı zamanda başka tasarı, deneyim ve öğrenme yollarıyla da gelişir. Konuşurken, yazarken ve okurken öğrenciler duygularının, deneyimlerinin ve düşüncelerinin

farkına varır, söyler ve yansıtır. Öğrenme süreçleri ve dilsel davranışları için giderek daha fazla sorumluluk alırlar. Kendi düşüncelerini ifade edip, sınırlarını belirleyecek cesareti gösterirler. Öğrenciler ilgilerini bilir ve geliştirmeye devam ederler. Gerçekçi öğrenim hedefleri koyar, çalışma süreçlerini organize eder, tanımlar ve kriterler yardımıyla değerlendirirler. Bunun yanında hatalarla yapıcı bir şekilde uğraşacak, öğrenirken yaşanan ilerleme ve zorluklarla ilgili konuşacak ve gerekli ise başka çözüm yolları arayacak durumdadırlar. Farklı öğrenme stratejileri, çalışma teknikleri ve alıştırma metotları bilirler, en uygun yöntemi seçebilirler (RDG, 2004).

Baden Württemberg eyaletinde 2004 yılında uygulanmaya konan uygulamaya konan öğretim programı (BGD) Beceri Edinimi Üzerine Temel Düşünceler ile Beceriler ve İçerikler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümdeki Almanca dersinin temel görevleri başlığı altında Almanca dersinin görevinin çocuklara insanlar arası ilişkilerde, gerçek dünyanın algılanmasında, hayal güçlerinin genişlemesinde ve kendileri ile ilgili düşünebilmelerinde önemli bir araç olan dili kullanışlı hale getirmek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu ders öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesine ve desteklenmesine yardımcı olmaktadır.

Programda Almanca dersi konuşma, okuma, yazma ve dil bilincinin gelişmesi olmak üzere dört beceri alanına ayrılmıştır. Söz konusu beceriler birbirleri ile sıkı ilişki içindedir ve derste öğrenciler tarafından izole edilmiş bir şekilde değil, bütünsel olarak algılanmalıdır. Okuma ve yazma öğrenimi yazı kültürüne giden yolu açan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Çocuklar okula başladıklarında yazı ile ilgili çok değişik tecrübeler göstermektedirler. Bu nedenle öğrencilerin bireysel farklılıkları ilkokul çağı boyunca dikkate alınmalıdır çünkü gelişimsel farklılıklar derse yön vermektedir ve onu farklılaştırmayı ve bireyselleştirmeyi gerektirmektedir. Ana dilini yeterince iyi konuşamayan ya da Almancadan başka bir ana dili konuşan öğrencilerin de destek görmesi gerektiği ve aynı zamanda bu öğrencilerin farklı dillere bakış açısı yönünden Almanca dersi için zenginlik teşkil ettiği programda belirtilmektedir.

Programa göre Almanca dersi İngilizce ve Fransızca dersleri ile bağlantılı olarak işlenmektedir. Farklı dillerdeki gramer yapılarının karşılaştırılması dil öğrenme yetisinin gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Öğrencilerin başarıları için kendilerine güvenlerinin, kendilerine değer vermelerinin ve öğrenme isteklerinin desteklenmesi, dil ile kendi başlarına bilinçli ve bağımsız bir şekilde uğraşmaları için cesaretlendirilmeleri de dersin önemli görevlerinden. Bunun koşulu olarak da öğrencilere, kendi seçtiği kitapları okudukları ve kendi metinlerini oluşturdukları yeterli okuma ve yazma zamanının verilmesi olarak ifade edilmiş. Dersin en önemli görevi ise öğrencilerde dil ile uğraşmak için zevk uyandırmak, okumaları ve yazmaları için onları motive etmektir. Programa göre öğrencide ancak bu şekilde yaşam boyu sürecek, pozitif bir okuma ve yazma tutumu oluşturulabilir.

Beceriler başlığı altında ise ders kapsamındaki dört beceri ile öğrencide gerçekleştirilmesi hedeflenen davranış değişiklikleri üzerinde durulmuştur.

Konuşma: İlkokul süresince öğrenciler giderek kendilerini sözlü olarak daha anlaşılır bir biçimde ifade etmeyi öğrenirler. Konuşma kurallarının ve bu kuralları konuşma durumlarına uygun olarak geliştirmenin ve onlara uymanın gerekliliğini anlarlar. Konuşma biçimlerini inceler ve kullanır böylece dili farklı görünüşleri ve renkleriyle (lehçeler gibi) anlamak için bir araç olarak algılar, çatışmaları çözmek için strateji geliştirmeyi öğrenir. Böylece konuşma kişilik oluşumu ve sosyal becerinin gelişmesine de yardımcı olur.

Okuma / Metin ve İletişim Araçları: Programa göre okuma becerisi hem Almanca hem de diğer derslerde, bağımsız öğrenme açısından en önemli beceri olarak ifade edilmektedir. Bunun yanında okuma sevgisi ve motivasyonun gelişmesi de bu dersin temelini oluşturmaktadır. Okuma dersi dil öğretimi ve okuma ile ilgili araştırmalara göre yönünü belirler ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını gelişim düzeyi, ön bilgi, okuma deneyimi gibi konular açısından dikkate alır. Kitap ya da öğrencilerin kendi çalışmalarının sunumları da okumayı teşvik eden bir dersin en önemli öğeleridir. Basılı medya yanında dinleme kitapları, edebiyatla ilgili filmler, CD'ler de okuma kültürünü zenginleştirir. Sesli ve sessiz okuma zamanları, kütüphane, kitapçevleri, müzeler, galeriler, çocuk ve gençlik tiyatroları, sinemalar, yüksekokullar, yazarlar, sanatçılar ve gazeteciler de Almanca dersini destekleyecek unsurlardır. Okuma kişilik gelişimi için de önemlidir. Öğrenciler metinleri okurken değişik dünyalar tanır, ufukları genişler ve estetik bilinç kazanırlar. Çalışma

teknikleri yardımıyla özellikle bilgi veren metinleri amaca uygun bir şekilde kullanmayı öğrenirler.

Yazma: Öğrenciler yaratıcı bir şekilde farklı yazma araçları denerler, yazının tarihi boyutu ile ilgili bilgi edinirler, örneğin kâğıt üretimi ve matbaanın bulunması, ayrıca başka ülke ve devirlerin alfabe ve yazı stillerini de tanır. El yazısı ile yazmayı öğrenir, yazının iletişimsel fonksiyonu yanında estetik yönünü de dikkate alırlar. Sözlü ve yazılı dille yapılan çalışmalarda öğrenciler, söylenenin ve düşünülenin nasıl yazıya dökülmesi gerektiğini öğrenir. Yazarken kurallar keşfeder, imla kurallarına uygun yazmaya dikkat ederler.

Dil Bilinci Geliştirme: Almanca dersi dili, dilsel yapıları ve örnekleri amaca uygun bir şekilde incelemek için çocuğun keşfetme sevgisini kullanır. Bu da dili pratik olarak kullanmaya ve dil üzerine giderek daha çok şey bilmeye olanak tanır. Hedef öğrencilerin dili bilinçli olarak kullanmasıdır. Bunun için başka dillerle yapılacak karşılaştırmalar faydalı olabilir, özellikle zorunlu yabancı dille ya da sınıftaki öğrencilerin anadilleri ile yapılanlar. Gramerden dile giden bir yol değil, dilden gramere giden bir yol izlenmelidir (BGD, 2004).

1.4. Türkçe ve Almanca Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Öğretim programları kaç yılında yürürlüğe girmiştir, hangi bölümlerden oluşmaktadır?

Tablo 2: Türkçe ve Almanca ilköğretim ana dili öğretim programlarının karşılaştırılması

TDÖP	RGD	BGD
Program 2009 yılında uygulamaya konmuş, Giriş, Kazanımlar ve Program Kılavuzu bölümlerinden oluşmaktadır.	İlköğretimde Eğitim ve Öğretim, Branşın Okuldaki Eğitim ve Öğretime Katkısı, Hedef Davranışlar, Dersin Düzenlenmesi, İçerik (Alistirmalar Bölümüne Genel Bakış, Alistirmalar Bölümü), Başarıyı Ortaya Çıkarma, Değerlendirme ve Belgeleme bölümlerinden oluşan program 2004/2005 öğretim yılında yürürlüğe girmiştir.	Program 2004 yılında yürürlüğe girmiş olup, Beceri Edinimi Üzerine Temel Düşünceler ile Beceriler ve İçerikler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

İlköğretimin genel amaçları nelerdir?

Tablo 3: Türkçe ve Almanca ilköğretim ana dili öğretim programlarının genel amaçları yönünden karşılaştırılması

TDÖP	RGD	BGD
Programa göre Türk Milli Eğitiminin genel amacı Atatürk milliyetçiliğine bağlı, milli ve kültürel değerlerini benimseyen, vatanını, milletini seven, yüceltmeye çalışan, hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip, çağdaş, yapıcı, yaratıcı bireyler yetiştirmektir.	Programda ilköğretimin toplumun her kesimine köken, cinsiyet, milliyet, din ya da ekonomik durum gözetilmeksizin eğitim imkânı sağladığı belirtilmektedir. Öğrencinin kimlik kazanabilmesi, kişiliğinin güçlendirilmesi, yaşam boyu öğrenmeyi benimsemesi, katılımcı olması ve toplumsal hayatta aktif bir şekilde rol alması da ilköğretimin başlıca amaçları olarak sıralanmaktadır.	Programda öğrencilerin merakının, yeteneklerinin ve kimlik arayışlarının önemi vurgulanırken eğitimin ve öğretimin bir ayrılmaz bir bütün olduğu ve eyaletin bütün bölgelerinde aynı yüksek seviye ve kalitede gerçekleşmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Ana dili öğretiminin amaçları nelerdir?

Tablo 4: Türkçe ve Almanca ilköğretim ana dili öğretim programlarının öğretim amaçları yönünden karşılaştırılması

TDÖP	RGD	BGD
<ul style="list-style-type: none"> - dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek - Türkçeyi sevmeleri, doğru ve etkili kullanmaları - zihinsel becerilerini geliştirme - söz varlığını zenginleştirme - bilimsel düşünme, iş birliği yapma, problem çözme gibi temel beceriler geliştirme	<ul style="list-style-type: none"> - okuma ve yazma - duruma ve kişiye uygun olarak anlaşabilme - dilin yaratıcı imkânlarından faydalanabilme - dil ve dilin kullanımı üzerine düşünme - dili kültürel, kültürlerarası ve estetik işlevleri anlamayı öğrenme - konuşma ve dinleme	<ul style="list-style-type: none"> - standart dili öğrenme ve kullanma - dili gerçek dünyanın algılanmasında ve insanlar arası ilişkilerde önemli bir araç olarak kullanılabilir hale getirme - konuşma, okuma, yazma ve dil bilinci geliştirme becerilerinin bir bütün olarak yaşatılması - eğitim ve öğretimde bireysel farklılıkların gözetilmesi

Tablo 4'ün devamı

TDÖP	RGD	BGD
<ul style="list-style-type: none"> - kitle iletişim araçlarını doğru kullanabilme - milli duygu ve düşünceleri güçlendirme - Türk ve dünya kültürünü tanıma - okuma ve yazma sevgisi kazanma 	<ul style="list-style-type: none"> - okuma- metinlerle ve iletişim araçlarıyla uğraşma - yazma- metin oluşturma, kurallara uygun yazma - dili ve dil kullanımını araştırma 	<ul style="list-style-type: none"> - başka yabancı dillerin gramer yapılarının karşılaştırılması sureti ile dil öğrenme becerisinin geliştirilmesi - öğrencilerin kendi kendine öğrenmelerinin desteklenmesi, kendine değer verme duygularının güçlendirilmesi

Programda ders kitaplarında kullanılacak metin türleri ile ilgili belirlenen ilkeler nelerdir?

Tablo 5: Türkçe ve Almanca ilköğretim ana dili öğretim programlarının metin türleri ile ilgili belirlenen ilkeler yönünden karşılaştırılması

TDÖP	RGD	BGD
<p>Programda her temada dört metin işlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Programa göre metinlerden biri dinleme metni olarak öğretmen kılavuzunda, üçü ise öğrenci ders kitabında verilmeli, metinler öyküleyici, şiir ve bilgilendirici türlerden seçilmelidir.</p>	<p>Programa göre derste edebi metinler, drama, şiirler, bilgilendirici metinler, resim-metin-kombinasyonları, farklı iletişim araçlarıyla sunulan metinler kullanılabilir.</p>	<p>Programda resimli kitaplar, masallar, öğretici kitaplar, çocuk romanları, sözlükler, şiir kitapları, çizgi romanlar, gazete ve dergiler derste faydalanılacak kaynaklar arasında gösterilmektedir.</p>

Programda metinlerde bulunması gereken niteliklerle ilgili belirlenen ilkeler nelerdir? Alınacak kaynak ve yazar bakımından belirlenen ilkeler nelerdir?

Programda metinlerde bulunması ve bulunmaması gereken nitelikler 23 madde halinde ifade edilmiştir:

1. Metinler, Türk milli eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Laik, sosyal ve hukuk devleti anlayışına ters düşen ifadelere yer verilmemelidir.
3. Metinler millî kültür ve değerlerimize uygun olmalıdır.
4. Metinler Türkçenin güzellik ve inceliklerini yansıtmalı ve edebî değer taşımalıdır.
5. Metinler bilimsel ve farklı bakış açılarına yönlendirici olmalıdır.

6. *Metinlerde bilimsel hata ve bilimselliğe aykırı ifadeler bulunmamalıdır.*
7. *Metinler Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel becerilerini ve kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.*
8. *Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne aykırı öğeler yer almamalıdır.*
9. *Metinlerde siyasi ve ideolojik anlama gelebilecek ifadeler yer almamalıdır.*
10. *Metinlerde mantık dokusu ve konu bütünlüğü olmalıdır.*
11. *Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.*
12. *Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. içeren öğeler yer almamalıdır.*
13. *Metinler çocuğun yaşına, sınıf seviyesine ve ilgi alanlarına uygun olmalı, çocukta merak uyandırmalı, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalıdır.*
14. *Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.*
15. *Metinler öğrencilerin hayal dünyalarını, yaratıcılıklarını zenginleştirecek ve öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır.*
16. *Metinlerde yer alan ifadeler anlatım, yazım ve noktalama yönünden Türkçenin kurallarına uygun olmalı, olmayanlar düzeltilmelidir.*
17. *Metinlerdeki düzenlemelerde Türk Dil Kurumu Sözlük ve Yazım Kılavuzu'nun son basımı esas alınmalıdır.*
18. *Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.*
19. *Yabancı dillerden alınmış, dilimize yerleşmemiş kelimeler yerine Türkçeleri tercih edilmelidir.*
20. *Metinlerde düzenleme metnin özünü, anlam bütünlüğünü ve verilmek istenen mesajı bozmayacak şekilde yapılmalıdır.*
21. *Metinler öğrencinin seviyesi göz önünde bulundurularak söz varlığını geliştirecek nitelikte kelime ve kelime grubu içermelidir.*
22. *Çeviri metinlerin seçiminde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.*
23. *Türkçe dersinin amaçları doğrultusunda seçilen bilgilendirici metinlerde bilgi, doğrudan verilebileceği gibi öyküleyici anlatım yoluyla da verilebilir.*

Programda ayrıca her yazardan en fazla üç metin seçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Almanca öğretim programlarında ise metinlerde bulunması gereken nitelikler ya da yazar ve kaynak ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak ana dili eğitiminin amaçları konusunda üç programın büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Farklı kelimelerle ifade edilmiş olsa da programların

amacı dili doğru ve etkili kullanan bireyler yetiştirmektir. Genel amaçlar söz konusu olduğunda ise Türkçe Dersi Öğretim Programında ulusal, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler ön plana çıkarken, Almanca öğretim programlarında öğrencilerin ilgi ve yetenekleri, kişilik gelişimi, toplumsal hayatta aktif bir şekilde rol alması, yaşam boyu öğrenme gibi bireyin kendisi ile ilgili hedefler dikkati çekmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı derste işlenecek metinlerin niteliği ile ilgili 23 maddeden oluşan kesin bir çerçeve çizerken, Almanca öğretim programları işlenecek metinlerin türlerini belirtmekle yetinmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EĞİTİMİ VE ANA DİLİ DERS KİTAPLARI

2.1. Çocuk Eğitiminde Ana Dili Ders Kitaplarının Yeri

“Eğitim genel anlamda davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitim bu işlevini yerine getirirken bireyleri kültürlenme süreci içine sokmakta ve bu sürecin belli bir düzenek içinde yapılması da eğitim programları ile olmaktadır. Planlı, programlı eğitim çalışmalarında en belirleyici ve yol gösterici araçlardan birisi de ders kitapları olmaktadır” (Demirel ve Kiroğlu, 2006: 2).

Ders kitapları öğrenme ve öğretme araçlarının en eskisi, en çok bilineni ve en çok kullanılanıdır. İyi hazırlanmış bir ders kitabı, bütün modern yardımcı ders materyallerine rağmen, öğretmenler ve öğrenciler için vazgeçilmez bir araçtır. Öğrenci kitap sayesinde, zamana ya da mekâna bağımlı olmaksızın, kendi belirlediği tempoda derste işlenenleri tekrar etme olanağı bulur. Derste ise kitap öğrenciyi aktif olmaya ve etkinliğe sevk eder. Öğretmen dersin amaçlarını, öğrencilere uygulanacak testleri, öğretim stratejilerini ve ödevleri, kullanılan ders kitaplarına göre belirler. Ders kitabı öğretmene sınıf içi öğrenme öğretme faaliyetlerine yönelik fikir verir. (Yalın, 2006)

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği’nde ders kitabını “örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser” olarak tanımlamaktadır. Her ülkede ders kitapları çeşitli kurum ve kuruluşların onayı ile okutulmaya başlanmaktadır. “Türk Milli Eğitim sistemini düzenleyen Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir. 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile bu görev MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’na verilmiştir.” (Durmuşçelebi, 2007: 120)

“Almanya’da ise her eyaletin kendi eğitim bakanlığı ders kitaplarına onay vermektedir. Bu onay verilirken kesinlikle bilirkişi değerlendirmesine gereksinim vardır. Bilirkişi, ders kitaplarının anayasaya, hukuki kurallara, programa, eğitsel niteliklere uygun olup olmadığını inceler.” (Durmuşçelebi, 2007: 121)

2.2. Türkçe Ana Dili Ders Kitaplarında Konuların Dağılımı

2.2.1. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

İkinci sınıf Türkçe ders kitabında sekiz tema başlığı altında toplam 32 metin bulunmaktadır. Her tema şiir, öykü ve bilgilendirici metin ve serbest bir metinden oluşmaktadır. Her metin iki hazırlık sorusu ile başlamakta ve her temanın sonunda da “Ölçme ve Değerlendirme” başlığı altında dört soru bulunmaktadır. İkinci Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalar ve metin türleri ile iletileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 6: İlköğretim ikinci sınıf Türkçe ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Birey ve Toplum	Okuyan İnsan	Bilgilendirici Metin	Okumanın önemi
	Çikolata Ağacı	Öykü	Paylaşmak
	Sınıfta Seçim	Anı	Demokrasi
	Öğretmenim	Şiir	Öğretmen ve toplum
II. Atatürk	Cumhuriyet	Şiir	Atatürk sevgisi
	Onu Özlüyorum	Anı	Atatürk’e duyulan özlem
	Atatürk’ün Hayatı	Bilgilendirici Metin	Atatürk’ün hayat hikâyesi
	Atatürk’ün Çocukluğu	Bilgilendirici Metin	Atatürk’ün okul hayatı
III. Değerlerimiz	Bayrağım	Şiir	Bayrak ve millet kavramı
	Keloğlan	Öykü	İyilik ve kötülük
	Türkçe Anadilimiz	Şiir	Türkçeyi doğru kullanmak
	Aile Ocağı	Bilgilendirici Metin	Aile kavramı
IV. Sağlık ve Çevremiz	Vücudum	Şiir	Vücut ve organlar
	Minik Yavrular	Öykü	Hayvan sevgisi
	Aaa! Kış Gelmiş!	Öykü	Kış ve çevre
	Beslenme	Bilgilendirici Metin	Sağlıklı yaşamak

Tablo 6'nın devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
V. Yenilikler ve Gelişmeler	Büyüklerle Televizyon İzlemek	Şiir	Bilinçli televizyon izlemek
	Haberleşme	Şiir	İletişim araçları
	Arkadaşım Bilgisayar	Öykü	Teknolojik aletler-hayat
	Büyük Bir Buluş	Bilgilendirici Metin	İnsanlık ve icatlar
VI. Doğal Afetler	Beyaz Dev	Anı	Doğal afetler
	17 Ağustos	Şiir	Deprem
	İnsanlığın Yardımlaşması	Bilgilendirici Metin	Yardımlaşma ve toplum
	Sel	Bilgilendirici Metin	Selden korunma
VII. Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	Aslan Kral	Anı	Sinema filmleri
	Sirk Geliyor	Öykü	Sirk hayvanları
	Lunapark	Şiir	Lunapark ve oyuncaklar
	Çocuklar Kardeş Oldu mu...	Şiir	Hoşgörü
VIII. Oyunlar ve Sporlar	Elif'in Oyunağı	Öykü	Oyun ve oyuncaklar
	Sizinle Gurur Duyuyoruz	Bilgilendirici Metin	Takım başarısı
	Evcik	Şiir	Evcilik oyunu
	Spor Sevgisi	Şiir	Ata sporları

2.2.2. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabı sekiz tema ve 32 metinden oluşmaktadır. Her tema içerisinde şiir, öykü, anı ve bilgilendirme amacı taşıyan metinler bulunmaktadır. Metinlerin başında iki hazırlık sorusu, sonunda da iki değerlendirme sorusu bulunmaktadır. Temalar ise konu işlendikten sonra öğrenciye kazandırılması düşünülen hedeflerden oluşan bir kendini değerlendirme formuyla sonlanmaktadır.

Aşağıdaki tabloda kitapta yer alan metinler tür ve konuları ile birlikte gösterilmiştir:

Tablo 7: İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Birey ve Toplum	Okula Dönmek	Şiir	Okul ve Eğitim
	Sen de Büyüyorsun	Öykü	Sağlıklı Büyümek
	Trafik	Bilgilendirici Metin	Trafik bilinci
	Sevinç Çıglıkları	Öykü	Yardım-Hayvan sevgisi
II. Atatürk	Sana Borçluyuz	Şiir	Atatürk sevgisi
	Cumhuriyet Ağacı	Anı	Atatürk ve cumhuriyet
	Atatürk'ün İğde Ağacı	Anı	Atatürk ve doğa sevgisi
	Atatürk'ün Hayatı	Anı	Atatürk'ün hayatı
III. Değerlerimiz	Bayramlıklarım	Anı	Bayramlar ve önemi
	Çanakkale Geçilmez	Anı	Vatan sevgisi
	Büyüdük	Şiir	Köy ve şehir hayatı
	Eski Sofralar	Anı	Görgü kuralları
IV. Sağlık ve Çevre	Çatlak Kova	Öykü	Çevremizi güzelleştirmek
	Hastane	Şiir	Sağlık kurumlarının önemi
	Bu Dünya Hepimizin	Öykü	Çevre bilinci
	Saygın İnsan	Bilgilendirici Metin	Temizliğin önemi
V. Dünyamız ve Uzay	Dolunay	Şiir	Ayın şekilleri
	Yıldızlar ve Gökyüzündeki Resim	Bilgilendirici Metin	Gökyüzü ve yıldızlar
	12 Ay	Şiir	Mevsimlerin özellikleri
	Denizi Özleyen Çocuk	Öykü	Mevsimler ve sosyal hayat
VI. Üretim ve Tüketim	Reklamlar	Bilgilendirici Metin	Reklamlar ve etkileri
	Alışveriş	Bilgilendirici Metin	Bilinçli alışveriş
	Tutumsuz ile Kırlangıç	Şiir	Tutumlu olmak
	Ne Olsam?	Öykü	Meslek seçimi
VII. Doğal Afetler	Tsunami	Bilgilendirici Metin	Tsunami ve etkileri
	Kırmızı Karınca Ailesi ile Bencil Karınca	Öykü	Yardım kuruluşlarının önemi
	Dayanışma İçinde Olmalı	Anı	Dayanışmanın önemi
	Doğal Afetler	Şiir	Doğal afetlerden korunma
VIII. Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	Köy Düğünü	Anı	Gelenek ve göreneklerimiz
	Bilim Şenliği	Anı	Öğrenme isteğini artırma
	Okuma Alışkanlığı	Bilgilendirici Metin	Okuma zevki kazandırma
	İzci Marşı	Şiir	İzcilik faaliyetleri

2.2.3. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabı sekiz tema başlığı altında 32 metinden oluşmaktadır. Her tema içerisinde şiir, öykü, anı ve bilgilendirme amacı taşıyan metinler bulunmaktadır. Temalar öğrencinin konuyla ilgili ön hazırlık yapmasını sağlayacak ve öğrenciyi konu ile ilgili kitaptan başka kaynaklarla araştırma yapmaya yönlendirecek ifadelerden oluşan “Temaya Hazırlık Çalışmaları” ile başlamaktadır. Her metnin başında metinle ilgili yapılacak çalışmanın çerçevesini belirleyen “Öğrenmeye Hazırlanıyorum” , sonunda ise kazanımları ölçme amaçlı “Öğrendiklerimi Değerlendiriyorum” bölümü bulunmaktadır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 8: İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Birey ve Toplum	Çiz Öğretmenim	Şiir	Öğretmenlik mesleği
	Kış Cıvıltısını ve Fırın Kokusunu Görebilmek	Öykü	Engelli insanlar
	Sesim Çok mu Çirkin?	Öykü	Bireysel farklılıklar
	Fobilerimizle Nasıl Baş Edebiliriz?	Bilgilendirici Metin	Fobiler
II. Atatürk	Cumhuriyet	Şiir	Atatürk ve cumhuriyet
	Düşmandan Kaçılmaz	Anı	Cesaret
	Atatürk ve Mimar Sinan	Anı	Atatürk ve sanat
	Atatürk ve İnsan Hakları	Bilgilendirici Metin	Temel hak ve hürriyetlerimiz
III. Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Çiftçiler	Şiir	Çiftçilerin uğraşları
	Geleceğin Meslekleri	Bilgilendirici Metin	Yeni meslek dalları
	Ülkemizde Maden Kömürünün Bulunuşu	Bilgilendirici Metin	Maden kömürü
	El	Bilgilendirici Metin	El ile icra edilen meslekler
IV. Yenilikler ve Gelişmeler	Buluşa Doğru	Bilgilendirici Metin	Buluşçu insanların özellikleri
	Edison Ampülü Buluyor	Bilgilendirici Metin	Elektrik ampulünün keşfi
	Elektronik Posta	Bilgilendirici Metin	Modern haberleşme araçları
	Türkiye’ m Uyanıyor	Şiir	Ülke ekonomisi

Tablo 8'in devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
V. Sağlık ve Çevre	Zeytin Ağacının Ağıdı	Şiir	Çevreyi koruma
	Barış ile Doğa	Bilgilendirici Metin	Geri dönüşümün önemi
	Bir Hastalığın Yenilişi	Bilgilendirici Metin	Kuduz aşısının bulunuşu
	Ülkemizde Çevre Korumacılığı	Bilgilendirici Metin	Çevre
VI. Güzel Sanatlar	Sanat ve Ben	Şiir	Güzel sanatlar
	Sesini Yitiren Flüt	Öykü	Müzik sevgisi
	Sanat Eğitimi	Bilgilendirici Metin	Sanat eğitiminin önemi
	Resim Yapmaya Âşık Bir Ressam	Anı	Resim sanatının önemi
VII. Değerlerimiz	Nasreddin Hoca'nın Köyünde	Bilgilendirici Metin	N.Hoca'nın hayatı, fıkraları
	Ben Bir Küçük Kilimim	Öykü	Kilim dokumacılığı
	Hoş Geldin 23 Nisan	Şiir	Çocuk bayramı
	Yunus Emre ve Türkçe	Bilgilendirici Metin	Yunus Emre'nin hayatı
VIII. Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	Müze	Şiir	Müze gezisi
	Kaçkar Dağları	Bilgilendirici Metin	Dağcılık etkinlikleri
	Koleksiyon Yapıyor musunuz?	Bilgilendirici Metin	Koleksiyonculuk
	Ceren Kampta	Öykü	Kampta yaz tatili

2.3. Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Konuların Dağılımı

2.3.1. Kunterbunt Serisi İkinci Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Kunterbunt serisi ikinci sınıf Almanca ders kitabında 12 konu başlığı altında 126 metin bulunmaktadır. Kitapta şiir, anı, deneme, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin yanı sıra çizgi hikâye, tekerleme, bilmece, tiyatro oyunu gibi türlere de sıklıkla yer verilmektedir. Kitapta bulunan temalar sırasıyla “Gelin, birlikte bir şeyler yapalım, Okul nasıl?, Burada evimdeyim, Trafikte gözler açık, Görebiliyorum, hissedebiliyorum, Her yerde sihir, Önceden nasıldı? - Şimdi nasıl?, Bugün ne yapıyorsun?, Köpek ve kedi, ağaç ve çalı, Kitaplar arkadaş olabilir, İnanmamalı mı, inanmalı mı? Ve Yıl boyunca” dır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 9: Kunterbunt serisi ikinci sınıf Almanca ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Gelin, birlikte bir şeyler yapalım	Çocuklar için tekerleme	Tekerleme	Oyun
	Tekerlemeler	Tekerleme	Oyun
	Tim ve arkadaşları	Şiir	Saklambaç oyunu
	Tim ve Tina Bahçede Bisiklet Sürüyor	Şiir	Bisiklet sürmek
	Anja	Şiir	Anja ile ilgili düşünceler
	Rosalinde'nin kafasında düşünceler var	Şiir	Çocuk ve çevresi
	Ev Şiiri	Şiir	Ev kavramı
	Stefan artık arkadaşım değil	Şiir	Arkadaşlık
	Sadece yarısı	Şiir	Arkadaşlık
	Arkadaşların önemi	Şiir	Arkadaşların önemi
	Herkesin bir arkadaşı olmalı	Şiir	Arkadaşların önemi
	Greyfurt Salatası	Şiir	Kelime oyunu
	Sarı Balık	Şiir	Arkadaşlık
II. Okul Nasıl?	Saçma Bir Hikâye	Şiir	Sınıf ortamı
	Okuldan Fıkralar	Fıkralar	-
	Bumfidel Öğretmenim Demek İstemiyor	Öykü	Okul
	Farklı Ülkelerden Öğrenciler	Kısa paragraflar	Okul
	Sofi Korkuyor	Şiir	Derse geç kalmak
	Engel	Şiir	Ödev
	Artı	Şiir	Matematik
	Senin Okulun Nasıldı?	Şiir	Eski zamanlarda okul
	Okul Temsili	Şiir	Okul temsili
III. Burada Evimdeyim	Dört Kez Evde	Şiir	Ev ve aile
	Gel, Sokağı Süpürelim	Şiir	Çevre temizliği
	Annem Fareleri Sever	Şiir	Anne sevgisi
	Michaela taşınıyor	Şiir	Taşınmak
	Sofi Klemens'den Korkuyor	Şiir	Kardeş sevgisi
	Komşu Tiyatrosu	Diyalog	Komşuluk
	Bayan Weiß ve Çocuklar	Şiir	Çocuklar ve gürültü
	Orman Kenarında Bir Mağarada	Şiir	Yakındaki güzellikler
	Ben Bir Yıldız Biliyorum	Şiir	Dünyamız
	Ya tepenin Arkasında Ne Var?	Şiir	Dünyamız

Tablo 9'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
IV. Trafikte Gözler Açık	Araba Gelirse	Şiir	Karşıdan karşıya geçmek
	Trafik Haberleri	Bilgilendirici metin	Trafik haberleri
	Niko Trafikte	Çizgi hikâye	Trafik kuralları
	Tschimi İle Son Durağa Kadar	Şiir	Tschimi'nin rüyası
	Tü Rüya Görüyor	Şiir	Taksi şoförü
	Tü Üzgün	Şiir	Trafik kazası
	Anne Kirpi Yavruları İle Nasıl Karşıdan Karşıya Geçti	Öykü	Trafik ve çevre
	Bammel Bisiklet Sürüyor	Öykü	Bisiklet binmeyi öğrenmek
V. Görebilirim, Hissedebilirim	Yorgunluktan Bayılmak	Şiir	Bir günün sonrası
	Bumfidel'in Annesi Hasta	Öykü	Bir hastayla ilgilenmek
	Kasper Diş Doktoru	Öykü	Dişçiden korkmak
	Lotta Diş Doktorunda	Öykü	Dişçiden korkmak
	Jakob Üzgün. Neden?	Şiir	Üzgün olmak
	Jakob Mutlu. Neden?	Şiir	Mutlu olmak
	Çok Doğru	Şiir	Boy kavramı
	Yürümeyi Öğrenmek Gerekir	Şiir	Öğrenilmesi gereken işler
VI. Çeşit Çeşit Sihirbazlık	Sihirli Sözcükler	Tekerlemeler	Sihirli sözcükler
	Sihir Yapabilirim	Diyalog	Sihir
	Her Duruma Uygun Sihirli Sözcükler	Şiir	Sihirbazlık
VI. Çeşit Çeşit Sihirbazlık	Sihir Sanatının Altın Kuralları	Şiir	Sihirbazlık sanatının kuralları
	Bir Sihirbazlık Numarası	Şiir	Sihirbazlık numarası
	Küçük Sihirbaz ve Kar Tanesi	Çizgi hikâye	Küçük bir sihirbaz ve kar taneleri
	Minimax Sihir Yapıyor	-	El çabukluğu
VII. Nasıldı? – Şimdi Nasıl?	Zaman Nerede	Şiir	Zaman
	Yıldız Paralar (eski)	Masal	İyilik yap iyilik bul
	Yıldız Paralar	Masal	İyilik yap iyilik bul
	Essen' den Eski Şiirler	Şiir	Yemek
	Ole' nin Büyükbabası	Öykü	Ole' nin büyükbabası
	Yaşlı Adam ve Elma Ağacı	Öykü	Ağaç dikmek
	Daha Değil	Şiir	Komşunun bebeği
	Doğum İlanları	İlan	Doğum ilanları

Tablo 9'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
VII. Nasıldı? – Şimdi Nasıl?	Ya Önceden?	Öykü	Babsi'nin büyük annesi
	Bütün Çocuklar	Şiir	Aile bireyleri
VIII. Bugün Ne Yapıyorsun?	Erken Kalkan	Şiir	Erken kalkmak
	Sadece Bir Gün İçin	Öykü	Sorumluluklar: iş ve okul
	Kapanış Saati	Şiir	Çalışmak
VIII. Bugün Ne Yapıyorsun?	Arıza	Şiir	Arıza
	Erkekler de Yemek Pişirebilir	Öykü	Öğrenmek için hiçbir zaman geç değildir
	Asla Yalnız Değil	Şiir	Hayal kurmak
	Ağustos Böceği ve Köstebek	Öykü	Çalışmak ve paylaşmak
IX. Köpek ve Kedi, Ağaç ve Çalı	Köpeğim / Kedim	Kolaj (resim- metin)	Kediler ve köpekler
	Günaydın Köpek	Öykü	Martin ve oyun arkadaşı Bodo
	Strolchi	Çizgi hikâye	Bir çocuk ve köpeği
	Bir El Dolusu Köpek	Şiir	Köpek sahibi olmak
	Bir El Dolusu Kedi	Şiir	Kedi sahibi olmak
	Hayvan Yavruları Nasıl Uyur	Şiir	Hayvan yavruları ve uyku
	Yaban Ördeği	Şiir	Ördek ve yavruları
	Anne Karga	Fabl	Anne karga ve yavruları
	Herkes Bir Şey Yapabilir	Şiir	Hayvanlar ve özellikleri
	Elma	-	Hayvanlar ve beslenme
	Doğadaki Rekorlar	Bilgilendirici metin	Doğadaki rekorlar
	Tohum	Şiir	Doğayı korumak ve sevmek
X. Kitaplar Arkadaş Olabilir	Manfred Mai	Şiir	Bir yazar
	Bulutlar	Şiir	Bulutlar ve hayaller
	Annem Bugün Çalışmıyor	Öykü	Kahvaltıda masasında bir aile
	Manfred Mai İle Röportaj	Röportaj	Yazar Manfred Mai
	Çocuk Mektupları ve Cevap	Mektup	Yazara mektuplar - cevaplar
XI. İnanılmaz Değil Mi, Belki de İnanılır	Gizemli Nehirde	Şiir	Gizemli nehir
	Tavşan ve Kirpinin Yarışı	Tiyatro oyunu	Tavşan ve kirpinin yarışı

Tablo 9'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XI. İnanılmaz Değil Mi, Belki de İnanılır	Bir Dev Başka Bir Devi Yeniyor	Öykü	Kaba kuvvet ve zekâ
	Kırkayak	Öykü	Çıplak yürümek istemeyen kırkayak
XII. Yıl Boyunca	Bahar	Şiir	Bahar
	Yaz	Şiir	Yaz
	Sonbahar	Şiir	Sonbahar
	Kış	Şiir	Kış
	Altın Dünya	Şiir	Sonbahar
	Kâğıt Uçurtma	Şiir	Uçurtma
	Şemsiyeler	Şiir	Yağmur ve şemsiyeler
	Kasım Yağmuru	Şiir	Kasım yağmurları
	Hızlı Konuşmak	Tekerleme	-
Bilmece	Bilmeceler	-	
XII. Yıl Boyunca	Gölge Oyunları	Gölge oyunları	-
	Rüzgâr	Şiir	Rüzgâr
	Martinstag İçin Bir Oyun	Oyun	Yardımanın önemi
	Yılbaşı İçin Eski Şiirler	Şiir	Yılbaşı
	İlk Kar	Şiir	İlk Kar
	Fındıkkıran	Şiir	Kar yağarken evde olmak
	Noel Hikâyesi	Şiir	Noel
	Noel	-	Noel
	Noel Olduğunda	Şiir	Noel
	Parmak Oyunu	Şiir	Noel
	Serçelerin Ocağı	Şiir	Serçeler
	Çıplak bir Fındık ağacında	Şiir	Soğukta üşüyen serçeler
	Hayvanların Karnavalı	Şiir	Hayvanlar ve karnaval
	Aptalca Bir Alışveriş	Oyun	Yanlış duymayla ilgili bir komedi
	Sakar Paskalya Tavşanı	Öykü	Paskalya bayramı
	Yakında	Şiir	İlkbahar
	Sessizce Ruhumu Sürüklüyor	Şiir	İlkbahar
	1 Nisan	Öykü	1 Nisan şakası
	Anneler Günü İçin	Şiir	Anneler günü
Cücedağ' da	Şiir	Dağ cücesi	

2.3.2. Kunterbunt Serisi Üçüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Kunterbunt serisi üçüncü sınıf Almanca ders kitabında 12 konu başlığı altında 128 metin bulunmaktadır. Kitapta şiir, anı, deneme, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin yanı sıra çizgi hikâye, tekerleme, bilmece, tiyatro oyunu gibi türler de yer almaktadır. Kitapta temalar “Her yerde öğreniyoruz, Sürmekten, uçmaktan, Masal gibi, Bunu gördün mü?, Kendimi böyle iyi hissediyorum!, Buluş yapmak ve denemek, Eskiden nasıldı?, İnsanların birbirlerine ihtiyacı vardır, Su, bulutlar, güneş ışığı, Yolda, Çevreyi düşün! ve Yıl boyunca” olarak sıralanmıştır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 10: Kunterbunt serisi üçüncü sınıf Almanca ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Her yerde Öğreniyoruz	Bazen	Şiir	Değişik duygu halleri
	Hissetmek	Şiir	Arkadaşlık
	Kaktüs Gibi Dikenli	Öykü	Yetenekler
	Belki Her Şey İyi Olur	Öykü	Aile yaşantısı ve okul
	Hans Magnus Deubelbeiss- Her Zaman Geç Gelen Çocuk	Öykü	Derse geç kalmak ve bir çocuğun hayal gücü
	Siyah Suda Uçan Yıldız	Öykü	Korku ve cesaret
	Mugabo	Bilgilendirici metin	Afrika’da bir çocuğun yaşam şartları
II. Sürmekten- Uçmaktan	Harika Bir Duygu	Şiir	Bisiklet sürmek
	Trafik	Şiir	Trafik
	Bay Schneck	Şiir	Trafik kuralları
	Boyunduruk	Öykü	Arkadaşlar arasındaki dayanışma
II. Sürmekten- Uçmaktan	Uçma Hayali	Bilgilendirici metin	Uçma hayali
	Özel Uçaklar	Öykü	Çeşitli uçak modelleri
	Hayalimdeki Seyahat Bürosu	Diyalog	Hayalimdeki seyahat bürosu
	Uçurtma	Öykü	Pes etmemek ve başarmak
III. Masalsı	Zevk ve Sefa Diyarı	Şiir	Tembellik edilen hayal ülke
	Tatlı Püre	Masal	Sihirli tencere
	Üç Dilek	Masal	Zenginlik ve mutluluk

Tablo 10'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
III. Masalsı	Rumpelstilzchen İçin Bir Şok	Masal	Bir masalın farklı yorumu
	Çok Kısa Bir Masal	Şiir	-
	İtaatsizliğin Ödülü	Şiir	Kurallara uymamak
	Bremen Mızıkacıları	Şiir	Dayanışmanın önemi
	Bir Haydut Hikâyesi	Diyalog	Dayanışmanın önemi
	Makedon Canavar Masalı	Şiir	Hayaletler
	Gömlek	Şiir	Ağaçta asılı bir gömlek
	Korkunç Masal	Masal	Korkutma amaçlı bir masal
IV. Bunu Gördün Mü?	Reklamlar	Şiir	Reklamlar
	Reklam Düellosu	Reklam sloganları	Reklam sloganlarının saçmalığı
IV. Bunu Gördün Mü?	En Sevilen Filmler	Çizgi hikâye	Reklam ve gerçeklik
	TV- Karl	Öykü	Televizyon ve pasiflik
	Logo! Nasıl Ekranı Çıkıyor?	Röportaj	Çocuk programları
	Çizgi Roman Faresi	Öykü	Çizgi roman dili
	Kedi Sıçrayışı	Öykü	Bilgisayarda ödev yapmak
	Yatak Hikâyesi	Şiir	Bilgisayar faresi (maus)
V. Kendimi Böyle İyi Hissediyorum.	Yedi Ruh	Şiir	Kişisel özellikler
	İçeride	Öykü	İç organlarımız
	Hasta Yatağında	Şiir	Hasta olmak
	Atlayış	Öykü	Korku ve cesaret
	Kandıramazsın Beni!	Şiir	Yabancılara karşı temkinli olmak
	Tekerlekli Sandalye	Öykü	Tekerlekli sandalye
	Ben Böyleyim	Şiir	Üzgün olmak
	Gülmek	Şiir	Gülmek
VI. Buluş Yapmak ve Denemek	Buluşlar	Öykü	Buluşlar
	Frankfurt Üzerindeki Timsah	Öykü	Tanımlanamayan uçan cisim
	Meraklı	Öykü	Merak ve araştırma isteği
	Çevre Dostu Bir Buluş	Çizgi hikâye	Çevre dostu buluş: güneş kol saati
	Çorap Arama Makinesi	Öykü	Buluş yapmak
	Patent Enstitüsünde	Tiyatro oyunu	Patentin önemi
	Ünlü Mucitler	Bilgilendirici metin	Önemli buluşlar
VII. Önceden Nasıldı?	1900'lerden Okul Kuralları	Bilgilendirici metin	1900'lerde okul kuralları
	Henüz Yüz Yıl Geçti	Bilgilendirici metin	Eski okullar

Tablo 10'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
VII. Önceden Nasıldı?	Müzeye Bir Ziyaret	Bilgilendirici metin	Paul Klee'nin bir tablosu
	Eski Çocuk Şiirleri ve Tekerlemeleri	Şiir-Tekerleme	Eski çocuk şiirleri ve tekerlemeleri
	Ya Eskiden?	Öykü	Babsi'nin büyük annesinin hayat hikâyesi
	Yaşlı Büyükbaba ve Torun	Masal	Büyüklere duyulması gereken saygı
	Berra İçin Yeni Bir Dede	Öykü	Büyük baba ve torun arasındaki sevgi
	Derin Düşünceler	Şiir	Doğum ve ölüm
VIII. İnsanların Birbirlerine İhtiyacı Vardır.	Gordion Düğümü	Oyun	İnsanlar arasındaki bağlar
	Komşuluk Şeridi	Öykü	Modern hayat ve komşuluk
	Tobias ve Ines Şemsiyenin Altında	Öykü	Arkadaşlığın ve paylaşmanın önemi
	Sevgili Aygün	Şiir	İletişimin önemi
	Bay Kötü ve Bay Kavga	Öykü	Komşular arasındaki anlaşmazlık
	Bernd ve Frieder Birbirleri ile Nasıl Konuşuyor	Diyalog	İletişim kuramamak
	Nine, Anlatsana!	Öykü	Bir büyükannenin kendi yaşamış olduğu zamana duyduğu özlem
	Karıncalar	Öykü	Karıncalar
	Yabancı	Şiir	Yabancı kavramı
IX. Su, Bulut, Güneş Işığı	Su Damlacığı	Şiir	Su ve doğa
	Bilmece	Şiir	Deniz
	Su	Şiir	Su
	Fırtına	Şiir	Fırına
	Bulut Resimleri	Öykü	Buluta bakılıp kurulan hayal
	Yağmur Damlası	Masal	Yağmurun önemi
	Sel	Şiir	Sel
	Sel	Bilgilendirici metin	Bir sel bölgesi ile ilgili haber
	Bir keresinde Kurbağa Suyu Atladı	Şiir	Kurbağanın suya zıplamasının tasviri
	Kurbağa	Şiir	Kurbağanın suyu sevmesi
	Bir Kurbağa Her zaman Bir Kurbağa Değildi	Bilgilendirici metin	Kurbağanın gelişimi
	Linnea Sanatçının Bahçesinde	Öykü	Bir ressamın bahçesi
	Güneş ve Bulut	Öykü	Güneş ve doğa

Tablo 10'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
IX. Su, Bulut, Güneş Işığı	Böyle Gölgede Uzanmak İstiyorum	Şiir	Doğayla ilgili izlenimler
	Güneş ile İlgili Bilmeceler, Deyimler, Atasözleri	Bilmece, tekerleme, atasözü	Güneş
X. Yolda	Öfkeli	Şiir	Uzaya yolculuk
	Hiçbir Gemi	Şiir	Macera kitapları
	Christoph Columbus'un Seyir Defteri	Bilgilendirici metin	Christoph Columbus
	Gulliver Liliput'ta	Öykü	Gulliver cüceler ülkesinde
	Yaban Kazı	Öykü	Coğrafya
	Uzak Ülkeler	Şiir	Uzak ülkeler
	Kamp Yapmak	Öykü	Çocukların kamp maceraları
Bir Avrupa El Çırpma Oyunu	Şarkılı oyun	Oyun	
XI. Çevreyi Düşün!	Dünya Üzerine	Şiir	Doğa sevgisi
	Gezen Ağaç	Öykü	Çevreyi korumanın önemi
	Gece Vardiyası Günleri Spagetti Günleri	Öykü	Çalışan anne ve baba
	Sams Mağazada	Öykü	Sams'ın mağazadaki maceraları
	Yürüyen Kaldırım	Öykü	Hareketli kaldırım
	Tatil Yolculuğu	Şiir	Tatile giderken
	Tatil Hikâyeleri	Şiir	Tatil maceraları
XII. Yıl Boyunca	Sonbahar Şarkısı	Şiir	Sonbahar
	Teşekkür	Şiir	Dünyamız
	Ekim	Şiir	Sonbahar
	Yeni Bir Dil	Diyalog	Sonbaharda doğa
	Cadılar Bayramı	Şiir	Cadılar bayramı
XII. Yıl Boyunca	Kışın Kuşlar Pencerenin Önünde Bekliyor	Şiir	Kış mevsimi ve kuşlar
	Gözlem	Şiir	Kış mevsimi ve kuşlar
	Üç Serçe	Şiir	Kışın üşüyen serçeler
	İstiyorum...	Şiir	Kar
	Kar Kristali	Şiir	Kar kristali
	Kışı Çiziyorum	Şiir	Kış ve doğa
	Çoban Oyunu	Tiyatro oyunu	Hız. İsa'nın doğuşu
	Yeni Çiftçi Kurallarıyla Takvim Şiiri	Şiir	12 ay

Tablo 10'un devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XII. Yıl Boyunca	Güneşe Mektup	Öykü	Güneşin canlılar için önemi
	Ağustos Böceği ve Köstebek	Öykü	Paylaşmanın önemi
	Leylak Çalılığında	Şiir	Timsah ve bülbül
	Otto'nun Köpeği	Şiir	Otto'nun köpeği
	Fazla Yorucu İş	Şiir	Hayvanlar ve sesleri
	Charly Hase'nin Paskalya Tavşanı- Sözlüğünden	Kısa paragraflar	Tavşanlarla ilgili bilgiler
	Bu O	Şiir	Bahar
	Bahar Müjdesi	Şiir	Baharda doğa
	Buldum	Şiir	Doğa sevgisi
	Lale	Şiir	Bir lalenin gelişip büyümesi
	Mayıs	Şiir	Baharda bitkiler ve hayvanlar
	Masal	Şiir	Bahar
	Fırtına	Şiir	Fırtına tasviri
	Fırtınadan Önce	Şiir	Fırtına öncesi
	Deniz Kabukları	Şiir	Deniz canlıları

2.3.3. Kunterbunt Serisi Dördüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Kunterbunt serisi dördüncü sınıf Almanca ders kitabında 12 konu başlığı altında 117 metin bulunmaktadır. Kitapta şiir, anı, deneme, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin yanı sıra çizgi hikâye, masal, gazete haberi, tekerleme, bilmece, tiyatro oyunu gibi türler de bulunmaktadır. Kitapta yer alan 12 tema “Darılmak – Barışmak, Burada ve başka yerlerde okul, Bütün dünyadan, Tekerleğin etrafında, Hep büyüyoruz, Çevre kirliliği – Çevreyi koruma, Şövalyeler, kaleler, çiftçiler, Zamanın var mı?, Hayatı korumak, Bunu gördün mü?, Yıldızlara uzanmak ve Yıl boyunca” olarak sıralanmıştır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 11: Kunterbunt serisi dördüncü sınıf Almanca ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Küsmek - Barışmak	Çocuklardan Hikâyeler	Kısa paragraflar	Çocukların küsmek ve barışmakla ilgili fikirleri
	Bir Gün	Şiir	Küsmek ve barışmak
	Kargalar Niçin Kavga Ediyor?	Şiir	Kargalar neden kavga eder?
	Detlev ve Torsten	Şiir	Olumsuz davranışlar
	İki Kere Patlayan Tenim	Şiir	Küsmek ve barışmak
I. Küsmek - Barışmak	Kız Kardeşim	Şiir	Kardeşlerin ilişkileri
	Bir Kavgadan Sonra	Şiir	Şefkatin önemi
	Babam	Şiir	Baba sevgisi
	Bazen-Baba	Öykü	Boşanan eşlerin çocukları
	Bay Kötü ve Bay Kavga	Şiir	Komşuların anlaşmazlığı
	İki Arabacı	Öykü	Sorunları kavgasız çözmek
	İki İnatçı Keçi	Fabl	İnatçı olmanın cezası
	Barış	Şiir	Farklı dillerde barış sözcüğü
	Çocukların Dilekleri	Şiir	Barışa duyulan özlem
	Yedi Ruh	Şiir	Kişilik özellikleri
II. Burada ve Başka Yerlerde Okul	Okul Teması İle İlgili Resim ve Metinler	Kolâj	Okul
	Liebe	Şiir	Sevgi
	Stefan	Şiir	Sınıf arkadaşları
	Yeni Sınıfta	Öykü	Yeni sınıf arkadaşları
	Belki Her şey İyi Olur	Öykü	Arkadaşlığın önemi
	Parkta Bir Gemi	Öykü	Yeni okulda yeni arkadaşlar
	Natatek' in Okulu	Öykü	Bir Eskimo çocuğunun okulda öğrendikleri
	Pedro	Bilgilendirici metin	Bolivya' da zor şartlarda okumaya çalışan bir çocuk
III. Bütün Dünyadan	Dünya Kocaman	Şiir	Dünyanın büyüklüğü
	Yeryüzünün Çocukları Nasıl Yaşıyor	Şiir	Çeşitli coğrafyalarda yaşayan çocuklar
	Güneşin Yolculuğu	Şiir	Güneşin doğuşu ve batışı
	Küçük Dünya	Şiir	Dünyamız
	Yedi Ülkeden Bilmece	Bilmeceler	Yedi ülkeden bilmeceler
	Çocukların Amerika' da Anlattıkları Uydurma Hikâyeler	Kısa metinler	Gerçek olmayan hikâyeler
	Altın Sakallı Balık	Masal	Arkadaş sevgisi
	Mabsut'un Hikâyesi	Masal	Memleket özlemi

Tablo 11'in devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
III. Bütün Dünyadan	Yağmur Damlası	Masal	Doğa sevgisi
	Salyangoz-Adam	Masal	Kızılderili efsanesi
IV. Tekerleğin Etrafında	Tilki- Jux	Çizgi hikâye	Güvenli bisiklet sürüşü
	Harika Bir duygu	Deneme	Bisiklet sürmenin hissettirdiği şeyler
	Önden Çekişli Tavşan Motoru	Öykü	Tandem
	Fıkralar	Fıkralar	Bisikletle ilgili fıkralar
	Bisiklet Sürücüsü	Diyalog	Bisiklet sürmenin kuralları
	Drezin İle Başladı Her şey	Bilgilendirici metin	Bisikletin icadı
	Bisiklet Tarihi	Bilgilendirici metin	Tekerleğin tarihi
V. Büyüyoruz	Olumlu-Olumsuz: Araba ve Bisiklet	Bilgilendirici metin	Otomobil ve bisikletin avantaj ve dezavantajları
	Çocuk Dilekleri	Kısa metinler	Çocukların dilekleri
	Özellikler	Şiir	Yetişkinler ve çocuklar
	Herkes Kendi Gibi	Şiir	Çocuklar ve yaşlılar
	Buruşuk-Marie	Öykü	Yeni doğan kardeş
	İlk Adım	Şiir	Sevgi
	Lene ve Papelplatzlılar	Öykü	Futbol takımında bir kız
	Marion Pencereden Bakıyor	Öykü	Yaşlılık ve ölüm
Rosalinde' nin Kafasında Düşünceler Var	Öykü	Meslekler	
VI. Çevre Kirliliği-Çevreyi Koruma	Çevre Koruma İle İlgili Çocukların Yazdıkları	Kısa metinler	Çocukların çevreyi korumakla ilgili düşünceleri
	Çöp Yok Olmalı	Öykü	Tüketim ve çöp sorunu
	Çöp Teması İle İlgili Metin ve Resimler	Kolâj	Çöp ve geri dönüşüm
	Çöpte Kâğıt	Şiir	Kâğıt çöpu ve ağaçlar
	Adadaki Adam	Öykü	Çevreye karşı duyarlı olmak
	Diyalog	Diyalog	Çevre için mücadele etmek
	Yeşil Ada ve Gri Ada	Öykü	Çevre ve sanayileşme
	Sınav Sorusu	Şiir	Doğanın anlamı

Tablo 11'in devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
VII. Şövalyelerde n, Şatolardan ve Çiftçilerden	....ve Ortaçağı Başka Ne Hatırlatıyorsa	Kolaj	Ortaçağı hatırlatan şeyler
	Kauz vom Rabensee Şövalyesinin Zor Hayatının Şiiri	Balad	Eski bir şövalye
	Şatoda Yaşam	Mektup	Bir kalede yaşamak
	Saray Mutfağında	Öykü	Saray mutfağında gündelik hayat
	Königsburg'da Sofra Adabı	Kısa paragraflar	Saray sofrasında görgü kuralları
	Küçük, Tombul Şövalye Ejderha Avında	Öykü	Şövalyeler ve ejderha avı
	Drachenfels Efsanesi	Efsane	Bir boyun Hıristiyanlığa geçiş efsanesi
	Weinsberg'in Kadınları	Bilgilendiri ci metin	Weibertreu kalesinin öyküsü
VIII. Zamanın Var Mı?	Zamanın Var Mı?	Diyalog	Zaman kavramı
	Gece Vardiyası Günleri Spagetti Günleri	Öykü	Çalışma hayatı ve aile
	Ağustos Böceği ve Karıncalar	Masal	Tembellik ve çalışkanlık
	Tatlı Püre	Öykü	Sihirli tencere
	Taşlar Suyun Üzerinde Sekiyor	Öykü	İşsizlik
	Zaman	Şiir	Zaman
IX. Hayatı Korumak	Bir Çevre Yasasından/Gazete Haberleri	Kısa paragraflar/ Gazete haberleri	Çevre
	Tehlikede Olan Hayvan Ve Bitkilerden Örnekler	Bilgilendiri ci metin	Nesli tükenen hayvanlar
	Su Samuru Tehlikede	Öykü	Doğanın iş makineleri ile tahrip edilmesi
	Bu Ağacı Sana Hediye Ediyorum	Şiir	Ağaç sevgisi
	Dünya Üzerine	Şiir	Doğayı hissetmek
	Böyle Bir Hayvan Yok	Diyalog	Doğadaki düzen
	Karahindiba- Festivali	Öykü	Doğaya gösterilen duyarlılık
Biz Dünyanın Bir Parçasıyız	Deneme	İnsan-doğa ilişkisi	

Tablo 11'in devamı

IX. Hayatı Korumak	Tehlikede Olan Hayvan Ve Bitkilerden Örnekler	Bilgilendirici metin	Nesli tükenen hayvanlar
	Su Samuru Tehlikede	Öykü	Doğanın iş makineleri ile tahrip edilmesi
	Bu Ağacı Sana Hediye Ediyorum	Şiir	Ağaç sevgisi
	Dünya Üzerine	Şiir	Doğayı hissetmek
	Böyle Bir Hayvan Yok	Diyalog	Doğadaki düzen
	Karahindiba- Festivali	Öykü	Doğaya gösterilen duyarlılık
	Biz Dünyanın Bir Parçasıyız	Deneme	İnsan-doğa ilişkisi
X. Bunu Gördün Mü?	Televizyonla İlgili Düşünceler	Kısa paragraflar	TV ile ilgili düşünceler
	Lieschen Televizyon İzliyor	Çizgi hikâye	Film seyretmek
	Goofy	Çizgi hikâye	TV'de futbol yayını
	Program Değiştirici	Şiir	Kanal değiştirmek
	Bu Dün Televizyondaki Kovboy Filmiydi	Şiir	Kovboy filmleri
	Televizyon Stüdyosundan Ekrana	Bilgilendirici metin	Bir TV stüdyosu
	Sümüklü Böcek	Öykü	TV ve bilinçsiz tüketim
XI. Yıldızlara Uzanmak	Gökkuşağı	Öykü	Reklamlar
	Bu Dünya	Şiir	Dünyamız
	Cüce	Şiir	Uzay ve yıldızlar
	Mondsee'nin Adı Neden Mondsee?	Öykü	Ay ile ilgili öyküler
	Münchhausen Nasıl Aya Çıktı ve Tekrar Aşağı İndi?	Öykü	Aya yolculuk
	Aya İniş	Bilgilendirici metin	Aya ilk ayak basma
XII. Yıl Boyunca	Aydaki Adam	Şiir	Ay ve hayaller
	Takvimimdeki Sayfalar	Şiir	Mevsimler
	Yaz	Şiir	Yaz mevsiminde doğa
	Ribbeck im Havelland'daki Bay Ribbeck	Şiir	Hayırseverlik
	Elma Şarkısı	Şiir	Elmanın ağaçtaki gelişimi
	Sonbahar Resmi	Şiir	Sonbahar tasviri
	Ekim	Şiir	Ekim ayında doğa
Kış Çiziyorum	Şiir	Kış tasviri	

Tablo 11'in devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XII. Yıl Boyunca	Kış Akşamı İçin	Şiir	Bir kış akşamı
	Noel Nerede	Tiyatro oyunu	Yılbaşı ile ilgili semboller
	Hayalimdeki Noel Hediyeleri	Şiir	Yılbaşı hediyeleri
	Noel	Şiir	Yılbaşında şehrin görüntüsü
	Başka Ülkeler Noel'i Nasıl Kutluyor	Bilgilendirici metin	Çeşitli ülkelerde yılbaşı
	Dışarı	Şiir	Kış ve bahar
	İlk Güneş	Şiir	Bahar
	Komik Bir Ders	Tiyatro oyunu	Öğretmen ve öğrenciler arasında geçen komik diyaloglar
	Paskalya Tavşanının Yok Olması Gerektiğinde	Öykü	Paskalya
	Sevgili Anne	Şiir	Anne sevgisi

2.3.4. Pustebume Serisi İkinci Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

İkinci sınıf Almanca okuma kitabında 17 konu başlığı altında 149 metin bulunmaktadır. Kitapta şiir, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin yanı sıra çizgi hikâye, masal, efsane, gazete haberi, tekerleme, bilmece, tiyatro oyunu gibi türler de bulunmaktadır. Kitapta yer alan 17 tema “Başlangıcın B’si, Hikâye atölyesi, Şiir atölyesi, Tiyatro atölyesi, Ben benim, Aile hikâyeleri, Arkadaşlar, Küsmek ve barışmak, Kedilerden, köpeklerden ve başka hayvanlardan, Mevsimler, Bayramlar ve kutlamalar, Etrafımızdaki dünya, Telefon etmek, Kitaplar, kitaplar, Canavarlar, hayaletler, vampirler, Şişman yumurta ve Ülkemizde” olarak sıralanmıştır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 12: Pustebume serisi ikinci sınıf Almanca ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Başlamanın B’si	Peri-ABC	Şiir	Okuma alıştırmaları
	Bay Schneff’in ABC’si	Şiir	Kafiye oluşturmak
	Tekerlemeler	Tekerlemeler	Tekerleme okumak
	Fischers Fritz	Tekerleme	Tekerleme okumak

Tablo 12'nin devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Başlamanın B'si	Kedi Maması Kasesi	Kelime oyunu	Daha uzun kelimeleri okumak
	Räuber Rumpelputz'un Hikâyesi	Kelime oyunu	Resimli bir hikâyeyi okumak
	Hangi Hayvan Kime Ait?	Kelimeler	Resimlerle metinleri eşleştirmek
	Üxen - Strugel	Şiir	Hayvan isimlerini tahmin
II. Hikâye Atölyesi	Yarın Günlerden Pazar	Şiir	Hikâyeye kelimeler eklemek
	İyi Bir Soru	Şiir	Hikâyeye kelimeler eklemek
	Nisobem ve Olifem	Şiir	Bilmece-hikâyeyi çözmek
	Rosalinde'nin Kafasında Düşünceler Var	Şiir	Hikâyeyi tamamlamak
	Kırmızı Başlıklı Kız	Resimler	Hikâyeyi resimlere göre anlatmak
	Yalnız Kelebek	Kısa metinler	Hikâye oluşturmak
III. Şiir Atölyesi	Kırlangıç Yuvasında Oturan İnek	Şiir	Şiirdeki eksik ifadeyi tamamlamak
	Köpek	Şiir	Şiire kelime eklemek
	Peratze perütze	Şiir	Şiir okumak, şiirin devamını yazmak
	Spißi spaßi	Şiir	Kafiye oluşturmak
	Cüceler Ülkesinde	Şiir	Kafiye oluşturmak
	Devler Ülkesinde	Şiir	Dizeleri doğru yerleştirmek
	Mutluluğum	Şiir	Bir şiiri tamamlamak
	Sis	Şiir	Bir şiiri yeniden yazmak
III. Şiir Atölyesi	Unutkan Haydutlar	Şiir	İç içe geçmiş şiirleri ayırmak
	Beş Hayalet-Theodor	Şiir	Şiirdeki eksik ifadeyi tamamlamak
IV. Tiyatro Atölyesi	Çeşmeye Düştüm	Oyun	Jestler, mimikler
	Mini Tiyatro Oynamak	Kısa paragraflar	Küçük bir tiyatro sahnesi oluşturmak
	Tombul, Yağlı Krep	Masal – oyun	Masalı teatral bir şekilde anlatmak
	Tombul, Yağlı Krep	Tiyatro oyunu	Masaldan tiyatro oyunu yapmak
	Bir Haydut Hikâyesi	Tiyatro oyunu	Haydutlar
	Sihirbazlık Oyunu	Oyun	Sihirbazlık
V. Ben Benim	İstedğim Her şeyi Yapabilirim	Şiir	Kendini objelerin ve canlıların yerine koymak

Tablo 12'nin devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
V. Ben Benim	Bugün Ben	Şiir	Üzgün olmak
	İyi Geceler!	Şiir	Uyku
	Anne Sıkılmak İstiyor	Anlatı	Can sıkıntısı
	Tomas	Anlatı	Tomas ve ailesi
	Şaşıyım	Şiir	Şaşılık
	Tomas	Anlatı	Kilo problemi
	Bullerbü Çocukları Gibi	Anlatı	Ailede küçük olmak
VI. Aile Hikâyeleri	Bütün Çocuklar	Şiir	Aile
	Anne anlatıyor	Anlatı	Aile toplantısı
	Annem Seyahate Gittiğinde	Kısa paragraf	Anne kavramı
VI. Aile Hikâyeleri	Yalnızım ve Saat Tik Tak Ediyor	Şiir	Çocuk ve yalnızlık
	Babalara Ne Gerek Var Ki?	Anlatı	Baba kavramı
	Artık Büyüdün	Anlatı	Kardeşler
	Benim Küçük Kardeşim	Anlatı	Kardeşlik
	Annem Sinemaya Gitmek İstiyor	Anlatı	Çocukların bakıcıyla evde kalması
VII. Arkadaşlar	Kız Arkadaşım- Erkek Arkadaşım	Kısa paragraflar	Arkadaşlar
	Petra	Şiir	Arkadaşlık
	İhtiyacın Olduğunda	Şiir	Arkadaşlık
	Hiç Kimse?	Çizgi hikâye	Arkadaşlık ve önyargı
	Herkesin Korktuğu Çocuk	Anlatı	Arkadaşlık ve önyargı
	Herkesin Korktuğu Çocuk	Anlatı	Arkadaşlık ve önyargı
VIII. Kavga Etmek- Barışmak	Biz İyi Arkadaşız	Çizgi hikâye	Kavga ve arkadaşlık
	İki Kez Patlayan Tenim	Şiir	Dargın ve barışık olmak
	Kaybolmak	Şiir	Kızgın olmak
	Nezle	Şiir	Hasta olmak
	Böyle Gidebilir	Anlatı	Kavga
	Kavga Hikâyesi	Anlatı	Akşam yemeğinde tartışma
	Sen ve Ben	Şiir	Arkadaşlık

Tablo 12'nin devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
IX. Kedilerden, Köpeklerden ve Başka Hayvanlar- dan	Minimauz Doğdu	Anlatı	Anne kedi ve yavruları
	Philipp ve Köpeği	Anlatı	Philipp'in köpeği ve sorumlulukları
	Herkesin Bir Görevi Var	Anlatı	Hayvanlar ve özellikleri
	Hayvanların Yapabildikleri	Resimler ve metinler	Hayvanlar ve özellikleri
	Tavşanım	Anlatı	Tavşan beslemek
	Tavşan ve Vücut Dili	Resimler	Tavşan ve vücut dili
	Tavşanla İlgili Bilinmesi Gerekenler	Bilgilendirici metin	Tavşanlar üzerine bilinmesi gerekenler
X. Mevsimler	Mevsimler	Şiir	Mevsimler
	Bay Kış, Geç	Şarkı	Kış ve bahar
	Bahar	Şiir	Bahar
	Sessizce Ruhumu Sürüklüyor	Şiir	Baharda doğa
	Yumurta	Şiir	1 Nisan şakası
	Sana dev Bir Şemsiye Hediye Ediyorum	Şiir	Şemsiye
	Karahindibalar	Şiir	Karahindiba çiçeği
	İpek Şemsiyelerde Tohumlar	Şiir	Karahindiba tohumu
	Sonbahar Merdivende Duruyor	Şiir	Sonbahar
	Sonbahar Rüzgârı	Şiir	Sonbahar rüzgârı
	Sis	Şiir	Sis
	Kasım Havası	Şiir	Kasım ayı
X. Mevsimler	Kış	Şiir	Kış
	Seçe Ocağı	Şiir	Kış ve serçeler
	Kurbağalar	Şiir	Kış ve kurbağalar
XI. Bayramlar ve Kutlamalar	Bayram Kutlamak	Şiir	Festivaller
	Otilie, Paskalya Tavuğu	Bilgilendirici metin	Paskalya horozu yapmak
	Paskalya	Bilgilendirici metin	Paskalya bayramı
	İsveç'te Paskalya Ateşi	Anı	İsveç'te paskalya bayramı
	Bayramlarımız	Resimler	Bayramlar-festivaller
	Noel	Şiir	Noel bayramı
	Noel Hediyem Nasıl Kırıldı	Anlatı	Noel hediyeleri

Tablo 12'nin devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XII. Etrafımızdaki Dünya	Kestane Ağacı	Şiir	Kestane ağacı
	Tohum	Şiir	Tohum ve ağaç
	Ihlamur	Bilgilendirici metin	Ihlamur ağacı
	Mini-Hava Durumu Ağacı	Bilgilendirici metin	Çam ağacı ve hava tahmini
	Yaşlı Adam Küçük Elma Ağaçları Dikiyordu	Anlatı	Ağaç dikmenin önemi
	Lezzetli Elmalar!?	Bilgilendirici metin	Organik üretim
	Kanarya Tüyü Ağacı	Anlatı	Bahçivanlık
XIII. Telefon Etmek	Telefon	Şiir	Telefon
	Telefonlar	Resimler	Telefon çeşitleri
	Haudenhund, Traumichnicht, Tutmirleid	Anlatı	Telefonda yanlış anlaşılma
	Telefon Etmek	Bilgilendirici metin	Telefon nasıl çalışır?
XIV. Kitaplar, Kitaplar	Bu Güzel	Bilgilendirici metin	Bir çocuk edebiyatı yazarı
	Fil Yolculukta	Şiir	Gezgin bir fil
	Kitapların İyi Tarafı	Resimler ve kısa cümleler	Kitapların iyi tarafaları
	Kitaplar Okunabilir	Şiir	Kitapla yapılabilecek şeyler
	Kitap Tavsiyem	Mektup	Kitap tavsiyesi
	Bir Endeksten	İndeks	Çeşitli kitap endeksleri
	Kaset Tavsiyem	Kısa paragraflar	Kaset tavsiyesi
	Okuma Tutkusu	Şiir	Bir kitap kurdu
	Bunu Biliyor Musun?	Anlatı	Okumak ve hayal gücü
XV. Portreler: Cinler - Hayaletler- Vampirler	Cinlerden, Hayaletlerden ve Vampirlerden	Anlatı	Canavar, hayalet ve vampir hikâyeleri
	Cinler	Şiir	Hayaletler
	Rüya Yiyen	Şiir	Kâbuslar
	Müthiş Bir Korku	Anlatı	Kötü bir rüya
	Alçak Sesli Gürültüler	Şiir	Gecenin sessizliği
	Gerçek Cinler	Kısa paragraflar	Hayalet taklidi yapmak
	Elişi Kılavuzu	Kısa cümleler	Hayalet taklidi yapmak

Tablo 12'nin devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XV. Portreler: Cinler - Hayaletler- Vampirler	Vampirler Gecenin İçinde Salınıyor	Şiir	Vampirler
	Bataklıkta Ev, Bir Korku Hikâyesi	Anlatı	Korku hikâyesi
	Sihirli Kelime	Kısa paragraf	Sihirli sözcükler
XVI. Tombul Yumurta	Dev Timpetu	Şiir	Fare yutan bir dev
	Ebeveynler Kaçmış	Haber	Kayıp çocuk
	Bir Hayvan Dönüşüyor	Resimler	Bir hayvan dönüşüyor
	Kedi, Horoz ve Fare-Franz	Anlatı	Yuvadan yeni çıkan bir fare
	Sürpriz	Çizgi hikâye	Bir sürpriz
	Kedi Topluluğu	Resim	Resimde farklı olanı bulma
	Bilmece	Bilmece	Bilmeceler
	Fıkra	Fıkra	Hayvanlarla ilgili fıkralar
	Burada Yine Küçük Bir Örnek Var	Resim-kısa metinler	Resim yardımı ile metinleri okumak
XVII. Ülkemizde	Çocuk Şiirleri	Şiir	Çeşitli çocuk şiirleri
	Sabahleyin Evde	Çizgi hikâye	Aynı hikâye farklı şiveler
	All-te-nao!	Efsane	Bir kale isminin efsanesi
	Koblenz Köprüsü Üzerindeki Mutluluğun Rüyası	Efsane	Rüyalara inanmak
	Claustahl'daki Bremer Tepesi	Efsane	Bremen Tepesi'nin hikâyesi
	Karşıdaki Aile	Anlatı	Eritreli komşular
	Aslan Göç Ediyor	Masal	Aslan, kurt ve tilki
	Üç Köpekten	Masal	Üç av köpeği

2.3.5. Pustebume Serisi Üçüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Üçüncü sınıf Almanca okuma kitabında 17 konu başlığı altında 150 metin bulunmaktadır. Kitapta şiir, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin yanı sıra çizgi hikâye, diyalog, şarkı, günlük, anı, röportaj, ilan masal, efsane, gazete haberi, tekerleme, bilmece, tiyatro oyunu gibi türler de bulunmaktadır. Kitapta yer alan 17

tema “Başlangıcın B’si, Hikâye atölyesi, Şiir atölyesi, Tiyatro atölyesi, Mevsimler, bayramlar ve kutlamalar, Ben benim, Aile hikâyeleri, Arkadaş kazanmak, Küsmek ve barışmak, Hayvanlar, Su, Uçmak, Kitaplar, kitaplar, Cadılar, cadılar, cadılar, Şişman yumurta, Ülkemizde ve Haftalık gazete” olarak sıralanmıştır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 13: Pustebume serisi üçüncü sınıf Almanca ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Başlama- nın B’si	Geçmişte Çocuk Adları Böyle İdi	-	Eski isimler
	Sınıfımızdaki Adlar	-	Sınıftaki isimler
	Dilimizdeki En Uzun Kelime	Kısa metinler	Uzun kelimeleri okuyabilmek
	Bir Varmış Bir Yokmuş	Şiir	Uzun cümleleri okuyabilmek
	On Parmak	Şiir	Noktalama işaretleri-Virgül
	Sadece Bir Başparmak	Şiir	Noktalama işaretleri-Virgül
	Benim Büyük Bir Köpeğim Var	Diyalog	Kelimeleri doğru vurgulamak
	Plong	Anlatı	Eksik kelime tahmini
	L İle Başlayan Harf Ailesi	Şiir	L harfi
	Kirpi	Anlatı	Mantık hataları
	Sincap	Anlatı	Mantık hataları
	Dün Çayırda Olan Şey	Anlatı	Resimli bir metni okumak
	Aynanın Önünde	Anlatı	Cümleleri karıştırılmış bir metni yeniden oluşturmak
II. Hikâye Atölyesi	Altın Anahtar	Masal	Masalın sonunu tahmin etmek
	Bitli Prenses	Masal	Masalın sonunu tahmin etmek
	Hansen’in Trinesi	Masal	Masalın bölümlerini doğru sıralamak
	Keskin Bakışlı Gencin Hikâyesi	Masal	Masalı değiştirerek anlatmak
	Pancar	Masal	Masalı ve resmi karşılaştırma
	Schöppenstedt’liler Düklerini Nasıl Karşıladılar	Masal	Uydurma isimleri bulmak
	Kurnaz Çatı Tamircisi	Anlatı	Metindeki resimleri kelime olarak yazmak
	Küçük Bir Yarışma	Anlatı	Metni ve resmi karşılaştırma
III. Şiir Atölyesi	Renklerden Bir Şiir	Şiir	Şiir ve renkler
	Leylek, Köpek ve Kurbağa	Şiir	Bir şiiri yeniden yazmak
	Kahvaltı Sofrasında	Şiir	Bir şiiri yeniden yazmak

Tablo 13'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
III. Şiir Atölyesi	Rüzgâr	Şiir	Şiir yazmak
	Fırtına Şarkısı	Şiir	Şiiri görsel olarak yazmak
	Değerli Taş	Şiir	Dizeleri doğru yerleştirmek
	Sihirli Taş	Şiir	Şiiri doğru vurgu ile okumak
	Taş	Şiir	Taş temalı şiirler
	Şans	Şiir	Kafiye oluşturmak
	Değerli Taş	Şiir	Şiirin devamını yazmak
	Taş	Şiir	Taş temalı şiirler
	Taş	Şiir	Taş temalı şiirler
IV. Tiyatro Atölyesi	Küçük Renkli Deve	Oyun-şarkı	Şarkıyı jestlerle tamamlamak
	Çöp Kutusundan	Oyun	Küfretmek ve teselli etmek
	Yaban Domuzunu Yakalamak İstiyorum	Oyun	Taklit
	Karton-Tiyatro	Bilgilendirici metin	Karton tiyatro yapmak
	Toulouse Ormanında	Tiyatro oyunu	Haydutlar
V. Mevsimler	Takvimimdeki Sayfalar	Şiir	Mevsimler
	Karnaval	Şiir	Karnaval
	Elişi Kılavuzu	Bilgilendirici metin	Kostüm yapmak
	Bahar	Şiir	Bahar ve insanların izlenimleri
	Yeni Yeşil	Şiir	Bahar ve doğa
	Çayır Nedir?	Şiir	Yaz ve doğa
	Fırtına	Şiir	Fırtına
	Yaz	Şiir	Yaz
	Kısa Temmuz Yağmuru	Şiir	Yaz yağmuru
	Gökkuşluğu	Şiir	Gökkuşluğu
	Altın Dünya	Şiir	Sonbahar
	Sonbahar	Şiir	Sonbahar
	Sis Şiiri	Şiir	Sis
	Sis-Kadın Yemek Pişirdiğinde	Şiir	Sis
	Kış Gelince	Anlatı	Kış ve donmuş bir göl
	Kış Çiziyorum	Şiir	Kış tasviri
	Bir Kış Hikâyesi	Anlatı	Kış,-paylaşmak
	Uşak Ruprecht	Şiir	Noel
	Nasıl Olduğunu Hatırlıyor Musunuz?	Şiir	Noel
	Küçük Çıtır Evcik	Bilgilendirici metin	Şekerlemeden ev yapmak

Tablo 13'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
VI. Ben Benim	Seviniyorum	Şiir	Uzuvlar-organlar
	Kafayla Duvarın İçinden	Anlatı	İnatlaşma
	Ötebilen Bir Köpeğim Var	Şiir	Hayal gücü
	Yeşil Bisikletin Hikâyesi	Anlatı	Karar vermek
	Kim Endişeleniyor	Anlatı	Düzenli olmak
	Cesareti Olmayan Korkaktır	Anlatı	Bir rüya
VII. Aile Hikâyeleri	Büyük	Anlatı	Büyümek
	Kavga	Anlatı	Anne ve babanın tartışması
	Duda	Anlatı	Üvey anne
	Yardımseverlik	Çizgi hikâye	Evde iş bölümü
	Jörg Yemek Pişirmeyi Öğreniyor	Anlatı	Yemek pişirmeyi öğrenmek
	Bahçede Oynamak Yasaktır	Anlatı	Eskiden çocuk olmak
VIII. Arkadaş Edinmek	Anna'nın Takma Gözü Olduğu İçin	Şiir	Arkadaşlık
	Uli ve Ben	Anlatı	Sıra arkadaşı
	Yabancı Çocuklar Anlatıyor	Paragraflar	Almanya'da yabancı olmak. Bir ülkede yabancı olmak
	Selim ve Susanne	Anlatı	Arkadaşlar
	Arkadaşlar	Anlatı	Yalnızlık ve kitapla
	Arkadaşlar	Anlatı	Arkadaşlık
IX. Kavga Etmek - Barışmak	Bernd ve Frieder Birbirleri İle Nasıl Konuşuyor	Diyalog	Dostluk-düşmanlık
	Olli de Yüzebiliyor	Anlatı	Tartışmak
	İnatçı Keçiler	Anlatı	İnatçılık
	İki Arabacı	Anlatı	İnatçılık ve zekâ
	Tokat	Anlatı	Şiddet ve aile
	Kavgadan Sonra	Şiir	Kavgadan sonra hissedilenler
	Sıcak ve Soğuk	Anlatı	Merhamet
X. Hayvanlar	İribaşlar	Anlatı	İribaşlar
	Kurbağa	Anlatı	Kurbağalar suda kalmalıdır
	Bahçemizdeki Kurbağalar	Anı	Bahçedeki kurbağalar
	Fareden Kurbağadan	Masal	Kurbağa ve fare
	Kurbağalar	Masal	Alışkanlıklardan vazgeçebilmek

Tablo 13'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XI. Su	Doğanın Bir Misafirisin	Kısa paragraf	Doğa
	Grieselbach-Şiiri	Şiir	Su
	Gökyüzünden Yağmur Düşüyor	Şiir	Yağmur
	Kumsalda	Şiir	Deniz kenarı
	Pälitzsee'de Yüzmek	Anlatı	Bir göldeki doğal hayat
	Schütze das Trinkwasser	Bilgilendirici metin	İçme suyunu korumak
	Dört Gün Boyunca Sıvı Yakıt	Gazete haberi	Gölde bir gemi kazası
	Yanlış Yağ	Bilgilendirici metin	Ham petrolün deniz memelilerine zararları
	İmdat! Kanatlarım Yağ Oldu	Anlatı	Sudaki yakıt artıklarının kuşlara zararları
	Kar Tanelerinin Muhteşem Dönüşümü	Bilgilendirici metin	Kar taneleri
	Kuraklık Bizi Öldürüyor	İlan	Suyun bütün canlılar için önemi
XII. Uçmak	Uçan Değirmen	Kısa paragraflar	Uçan bir değirmen
	Uçan Robert'in Hikâyesi	Şiir	Uçmak ve hayal gücü
	Dädalos ve Ikaros	Anlatı	Dädalos ve Ikaros'un öyküsü
	Balon	Bilgilendirici metin	Balon nasıl havalanır?
	Uçak	Bilgilendirici metin	Uçaklar
	Hava Alanı	Bilgilendirici metin	Hava alanları
	Birne Bir Uçak Kurtarıyor	Anlatı	Uçaklar nasıl çalışır?
XIII. Kitaplar, Kitaplar	Franz Elma Ağacında	Kısa paragraf	Okulda okuma günü
	Sevgili Çocuklar	Mektup	Yazarın çocuk kitapları yazma sebepleri
	Bayan Kirchberg Okulumuzda	Anı	Okuma gününde yapılanlar-yazarın kitabının özeti
	Röportaj	Röportaj	Yazar ile röportaj
	Okuma Günlüğü	Günlük	Okunan kitapların özeti
	Kitapla İlgili	Bilgilendirici metin	Kitapla ilgili genel bilgiler

Tablo 13'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XIV. Portre: Cadılar- Cadılar- Cadılar	Portre: Cadılar	Anlatı	Cadılar
	Kir Cadısı	Anlatı	Cadılar
	Cadı Pençesi	Anlatı	Cadılar
	Sihir	Şiir	Sihir
	Minz den gaawn	Şiir	Sihirli sözcükler
	Gäste anlocken	Sihirli sözcükler	Müşteri çekmek
	Sihirli Sözler	Şiir	Sihirli sözcükler
	Bir Cadı Okulunda Spor Festivali	Anlatı	Cadılık okulunda spor festivali
XV. Tombul Yumurta	Serçe Salatası	Tekerleme	-
	Kedi	Şiir	Kedi
	İstisna	Şiir	Kedi
	Gerçek Dostluk	Tekerleme	-
	Billi-Bolli-Dağında	Tekerleme	-
	Itzli-pitzli-Karga Ayağı	Tekerleme	-
	Bana Pençeni Uzat	Tekerleme	-
	Uçma Makinesi	Anlatı	Uçak
	Bir Hayvan Canlanıyor	Çizgi hikâye	Çizilen bir kertenkelenin canlanması
	Sürprizleri Sever misin?	Çizgi hikâye	Sihir
	Çim Kafaların Hikâyesi	Anlatı	Kel berber
	Bilmeceler	Bilmeceler	-
	Sayı Bilmecesi Hikâyesi	Bilmece	Metindeki sayılar
	Resim Bilmecesi	Resim	Aynı olan kurbağaları bulmak
	Geniş Ağızlı Kurbağa Fıkraları	Fıkralar	Geniş ağızlı kurbağa
	Kedi	Resim	Kedi
Orada Kim Oturuyor	Soru ve cevap	Kedi	
Küçük Saçmalık	Şiir	Doğru okumak	
Çılgın Dolmakalem	Şiir	“O” harfi	
Sümüklü Böcek Evinde	Şiir	Salyangoz	
XVI. Ülkemizde	Tekerlemeler	Tekerlemeler	Farklı ülkelerin tekerlemeleri
	Okulda Bir Gün	Resimler- kelimeler	Almanca şiveler
	Schwert Kurabiyeleri	Anlatı	Patates
	Tarifler	Tarifler	İsviçre ve İtalya'dan tarifler
	Batık Saray	Efsane	Suya batan saray

Tablo 13'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XVI. Ülkemizde	Maymun Niçin Ağaçta Yaşar	Efsane	Maymun neden ağaçta oturur?
	Tencere	Hikâye	Doğuran tencere
XVII. Haftalık Gazetemiz	Genç Bir Adam Demiş Ki	Bilmece	-
	Sonbahar Rüzgârı	Şiir	Sonbahar
	Hikâye Tamamlama	Anlatı	Devamının yazılması gereken bir hikâye

2.3.6. Pustebume Serisi Dördüncü Sınıf Almanca Ders Kitabında Temalar ve Metin Konuları

Pustebume serisi dördüncü sınıf Almanca okuma kitabında 15 konu başlığı altında 125 metin bulunmaktadır. Kitapta şiir, öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin yanı sıra çizgi hikâye, masal, efsane, fabl, gazete haberi, tekerleme, bilmece, tiyatro oyunu, oyun, gölge oyunu, senaryo, mektup, atasözleri ve röportaj gibi türler de bulunmaktadır. Kitapta yer alan 15 tema “Başlangıcın B’si, Hikâye atölyesi, Şiir atölyesi, Tiyatro atölyesi, Mevsimler, bayramlar ve kutlamalar, Uçmak, Bir arada yaşamak, Yabancıları fark etmek, Küsmek ve barışmak, Buluşlar, Etrafımızdaki dünya, Televizyon, Ejderhalar, Şişman yumurta ve Ülkemizde” olarak sıralanmıştır. Kitapta yer alan metinler, metin türleri ve konuları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 14: Pustebume serisi dördüncü sınıf Almanca ders kitabında temalar ve metin konuları

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
I. Başlamanın B’si	Kakadugnu	Şiir	Okuma çalışması
	Harf Şiiri	Şiir	Okuma çalışması
	Ailemiz	Şiir	Doğru yerde durarak okumak
	Bizim Evde	Şiir	Kelimeleri vurgulayarak okumak
	Küçük Kavga	Diyalog	Resimli bir metni okumak
	Sihirbaz Kartal Gözü	Anlatı	Şiirde eksik harfleri tamamlamak
	M ile Başlayan Harf Ailesi	Şiir	Metindeki eksik kelimeleri tamamlamak
	TAPS	Anlatı	Dikkatli okumak
	Zor Bir Karar	Anlatı	Dikkatli okumak
	Ağaçlar	Anlatı	Hızlı okumak
	Hızlı Okuma Oyunu	Oyun	Kelimeleri vurgulayarak okumak

Tablo 14'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
II. Hikâye Atölyesi	Karga Bir Parça Peynir Çalmıştı	Fabl	Kibir
	Tilki ve Leylek	Fabl	Kötülük yapmak
	Aslan ve Fare	Çizgi hikâye	Fabl yazmak
	Blümerse ve Schnutz	Fabl	Kaplumbağa ile tavşan
	Der aufgelausterte Schlock	Fabl	Başkalarına özenmek
	Fareler ve Kediler	Fabl	Kendini beğenmişlik
	İki Yalancı ve Oolen'deki Delik	Anlatı	İki hikâyeyi ayırmak
	Fil ve Serçe	Çizgi hikâye	Hikâye yazmak
	Schilda Halkı Çanlarını Nasıl Gömdü?	Anlatı	Hikâyeyi yeniden yazmak
	Eulenspiegel	Anlatı	Hikâyenin ortasını yazmak
III. Şiir Atölyesi	Elma	Şiir	Elma
	Hayalet Saati	Şiir	Hayaletler
	Gece Hayaleti	Şiir	Hayaletler
	Albunda ve Çocuğunun Şiiri	Şiir	Sihir
	Dindar Aslan Haferschluck	Şiir	Kafiye oluşturmak
	Kasım	Şiir	Şiiri görsel bir şekilde yazmak
	Königsrondo	Şiir	Şiirin devamını yazmak
	Salıncak Şarkısı	Şiir	Bir şiiri tamamlamak
IV. Tiyatro Atölyesi	Pandomim	Bilgilendirici metin	Pandomim sanatı
	Alıştırmalar ve Oyunlar	Alıştırmalar-oyunlar	Pandomim yapmak
	Toni'nin Rüyası	Tiyatro oyunu	Toni'nin rüyası
	Gölge İle Oyun	Resimler	Gölgeyle oynamak
	Gölge Tiyatrosu	Bilgilendirici metin	Gölge tiyatrosu oluşturmak
	Su Perisi	Masal-gölge oyunu	Su perisi
V. Mevsimler, Bayramlar ve Kutlamak	Dört Mevsim	Şiir	Dört mevsim
	Neredeyse Bahar	Şiir	Bahar öncesi
	Maskeler	Bilgilendirici metin	Karnaval
	Bu O	Şiir	Bahar
	Bahar Güneşi	Şiir	Bahar güneşi
	Köyde	Oyun	Hayvanlar ve sesleri

Tablo 14'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
V. Mevsimler, Bayramlar ve Kutlamak	Ortanca	Şiir	Ortanca çiçeği
	Küçük Yaz Resimleri	Şiir	Yaz mevsimi
	Ribbeck im Havelland'daki Bay von Ribbeck	Şiir	Ribbeck sarayı ile ilgili bir hikâye
	Ekim	Şiir	Sonbaharın gelmesi
	Kasım	Şiir	Kasım ayında hava
	Noel Ağacı Nasıl Ortaya Çıktı	Bilgilendirici metin	Noel ağacı
	Noel	Şiir	Noel
	Üç Kutsal Kral	Şiir	Noel
	Sabah Erkenden	Şarkı	Noel
	Bahar Güneşi	Şiir	Baharda doğa
	Ekim	Şiir	Sonbahar
VI. Uçmak	Çizgi Hikâye	Çizgi hikâye	Çocuk ve yağmur bulutu
	Hurra, Uçabilirim	Anlatı	Uçmak ve hayal gücü
	Şehrim	Anlatı	Bir şehrin tasviri
	Bir Ülke Hayal Ediyorum	Şiir	Hayal ülkesi
	O zaman Her Şey Yapılabilir	Anlatı	Çocukların gelecekle ilgili hayalleri
	Hayal Ediyorum	Kısa metinler	Çocukların hayalleri
VII. Birlikte Yaşamak	Kendine Yardım	Anlatı	İyilik yapmak
	İki Yıl Önce Sonbaharda	Anlatı	Bir arada yaşamak
	Bizde Her Şey Sophi'nin Etrafında Döner	Anlatı	Özürlü olmak
	Merle ve Babası	Anlatı	Şikâyet etmek
VIII. Yabancıları Tanımak	Araban Bir Japon	Kısa paragraf	Yabancı olmak
	Yabancılar	Şiir	Bir ülkede yabancı olmak
	Bütün Başlangıçlar Zordur	Anlatı	Bir ülkede yabancı olmak
	Türk'ün Adı İbrahim	Anlatı	Okulda yabancı olmak
	Plascha	Anlatı	Yabancı olmak
IX. Kavga Etmek ve Barışmak	Kaplan Gözü	Anlatı	Arkadaşlık
	Luzie İle İlgili Hikâyeler: Kavga	Anlatı	Küsmek- barışmak
	Bir Komşu Dedi Ki...	Anlatı	Yalancılık-dürüstlük
	Kim En Yüksekten Atlar	Anlatı	Rekabet

Tablo 14'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
X. Buluşlar	Konserve Açacağı	Bilgilendirici metin	Konserve açacağı
	Tükenmez Kalem	Bilgilendirici metin	Tükenmez kalemler
	Tekerlek	Bilgilendirici metin	Tekerleğin icadı
	Bisikletin Hikâyesinden	Bilgilendirici metin	Bisikletin icadı
	Bisikletler	Bilgilendirici metin	Bisiklet çeşitleri
	Mucit	Anlatı	Buluş yapmak
XI. Etrafımızdaki Dünya	Kalbim, Çık Dışarı	Şiir	Doğa (eski)
	Kalbim, Çık Dışarı	Şiir	Doğa (modern)
	En Son Ağaç	Anlatı	Ağacın önemi
	Bahçe	Şiir	Bir bahçe tasviri
	Fasulye Faresi ve Arkadaşları	Anlatı	Doğadaki denge
	Hayvanların Kaybolduğu Gün	Anlatı	Doğadaki bitki ve hayvan türlerinin yok edilmesi
	Kıyıya Vurmuş Balinalar	Gazete haberi	Karaya vuran balinalar
	Sam'ın Balinası	Anlatı	Karaya vuran balina ve çocuk
XII. Televizyon	Karfunkel-Bütün Aile İçin Bir Dizi	Bilgilendirici metin	Göç sorunu ile ilgili filmler
	Kanadı Kırık Kuş	Film	Almanya'da Afrikalı göçmen bir kızın hayata tutunma çabası
	Senaryo Metni (Kesit)	Senaryo	Filmin senaryosundan bir kesit
	Televizyon Filmi İle İlgili Düşüncem	Mektup	Bir izleyicinin filmle ilgili düşünceleri
XIII. Portre: Ejderhalar	Olağanüstü Hayvanlardan	Anlatı	Olağanüstü hayvanlar
	Ejderha	Anlatı	Ejderhalar
	Büyük Ejderha Avı	Anlatı	Ejderhaların yok olması
	Ejderha İle Mücadele	Anlatı	Bir ejderha ile mücadele
	Ejderha İle Mücadele	Şiir	Ejderha tasviri
	Der Zipferlake	Şiir	Ejderha tasviri
	Ejderhalar	Şiir	Ejderha türleri
	Ziyaret ya da Ejderha Kunigunde	Şiir	Kunigunde isimli bir ejderha
	Olağanüstü Hayvanlardan	Anlatı	Olağanüstü hayvanlar
	Ejderha	Anlatı	Ejderhalar
Büyük Ejderha Avı	Anlatı	Ejderhaların yok olması	

Tablo 14'ün devamı

Tema Adı	Metinler	Metin Türü	Metnin Konusu
XIII. Portre: Ejderhalar	Ejderha İle Mücadele	Anlatı	Bir ejderha ile mücadele
	Ejderha İle Mücadele	Şiir	Ejderha tasviri
	Der Zipferlake	Şiir	Ejderha tasviri
	Ejderhalar	Şiir	Ejderha türleri
	Ziyaret ya da Ejderha Kunigunde	Şiir	Kunigunde isimli bir ejderha
XIV. Tombul Yumurta	Hayvanat Bahçesi Hikâyesi	Çizgi hikâye	Kitaplar
	Suaygırı Nelli	Röportaj	Su aygırı ile röportaj
	Su Aygırı	Şiir	Su aygırı tasviri
	Düşünüyorum	Şiir	Hayal gücü
	Resimli Hikâye	Çizgi hikâye	Sahibine gazete alan köpek
	Bezelyenin Üstündeki Prenses	Masal	Masalın farklı versiyonları
	Bezelyenin Üstündeki Prenses	Masal	-
	Saf Saçmalık	Tekerleme	-
	Kelimedeki Kelimeler	Kelime oyunu	-
	RICHT DEUTSCH	Kelime oyunu	-
XIV. Tombul Yumurta	İyi Niyetli Özgür Seçimler	Bilmece	-
	Bilmece	Bilmece	-
	RIGEFFA (Zürafa)	Bilmece	Kitaplar
	Sucht 1st ein schönes Nilpferd (Güzel Suaygırı)	Kelime oyunu	Su aygırı ile röportaj
XV. Ülkemizde	Atasözleri ve Deyimler	Atasözleri	Farklı ülkelerin atasözleri
	Öğleden Sonraları Evde	Kısa ifadeler	Farklı Almanca şiveler
	Plumpsack Oyunu	Oyun	Oyunun farklı dillerde ifadesi (yağ satarım)
	Köpek Neden İnsanla Yaşar	Anlatı	Köpek ve insan
	Cücecik	Tekerlemeler	-
	Kannenbäckerland'dan	Bilgilendirici metin	Seramik yapımı
	Grenzau Hazinesi	Efsane	Seramik
	4. Sınıfın Duvar Gazetesi "Kızıl Derililer"	Duvar gazetesi	Yanomami yerlileri- yerlilerle ilgili proje hazırlayan bir öğrenci ile röportaj- ilk yerliler

2.4. Türkçe Ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarının Temalar ve Metin Konuları Açısından Karşılaştırılması

Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre Türkçe dersi kitaplarında her temada dört metin bulunmalı, bu metinlerden biri dinleme metni olarak öğretmen kılavuzunda, üçü ise öğrenci ders kitabında verilmelidir. Dinleme ve okuma metinleri öyküleyici, şiir ve bilgilendirici türlerden seçilmelidir. Metinlerde bulunması gereken nitelikler de ayrıntılı bir şekilde programda yer almaktadır:

1. Metinler, Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Laik, sosyal ve hukuk devleti anlayışına ters düşen ifadeler yer verilmemelidir.
3. Metinler millî kültür ve değerlerimize uygun olmalıdır.
4. Metinler Türkçenin güzellik ve inceliklerini yansıtmalı ve edebî değer taşımalıdır.
5. Metinler bilimsel ve farklı bakış açılarına yönlendirici olmalıdır.
6. Metinlerde bilimsel hata ve bilimselliğe aykırı ifadeler bulunmamalıdır.
7. Metinler Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel becerilerini ve kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
8. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne aykırı öğeler yer almamalıdır.
9. Metinlerde siyasi ve ideolojik anlama gelebilecek ifadeler yer almamalıdır.
10. Metinlerde mantık dokusu ve konu bütünlüğü olmalıdır.
11. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.
12. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. içeren öğeler yer almamalıdır.
13. Metinler çocuğun yaşına, sınıf seviyesine ve ilgi alanlarına uygun olmalı, çocukta merak uyandırmalı, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalıdır.
14. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
15. Metinler öğrencilerin hayal dünyalarını, yaratıcılıklarını zenginleştirecek ve öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
16. Metinlerde yer alan ifadeler anlatım, yazım ve noktalama yönünden Türkçenin kurallarına uygun olmalı, olmayanlar düzeltilmelidir.
17. Metinlerdeki düzenlemelerde Türk Dil Kurumu Sözlük ve Yazım Kılavuzu'nun son basımı esas alınmalıdır.

18. Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.

19. Yabancı dillerden alınmış, dilimize yerleşmemiş kelimeler yerine Türkçeleri tercih edilmelidir.

20. Metinlerde düzenleme metnin özünü, anlam bütünlüğünü ve verilmek istenen mesajı bozmayacak şekilde yapılmalıdır.

21. Metinler öğrencinin seviyesi göz önünde bulundurularak söz varlığını geliştirecek nitelikte kelime ve kelime grubu içermelidir.

22. Çeviri metinlerin seçiminde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.

23. Türkçe dersinin amaçları doğrultusunda seçilen bilgilendirici metinlerde bilgi, doğrudan verilebileceği gibi öyküleyici anlatım yoluyla da verilebilir (Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2009: 169).

Almanca öğretim programında ise metin sayısı ve seçimi konusunda bu kadar net kriterler bulunmamakla birlikte metin içeriklerinin gözlemlenebilir doğa olayları, toplumsal hayatın getirdiği problemler, çevre ve teknoloji, insanların bir arada yaşaması ile ilgili sorunlar, farklı kültürler, çocuk dünyası, sağlık, trafik ve hareketlilik gibi konuları kapsamaması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca seçilen metinlerin öğrencinin yaşına uygun olması, onlara estetik duyarlılık kazandırması, öğrencide merak ve okuma isteği uyandırması, onların ilgi alanlarına hitap edecek ve onları kütüphane ve internet gibi çeşitli bilgi kaynaklarına yönlendirecek niteliğe sahip olması gerektiğine dair hususlara “Kazanımlar” bölümünde yer verilmiştir (Rahmenlehrplan Grundschule Deutsch, 2004: 19-21). Programdaki “metin” kavramı edebi metinleri, bilgi verme amacı taşıyan metinleri, basılı medya ürünlerini, görsel ve dijital medyayı, süreli ve süresiz yayınları da kapsamaktadır (Rahmenlehrplan Grundschule Deutsch, 28).

Türkçe ve Almanca ana dili ders kitapları metinler ve konuları açısından karşılaştırıldığında ortaya çıkan önemli farklardan biri metin sayısıdır. Türkçe ders kitaplarında sekiz tema ve her temada dörder metinden toplam 32 metin bulunmaktadır. Buna karşılık Almanca ikinci sınıf okuma kitabında 12 tema ve 126 metin, üçüncü sınıf okuma kitabında 12 tema ve 128 metin, dördüncü sınıf okuma kitabında ise 12 tema ve 117 metin vardır. Metin konusundaki bu sayısal fark tema konusunda da görülmüştür. Türkçe ders kitaplarında her kitapta sekiz tema yer alırken Almanca okuma kitaplarında bu sayı 12’dir. Almanca okuma kitaplarında

herhangi bir tema ile ilgili birçok kısa metin ve üç ya da dört tane uzun metin bulunurken Türkçe ders kitaplarında her temaya ait yalnız dört metin vardır.

Metinler sözcük sayıları açısından karşılaştırıldığında ise Almanca okuma kitabında yer alan metinlerin sözcük sayılarının Türkçe metinlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Almanca üçüncü sınıf okuma kitabında Çevreyi düşün! (Denk an die Umwelt) temasındaki Gezgin Ağaççık (Das wandernde Bäumlein) adlı öyküleyici metinde 381 sözcük bulunurken, Türkçe üçüncü sınıf ders kitabında Sağlık ve Çevre temasına ait Çatlak Kova'da 183 sözcük vardır. Bu fark tümcelerdeki sözcük sayılarından ileri gelmektedir: "Es begann damit, dass es als Keimling durch eine Buchecker stieß und wie ein bleicher Regenwurm aus der Erde guckte." 20 kelime, "Kentin hemen yakınlarındaki kaynaktan zengin insanların evine su taşırmış." Dokuz kelime.

Karşılaştırma metin türleri açısından yapıldığında Almanca okuma kitaplarındaki çeşitliliğin daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin günlük yaşamlarında da karşılaşabilecekleri, gazete haberi, masal, tekerleme, bilmece, şarkı, çizgi hikâye gibi türler, sadece öyküleyici ve bilgilendirici metinler ile şiirlere yer veren Türkçe ders kitaplarında bulunmamaktadır.

Kitaplardaki temalar karşılaştırıldığında ise Türkçe ders kitaplarında Birey ve Toplum, Sağlık ve Çevre, Yenilikler ve Gelişmeler gibi başlıkların yanında Atatürk, Değerlerimiz gibi ulusal tarih ve kültür ile birlikte ideal davranış biçimlerini benimsetmeye ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmeye yönelik temalar da yer almaktadır. Almanca okuma kitaplarında ise bireyi ve bireyselliği ön plana çıkaran konularla, çocuğun günlük yaşamda karşılaşabileceği problemler ağırlıklıdır.

2.5. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarındaki Metinlerde Çocuğa Bakış Açısı ve Metinlerin İletileri

Türkçe ve Almanca ana dili ders kitapları arasında metinlerin iletileri ve çocuğa bakış açıları konularında da farklılıklar tespit edilmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin büyük bir çoğunluğunun çocuk kavramı, çocuk gerçekliği ve yaratıcılıktan uzak bir şekilde, çocuğa yetişkin olduğunda nasıl davranması gerektiğini öğretmeye yönelik yazıldığı açıkça görülmektedir. Söz konusu metinlerde "çocuğun gerçekliğinin yetişkinlerden farklı olduğu, onun farklı değerler ve imgelerle dünyaya baktığı ve çevresini farklı algıladığı" gerçeği göz ardı edilmiştir

(Dilidüzgün, 2003a: 21). Yazarlar çoğunlukla çocuğun yanında değil üzerindedir ve açık dersler ve belirlemelerle ona bir takım doğruları öğretmeye çalışan otoriteler konumundadır. Çocuğa metnin vardığı sondan başka bir olasılık bırakılmamaktadır. Metinler bu yönüyle Türkçe Dersi Öğretim Programındaki “Metinler bilimsel ve farklı bakış açılarına yönlendirici olmalıdır” maddesi ile çelişmektedir.

Almanca ders kitaplarında da otoriter tutumla yazılmış metinler olmakla beraber, çocuğun gözüyle dünyaya bakan, onun toplumsal ve duygusal yaşantılarını gündelik yaşam içerisinde göstermeye çalışan, çocuğa geniş açılı olanaklar sunan ve olayı değişik açılardan sorgulayan örnekler çoğunluktadır.

Türkçe üçüncü sınıf ana dili ders kitabında “Üretim ve Tüketim” teması içinde yer alan “Reklamlar” isimli metinde reklamın tanımı, olumlu ve olumsuz yönleri öğretici bir üslupla anlatılmaktadır. Reklamların etkisinde kalarak gereksiz alışveriş yapılabileceği, reklamlarda ürünlerin eksik ve zayıf yönlerinden bahsedilmeyebileceği dolayısı ile her zaman gerçekleri yansıtmadıkları otoriter bir şekilde söylenmektedir. Yazarın bilgi verme ve eğitme kaygısı ön plandadır. Okura reklam ile ilgili kendi çıkarımlarını yapma fırsatı tanımamaktadır sadece kendine göre belli doğruları aşılacaktır. “Alışveriş yapmadan önce alacağımız ürünün fiyatını araştırır aynı kalitedeki ürünün en ucuzunu almaya çalışırız. Çünkü gerekli araştırmayı yapmazsak fazla para ödeyerek zarara uğrayabiliriz. Reklamlar işte tam bu noktada bize piyasa hakkında bilgi ve biraz da neşe vererek yardımcı olurlar” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 91).

Metinde reklamların eğlendirdiği, neşe verdiği, bazı konularda tek bilgi kaynağı olduğu gibi bilimsel gerçeklerle örtüşmeyen ifadelere de yer verilmektedir: “İyi reklam, eğlendirici ve ilgi çekicidir. Başka türlü öğrenmemize olanak bulunmayan şeyleri anlatır. Reklamlar sayesinde neyi, niçin, nereden satın alabileceğimizi öğreniriz” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 91).

Almanca Kunterbunt serisi üçüncü sınıf ana dili ders kitabında ise reklamlarla ilgili bilgilendirici bir metinden ziyade şiir, karikatür ve mizahi metinler bulunmaktadır. Söz konusu metinlerde kesinlikle olumlu ya da olumsuz herhangi bir fikir dayatılmamakta, baskı altına alan, sınırlayan bir dille nasihat verilmemekte, sadece reklamların bazı özelliklerinin altı çizilmektedir. Böylece çocuğa düşünme ve özgürce kendi fikrini üretme olanağı sunulmaktadır.

“Werbeduell” (reklam düellosu) isimli karikatürde, reklamın tüketicinin zihnine markaları ve onların özelliklerini yerleştirme, bir markayı diğer markalara tercih etmesini sağlamaya çalışma gibi amaçları mizahi bir dille anlatılıyor. Reklam oyuncularından biri “Blinki ile beyaz çamaşırlarınız beyazdan da beyaz olur.” derken diğer oyuncu “Blitzi renkli çamaşırlarınızı bile beyazlatır.” diye karşılık veriyor. “Bu deterjan yeri bile yumuşatır, bulutların üzerinde gibi yürürsünüz. Ya da o kadar ucuzdur ki satın almak için neredeyse hiç para vermezsiniz. Ya da çikolata gibi kokar. Ya da o kadar doğaldır ki çamaşır makinenizde çiçekler yetişir” (Bartnitzky, ve Bunk, 2008: 53).

Karikatürlerde reklamlardaki mesaj verme, ikna etme, şaşırtma, eğlendirme, ileri teknoloji, rahatlık gibi unsurlardan esprili bir dille sadece bahsediliyor. Reklam nedir, ne değildir, bize neşe mi verir, yönlendirmeye mi çalışır? Bütün bunları düşünmek, merak etmek, araştırmak ve cevap bulmak okuyucuya kalıyor.

Türkçe üçüncü sınıf ana dili ders kitabında “Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” tema başlığı altında bulunan “Okuma Alışkanlığı” isimli metinde de yazar okumanın önemi ile ilgili müdahaleci, öğretici, zorlayıcı, çocuğa yukarıdan bakan bir üslupla düşüncelerini sıralamaktadır:

Okuma zevki, kitap okuma alışkanlığı ile gelişir. İnsan için en güzel alışkanlıklardan biri okumaktır. ... Herkes yaşadığı çağa, işine ve bilgi düzeyine göre okuyacağı kitabı seçmelidir. ... Kitap seçmek, arkadaş seçmek kadar önemlidir. Kitap seçerken büyüklerimizin, öğretmenlerimizin düşüncelerinden yararlanmalıyız ki daha az hata yapalım ve kitaplardan daha çok yararlanalım. ... Okuma, bir isteğin, bir ihtiyacın karşılığı olmalıdır (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 130-132).

Almanca Pustebume serisi üçüncü sınıf ana dili ders kitabında ise okuma alışkanlığı kazanmak konusu çocuğa seçenekler sunularak işlenmiş. Çocuğun okuduğu kitaplarla ilgili bir okuma günlüğü tutması bu seçeneklerden biri. Çizgisiz bir deftere kitapla ilgili bir resim çizilmiş. Karşısındaki sayfada ise kitabın yazarı, yayıncısı, sayfa adı, hangi yaş için uygun olduğu gibi bilgiler çocuk tarafından yazılmış. Bir ilkokul öğrencisinin kitap günlüğünden de örnek sayfalar gösterilmiş.

Okul gazetesi için hazırlanmış, okula öğrenciler ile birlikte okuma yapmak için gelen ünlü bir yazarla yapılmış röportaj da başka bir seçenek. Öğrenciler bir yazarla tanışma, ona yazmaya nasıl başladığı, ne tür kitaplar yazdığı, eğitimi vs. ile

ilgili sorular sorma fırsatı buluyor. Daha sonra da röportaj ve yazarın eserleri okul gazetesine basılıyor.

Başka bir sayfada yazar çocuklara kendi kitabını okurken görülüyor. Çocuklar yazar ile interaktif bir şekilde iletişim kurarak bir kitabın nasıl oluşturulduğunu öğreniyor. Yazarın çocuklara yazdığı mektuptan da kitap yazmanın onun için ne anlama geldiğini öğreniyoruz. “Neden çocuk kitapları yazdığımı mı bilmek istiyorsunuz? Oynamayı ve resim yapmayı siz de seviyorsunuz değil mi? Aynı şey benim için de geçerli: ben de renklerle ve şekillerle, çizgilerle ve yüzeylerle, ışık ve gölge ile oynuyorum. Daha çocukken hikâyeler uydururdum ve bu bugüne kadar böyle oldu” (Menzel, 1999: 132).

Almanca ana dili ders kitabında okul gazetesi, röportaj, kitap günlüğü ve yazarla okulda yapılan okuma, “Kitaplar, Kitaplar” teması içinde veriliyor ancak okuma sevgisi ile ilgili çocuğa hiçbir fikir dayatılmıyor. Okula konuk olarak gelen yazar, okumayı ve yazmayı hayatının bir parçası olarak gördüğünü ifade ediyor.

Türkçe ana dili ders kitabında ise çocuğa, ne tür kitapları, ne sıklıkta okuması gerektiği, okumanın amacının ne olacağı, kitap seçimi konusunda kimlere danışmak gerektiği gibi konularda direktifler veriliyor. Kütüphane, kitap tanıtımı, söyleşi, panel, sergi, kitap fuarı gibi kitap okuma sevgisi kazandıracak, kitap okumayı sürekli ve zevkli hale getirebilecek olanaklardan bahsedilmiyor.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKÇE VE ALMANCA DERS KİTAPLARININDAKİ ÖYKÜLERİN ÇOCUK EĞİTİMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Evrensel Değerler

Teknoloji ve bilişim alanlarındaki yenilikler ve gelişmelere paralel olarak, kişiler arası ilişkilerin giderek daha sağlıklı bir hal aldığı ve insani duyguların korunup yüceltilmediği günümüz toplumlarında, hem bilime ve rasyonel düşünceye önem veren, hem de kültürel ve insani değerlere sahip çıkan bireyler yetiştirebilmek için evrensel değerlerin etkili bir şekilde eğitimi ve öğretimi önemlidir. Değerler, okul ya da aile gibi sosyal ortamlarda öğretilir ve öğrenilir, genetik olarak aktarılmaz. Dolayısı ile değerler aktarımı ve kişilik gelişimi konusunda ailenin yanı sıra, bireyin zamanının çok büyük bir bölümünü geçirdiği okulların da önemli sorumluluk ve görevleri vardır. Öğretim programları, ders müfredatı, konuları ve malzemeleri aracılığıyla okulun değer kazandırmaya ilgili program ve politikası belirlenmiştir. Örneğin Türkçe dersi öğretim programında, Türkçe ders kitabında yer alacak metinlerle ilgili:

- Metinler milli kültür ve değerlerimize uygun olmalıdır.
- Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne aykırı öğeler yer almamalıdır.

- Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2009).

ifadeleri yer almaktadır. Öğrenciler, ders kitaplarındaki Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan edebi ya da bilgilendirici metinler aracılığı ile ulusal ve evrensel değerleri kazanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde Türkçe ve Almanca ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf ana dili ders kitaplarındaki öyküleyici metinler, ilettikleri ya da sezdirdikleri evrensel iletiler açısından karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Yapılan literatür taramasında demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, uygarlık, barış, eşitlik, bilim ve bilimsel düşünce, sanat, çevre duyarlılığı, sevgi gibi tüm dünyayı ve insanlığı ilgilendiren olguların evrensel değer kategorisinde gruplandırıldığı görülmüştür.

İnsan hak ve özgürlüklerinin devredilemez ve vazgeçilemez olduğunun, insanlara adil ve eşit davranmanın önemini vurgulandığı, demokrasi eğitimi konulu öyküleyici metinlere, hem Almanca hem de Türkçe ana dili ders kitaplarında yer verilmiştir.

“Okul Temsili” isimli öyküleyici metinde, sınıf öğretmeni olan Bayan Mond, temsilde rol almayı çok isteyen öğrencilerine, bu seçimin, kimseye haksızlık yapılmaması amacıyla, kura çekilerek gerçekleşeceğini söyler. “Herkes için eşit hak”, dedi Bayan Mond. Ve bütün öğrencilerin isimlerinin yazdığı kâğıtları bir ayakkabı kutusuna koydu. “Bakalım güzel prensesi kim oynayacak” (Bartnitzky ve Bunk 2004: 28).

Türkçe ikinci sınıf ana dili ders kitabındaki “Sınıfta Seçim” isimli öyküleyici metinde de, oylama yaparak sınıf başkanı seçimi yapan öğretmen figürü ile, eşitliğin, demokratik hak ve özgürlüklere saygının altı çizilmektedir. “Çocuklar, hepiniz başkan olabilirsiniz. Bunun için ne boyunuzun uzun olması ne de yaşınızın büyük olması gerek. Daha farklı bir yol var: Demokrasi... Biliyorsunuz, ülkemiz demokrasi ile yönetiliyor. Bu yönetim şeklinde herkes hür bir şekilde istediği kişiyi yönetici olarak seçiyor. Biz de öyle yapacağız” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 19).

Metinlerde, sınıfta öğrencilere özgür, çoğulcu ve katılımcı bir ortam sağlanması hususunda paralellikler bulunmaktadır. Her iki öğretmen de demokrasi

ile ilgili kuralları ve kavramları öğrencilere, gündelik hayattan kopuk bir şekilde, teorik bilgiler olarak değil, sadece bilgi aktarmanın bir adım ötesine gidip, bilgiyi içselleştirmeyi ve davranışa dönüştürmeyi amaçlayarak vermektedir. Demokrasiyi ve eşitliği, sınıfta bir seçim ortamı oluşturarak somutlaştırmaktadır. Böylece öğrencilere bu kavramları, demokratik bir öğrenme ortamında, yaşayarak benimseme ve yaşamlarına uyarılma imkânı verilmektedir. Öğrenciler, kendi sınıflarında, kendilerini ilgilendiren meseleler hakkında karar verebileceklerini, işleyen bir demokratik modelle açıkça görmektedir.

Son yıllarda hızlı bir toplumsal ve sosyal dönüşüm geçiren Türkiye'deki en önemli sorunlardan biri de kadın-erkek arasındaki eşitsizlik, adaletsizlik ve kadına karşı kötü muameledir. “Bu sorunun altında yatan sebepler toplum tarafından kadına ve erkeğe biçilmiş, kalıplaşmış roller ve sorumluluklardır. Çalışmalar Türkiye'deki cinsiyet rejiminin erkeği daha üstün ve güçlü, kadını ise genelde ev içi rollerle tanımlayan, duygusal, güçsüz ve zayıf olarak niteleyen kalıp yargılarla şekillendirdiğini göstermektedir” (Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 2012).

Ülkemizde 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde işgücüne katılma oranı 2014 yılında %50,5 olup, bu oran erkeklerde %71,3, kadınlarda ise %30,3 oldu. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2014 sonuçlarına göre, yüksek öğretim mezunu düzeyinde bir kadın çalışanın ortalama yıllık esas iş geliri, aynı eğitim düzeyinde bir erkek çalışanın yıllık ortalama esas iş gelirinden %1,3 oranında düşük gerçekleşirken, bu farkın en fazla olduğu eğitim düzeyi %1,8 ile lise altı oldu. Kısaca kadınlar tüm eğitim düzeylerinde erkeklerden daha düşük ücret aldı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki kadın milletvekili oranı 1935 yılında %4,5 iken, 80 yıl sonra bu oran %14,7'ye yükseldi. Ülke karşılaştırmalarına bakıldığında, Avrupa'da 2014 yılında kadın milletvekili oranının en yüksek olduğu ülkeler; %45 ile İsveç ve %42,5 ile Finlandiya oldu. Kadınlar siyasi alanda da erkeklere göre daha az yer aldı (TÜİK, 2014).

“Oysa artan kentleşme, eğitim imkânları ve değişen iş ve aile yaşamı sonucu kadınlar güçlenmekte ve farklı rollere talip olmaktadır. Yapılan araştırmalar modernleşme dönüşümünü anlayamayan erkeklerin bu süreçle baş etmekte zorlandığını ve sıklıkla şiddete başvurduğunu da göstermektedir” (Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 2012).

“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014 sonuçlarına göre; ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşinden veya birlikte yaşadığı kişiden fiziksel şiddete maruz kalan kadın nüfus oranı %35,5’dir” (TÜİK, 2014). Dolayısıyla hem erkeğe hem de kadına yüklenen rollerin tartışılmasına imkân veren ve toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirecek bir eğitimin önemi günden güne artmaktadır.

Türkiye’de kadın ve erkek ile ilgili kalıplaşmış yargılarının öğrenildiği önemli kaynaklardan biri de okutulan ders kitaplarıdır. “Kalıp yargılar bir grubun tümü hakkında kesin hükümler içerirler; grup içerisindeki çeşitliliğin üzerini örterler. Bu açıdan da o gruba yönelen ayrımcılığın temelini oluştururlar, yani farklı niteliklere sahip olsalar da kadınlar sadece kadın oldukları için belirli meslekleri yapma konusunda engellerle karşılaşabilirler” (Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 2012).

Kunterbunt serisi dördüncü sınıf ana dili ders kitabında yer alan “Lene ve Pappelplatzlılar” isimli öyküleyici metinde on yaşlarında bir kız çocuğu parkta futbol oynamak üzere hazırlık yapan oğlan çocuklarına çekinerek de olsa yaklaşır ve oyuna katılmak istediğini söyler. Çocuklar onunla önce alay edip, nasıl olsa oyun başladıktan sonra mızızlık yapıp gideceğini düşünerek Lene’nin teklifini kabul ederler. Lene oyun başladıktan sonra karşı takım oyuncularına çalım atarak, defalarca topu ayaklarından alarak ve de üç de gol atarak zor anlar yaşatır. Oyunun sonunda takım arkadaşları Lene’ye bir kız için çok iyi futbol oynadığını söylerler. Fakat içlerinden Türk olan oyuncu “sadece bir kız için iyi değil” diyerek onun erkeklerden de iyi olduğunun altını çizer.

Lene ağlayabilirdi ama duymamış gibi yaptı, cesaretini topladı ve sordu: Ben de oynayabilir miyim? “Nasıl?” Kırmızı saçlı onu doğru anlamamış gibi öne eğildi. “Bu bir şaka mı?” “Bu evcilik oyunu değil” diye açıkladı şişman olanı. “Bırak kız” , dedi siyah saçlı ufaklık. “Ortalık toza dumana karıştığında nasıl olsa ağlayarak anneciğine koşacak!” (Bartnitzky ve Bunk 2002: 70-71).

“Lene ve Pappelplatzlılar” isimli metinde kadına, genelde ev yaşamı ile sınırlı olan geleneksel rol modelinin aksine, ilgilerini ve isteklerini özel yaşamının dışına çıkararak, farklı çevrelerle tanışmaya cesaret eden, hareket ve girişim özgürlüğü olan bir rol modeli sunulmaktadır. Kadın figürünü ev ve ev çevresinde, toplumsal cinsiyete uygun rol, mekân ve eylemler içerisinde sınırlamamaktadır. Metinde kadın

ve erkeğin tamamen farklı alanlarda uzmanlaşmaları gerektiği, kadınların sadece kadın oldukları için belli meslekleri yapamayacakları gibi kalıp yargıları savunan kahramanlar da Lene’yi hedefinden vazgeçirememektedir.

Yine aynı ders kitabında “Rosalinde’nin Aklında Düşünceler Var” isimli metinde de on yaşlarında bir kız çocuğu olan Rosalinde ileride ne olacağı ile ilgili düşünmektedir. Futbolcu, kaleci, kamyon şoförlüğü, iş makinesi operatörlüğü, ormancılık, köpek yetiştiriciliği, taksi şoförlüğü, baca temizleyiciliği, spor muhabirliği gibi meslekler sınıf arkadaşları tarafından saçma sapan düşünceler olarak nitelenir. Onlara göre kızlar öğretmenlik, hemşirelik, kuaförlük, kasiyerlik, sekreterlik, çocuk doktorluğu gibi meslekler seçmelidir.

Fredi Rosalinde’nin arkadaşı. Doğum gününde hediye edilen tarak makinesi, inşaat kutusu ve otoban ile oynuyorlar. Rosalinde Fredi’ye meslekler ile ilgili konuyu açıklamaya çalışıyor. .... Fredi “ Mühendis olamazsın. Mühendislikte sayılar ve hesaplamalarla uğraşmak gerekir. Kızlar bu konularda yetenekli değildir” diye düşünüyor. Matematik sınavlarında Fredi hep Rosalinde’den kopya çeker (Bartnitzky ve Bunk 2002: 70-71).

Görüldüğü gibi matematikte Rosalinde kadar başarılı olmayan, ondan kopya çeken arkadaşı Fredi de mühendisliği kadın olmak ile bağdaştıramamaktadır, kadına uygun bir meslek olarak görmemektedir. Frediye göre Rosalinde kaptan da olamaz çünkü kaptan olabilmek için bir kızın sahip olduğu cesaretin üç katı cesaret gerekir. Fredi ve Rosalinde’nin sınıf arkadaşları, öğretmen, hemşire, kuaför gibi “kadına özgü” olarak kabul edilen mesleklerin dışındaki geleneksel olmayan meslekleri kadınlar için bir seçenek olarak görmemektedir. Ancak metnin bütününe ve metinde yer alan görsele bakıldığında kadınların geleneksel olmayan mesleklere özendirildiği söylenebilir. Söz konusu görsele Rosalinde büyük babası ile çalar saat tamiratu yapmaktadır.

Kunterbunt serisi üçüncü sınıf okuma kitabındaki “Gece Vardiyası Günleri Spagetti Günleri” annesi bankada, babası da bir matbaada çalışan Helga’nın öyküsü. Helga okuldan eve geldiğinde evde kimse yoktur, masanın üzerinde de bir alışveriş listesi ile para bulunmaktadır. Helga’nın annesi çalıştığı için alışveriş yapamamıştır. Helga annesinin çalışmasını istememektedir ama annesi ona neden çalışması gerektiğini açıklar; oturdukları evden daha büyük bir evde yaşayabilmeleri için daha fazla para gerekmektedir ayrıca o sadece para kazanmak için değil, ev işlerinden

başka şeyler yapmak için, farklı insanlarla zaman geçirmek için de çalışmak istemektedir.

Annesi neden insanlarla bir araya gelmeliydi, farklı şeyler duyup görmeliydi? Onun Helga'sı, Gabi'si, ve Papi'si vardı. Üç kişi eder. Yeterince de konuşurlar. Annesi Helga'nın onu anlamadığını görünce: "Sen de sürekli evde olmak istemezsin. Bu senin için de çok sıkıcı olurdu." dedi. Helga şaşırıldı. Zira annesinin de aynı kendisi gibi sıkılabileceği hiç aklına gelmemişti (Bartnitzky ve Bunk 2008: 158, 159).

Metin, paranın kadının çalışma hayatına atılmasındaki tek sebep olmadığını, bağımsız olma isteğinin ve iş yerindeki sosyal ortamın da önemli nedenler olduğunun altını çiziyor. Buradaki anne karakteri, zaman zaman evdeki gündelik işler aksasa da, "ya aile, ya iş" mantığı ile hareket etmektense, bu iki yaşam alanını bağdaştırmaya çalışıyor. Metinde Helga'nın anne ve babasının mesleklerinden, çalışma şartları ve saatlerinden, kariyer hedeflerinden de bahsediliyor. Aile içi ilişkiler eşitlikçi ve katılımcı.

Türkçe ana dili ders kitaplarına bakıldığında ise toplumsal konuların dağılımı, meslekler, ev işlerinin paylaşılması ve boş zaman etkinlikleri gibi konularda cinslerden yalnızca birisinin belirgin olarak öne çıktığı görülmektedir. Kadınlar daha çok ev içi rollerle özdeşleştirilirken ve de çok az iş koluyla temsil edilirken, erkeklerin çok farklı iş kollarıyla ilişkilendirildikleri gözlemlenmektedir.

Kadınların yaşam alanları daha çok ev, çocuk ve eşleri ile sınırlı tutulmuş. Kitaplarda kadınlara uygun olarak gösterilen meslekler özel alanda yani kadının yuvasında sorun yaratmayacak nitelikte seçilmiş. Ev hanımlığı, öğretmenlik, hemşirelik, kasiyerlik, pazarda satıcılık kadınların yaptıkları işler olarak karşımıza çıkıyor.

Erkekler ise evden ziyade kamusal alanda gösterilmiş. Asker, postacı, çiftçi, itfaiyeci, doktor, futbolcu, gökbilimci, fırıncı, taşıma şirketi elemanı, pazar satıcısı, marangoz, terzi, ayakkabıcı, öğretmen, orman bekçisi, ressam, bilim adamı, berber, heykeltıraş, tamirci, mimar gibi oldukça geniş bir mesleki alana sahip.

Erkek çocukları kitaplarda meraklı, yaratıcı bir şekilde tek başına bir şeyler yapabilirken, kız çocukları daha çok bir ebeveyn ya da yetişkin gözetiminde uslu uslu oynamakta ya da bir iş yapmaya yardımcı olmaktadır. "Aile Ocağı" isimli metne ait resimlemede, baba ve erkek çocuk bir kitapla meşgul olurken, annenin çay tepsisi,

kız çocuğunun da meyve tabağı taşıırken tasvir edilmesi, bu düşünceyi doğrular niteliktedir (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 54).

Türkçe dördüncü sınıf ana dili ders kitabında “Ceren Kampta” isimli öykü, ailesi ile birlikte, orman bakanlığına bağlı bir kamp alanında tatil yapan bir kız çocuğundan bahsetmektedir. Ceren sabah erken kalkar ve kamp alanında yürüyüşe çıkar. Ancak bir süre sonra ona bir bekçi eşlik eder.

Yaşlı adam:

-Günaydın küçük kız, dedi. Böyle bir başına nereye gidiyorsun?

Ceren yaşlı adama ne cevap vermesi gerektiğini bilemedi. Biraz düşündükten sonra:

-Sabah yürüyüşü yapıyorum, dedi.

....

Ceren :

-Siz de mi yürüyüşe çıktınız, diye sordu.

-Yok dedi adam. Ben, orman bekçisiyim. Seni böyle yalnız görünce merak ettim. Tek başına, küçük bir kız nereye gidiyor acaba, diye düşündüm (Kapulu vd. ,2008: 147).

Aynı kitapta “Ülkemizde Çevre Korumacılığı” isimli metinde, ormanda tek başına uzanmış hayal kuran bir erkek çocuğu var fakat orada neden yalnız olduğu ya da ne yaptığı sorgulanmamakta (Kapulu vd. ,2008: 95). Erkek çocukları kitaplarda babaları ile kitap okurken, futbol oynarken hayvanları severken, bilgisayarda çalışırken, yüzerken, mikroskopla bir şeyler incelerken, deney yaparken, macera kitapları okuyup hayal kurarken, bir buluşla ilgili düşünürken görüyoruz. Ancak kız çocukları spor yaptıkları birkaç resim hariç, keman çalarken, resim yaparken, bebekleri ile evcilik oynarken ve annelerine eşlik ederken gösteriliyor. Metinlerde kız çocuklarının anne olma sorumlulukları ile ilgili ifadelere de rastlanmakta.

Kapı önünde Ayşe

İlk ben oldum misafiri

Hanım hanımcık iş gördü

Güle güle otura gittim

Sonunda kendine göre

Bir yüksük fincanda getirdiği

Bir yuva kurdu

Hayal kahveyi içtim

(Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 130).

Üçüncü sınıf ders kitabında yer alan “Bayramlıklarım” adlı metinde evin erkek çocuğunun bazı ifadelerinden, babanın çocuk için değil, çocuk yerine karar veren kişi olarak aile içindeki hiyerarşinin en tepesinde yer aldığı görülüyor. Fakat

metinle ilgili resimlemede anne ev işi yaparken, baba da perde asarken gösterilmiş, bu da yetki ve sorumluluk bölgelerinin kesin çizgilerle ayrılmadığını, aile içinde yatay ilişkilerin de olabileceğini gösteriyor. Bayramların birinde kız çocuğu için, diğerinde de erkek çocuğu için bayramlık alınması, erkek çocukların daha üstün olduğu geleneksel eksenin dışına çıkan, modern ve çağdaş aileye vurgu yapmaktadır. Ancak baba aileyi ilgilendiren maddi bir konuda tek başına karar vermektedir, diğer aile bireylerini karar alma sürecinin dışında bırakmaktadır. Bu yüzden alışlagelmiş kadın ve erkek modellerinin dışına bu metinde de çıkılmadığı söylenebilir. “Babam söz vermişti. ‘Ramazan Bayram’ında ablana bayramlık aldık. Kurban Bayram’ında da Can sana alırız’ ” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 40).

3.2. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Ulusal Değerler Eğitimi

Değerler insanların doğruyu ve yanlışını birbirinden ayırt etmesine yardımcı olan inançlardır. Hayata anlam katarak, toplumu oluşturan bireylerle birlikte yaşamaya ve sağlıklı ilişkilere imkân tanır. Değerler doğuştan getirilmezler, gözlem ve toplumsal etkileşim sonucunda yaşayarak öğrenilirler. Bu tespit okulun değerler eğitimi konusundaki en büyük sorumluluğunu öne çıkarmaktadır. Eğitimin, toplumların ideallerine yönelik bir değerler sistemini kişilere iletmede önemli rolü vardır. Okullar, kültür aktarımında, toplumların idealleri ile doğru orantılı olarak değerleri öğretmek, öğrencilerin ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmak, kişiliğini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemekle yükümlüdür. Kişi, hayatının ileriki dönemlerinde karakterini, dünyaya bakış açısını ve davranış şeklini belirleyecek, kişiliğine temel teşkil edecek değerleri yaşarken kazanır. Bu nedenle kişinin bir takım değerleri fark etmesi, yeni değerler oluşturması ve bunları davranışlarına yansıtması bir eğitim ve eğitici görevidir. Buna değerler eğitimi denmektedir. Değerler eğitiminin amacı, değerler üretmek ve değerlerini davranışa dönüştürebilen insanlar yetiştirmektir. Değerler sözel olarak aktarılmakla ya da betimlenmekle kazanılamazlar. Bireylerin bu değerleri yaşaması ve içselleştirmesi gerekir. Değer eğitiminin olmazsa olmazı ise, çocuğa özgür olarak karar verip, o doğrultuda davranacak ortam hazırlamaktır. Zorlama, baskı ve yönlendirme ile verilen eğitim, çocuğun kendinden çok başkalarının istekleri doğrultusunda hareket etmesine sebep olur (İSTMEM, 2014).

Ders kitaplarında yer alan, kardeşlik, vatan sevgisi, nezaket ve görgü kuralları, sabır, adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık ve özgür düşünebilme, barış, iyimserlik, duyarlı olma, dürüstlük, estetik duyguların geliştirilmesi, hoşgörü, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik gibi birçok değerın okullarda yapılacak olan etkinlikler ve uygulamalarla hayata geçirilmesi davranışa dönüştürülmesi önemlidir.

Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları'ndan birisi de öğrencilere belli değerleri kazandırmaktır. "Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" ve "hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" (MEB, 2005:1). Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programı Genel Amaçları içerisinde yer verilen "Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları", "Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözüm üretmeleri" ve "Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri" (TDÖP, 2006:4) maddelerindeki açıklamalar değerler eğitimi gerekli kılmaktadır. Bundan başka temel becerilerle ilgili kazanımlarda da değer eğitimiyle ilgili ifadeler bulunmaktadır. "Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır" (TDÖP, 2006: 3).

Türkçe ana dili ders kitaplarında değerler eğitimi konusu "Değerlerimiz" ünite başlığı altında, bayrak, ulusal bayramlar, Atatürk sevgisi, ulusal birlik, dayanışma, gelenek ve görenekler, ana dili, aile konuları etrafında toplanmaktadır. "Aile Ocağı" (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 54) , "Bayramlıklarım"

(Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 40), “Eski Sofralar” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 40) isimli öykülerde, aile sevgisi, büyüklere saygı, sofrada adabı, görgü kuralları, aile bireylerinin birlik beraberlik içinde olması, bayramlarda yapılan aile ziyaretleri gibi konuların altı çizilmektedir.

Aile toplumsal değerleri çocuğa iletmede çok önemli bir işleve sahiptir. Birçok ulusal ve uluslar arası araştırmada bir değer olarak ailenin insanlar ve toplumlar için ne anlama geldiği ve nasıl bir önem arz ettiği ortaya koyulmuştur. Bu bakımdan “Dünya Değerler Araştırması”, herhalde en kapsamlı çalışmalardan biridir ve dünyadaki genel trenleri anlamak açısından önemlidir. Söz konusu araştırmada beş önemli değer (aile, iş, arkadaş, din ve serbest vakit) nasıl algılandığı pek çok ülkede soruşturma konusu yapılmıştır. Genel olarak bakıldığında söz konusu değerler arasında “aile”, birinci sırada gelmektedir. Başka bir deyişle çok farklı kıtalarda ve kültürlerde yaşayan insanlar, hayatta ailenin kendileri için “çok önemli” olduğunu düşünmektedir. Aileyi takip eden diğer değerler ise, sırasıyla “iş ya da çalışma”, “arkadaşlık”, “din” ve “serbest vakit” olarak sıralanmıştır. Nijerya, Bosna Hersek, Endonezya, Filipinler ve Makedonya, aileyi çok önemli bir değer olarak gören ülkeler listesinde ilk beş sırada yer almaktadır. Bu ülkelerde aileye önem verenlerin oranı, neredeyse yüzde yüze (%98-99) ulaşırken, bunun tersine bazı ülkelerde de bu oran yüzde 60'a kadar düşmektedir. Çin, Litvanya, Estonya, Letonya ve Rusya gibi ülkeler, ailenin en az takdir edildiği ülkelerdir. Türkiye, ülkeler sıralamasında sekizinci sırada gelmektedir (Canatan, 2011).

“Bu çalışmaya göre ailenin tüm dünyada en popüler değer olduğu açıktır. Aileyi böylesine önemli kılan şey, ailenin toplum tarafından çok önemli görülen değer ve normları tarih boyunca taşıması ve gelecek kuşaklara aktarmasıdır. Sevgi, sadakat, dürüstlük, saygı, paylaşma, sıcaklık ve güven duygusu, bu değer ve normların başında gelmektedir” (Canatan, 2011).

“Aile Ocağı” isimli metindeki aile, ebeveyn, çocuklar ve yaşlılardan oluşuyor. Bireysel ihtiyaçlar ya da haklardan kesinlikle bahsedilmeyen metinde, huzur ve güven ortamını korumak için, aile bireylerinin görev ve sorumlulukları anlatılıyor. Çocukların, daha sonra da torunların aile büyüklerinin şefkatiyle, onların kanatları altında korunacağı, ailelerin ancak bu şekilde kuşaktan kuşağa sürüp gideceği söyleniyor. Metinde öne çıkan değerler sorumlulukların paylaşılması, aile üyeleri arasındaki sevgi, saygı, manevi bağlar ve akrabalık ilişkileri. Dünya değerler araştırmasında da Türkiye, Malezya, Fas İran, Irak, Endonezya gibi Müslüman ülkelerde en çok vurgu yapılan değerler sorumluluk duygusu, başka insanlara saygı, çalışkanlık, bencil olmamak, itaat ve sadakat, tutumluluk olarak yer alıyor. “Aile üyelerinin sorumluluklarının bilincinde olması ve görevlerini bilerek yapması

gerekir. Böyle olmadığı zaman aile içinde huzur ve güven ortamı kalmaz. Baba ve anne, aileyi içerde ve dışarıda çekip çevirir. Yaptıkları işler ve kazançları farklı bile olsa, aile yapısı onların omuzlarında durur” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 54).

“Bayramlıklarım” isimli metinde de başka insanlara saygı ve bencil olmamak değerleri ön plana çıkıyor. Gelecek misafirler için yapılan temizlik, ikram edilecek şekerlemeler, aile büyüklerine alınan hediyelerle geleneksel bir bayram kutlaması anlatılıyor. “Bayramlar niçin önemlidir? , “Bayramlarda başkaları için neler yaparsınız?” gibi değerlendirme soruları ile çocukların söz konusu değerler üzerinde düşünmesi isteniyor (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 40).

“Eski Sofralar” ise Dünya değerler araştırmasında Müslüman ülkelerde önem sırası açısından en başlarda bulunan, başka insanlara saygı ve hoşgörüsü, itaat ve sadakat değerlerinin vurgulandığı bir metin. Metinde Geleneksel bir şekilde hazırlanmış, kalabalık sofralardan, görgü kurallarından bahsedilirken, uyulması gereken bir yığın kural sıralanıyor:

Konuklarının önüne konulanlar, iştahla yiyebilmeleri için temiz, lezzetli olmalı, yiyecekler ve içecekler hem birbirine denk, hem bol tutulmalı. Sofrada içecekler eksik tutulmamalı ve biri biterken yerine hemen başkası hazır edilmeli.

Büyükler başlamadan yemeğe başlama. Kendi önündekini ye başkasının önündeki lokmaları yeme. Obur gibi yemek yeme ama iştahsız da durma (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 56).

Türkçe ana dili ders kitaplarında, dayanışma, birlik beraberlik içinde hareket etme, Türk büyüklerine saygı, bayrak sevgisi, vatan-millet sevgisi gibi değerlerin anlatıldığı metinler de bulunmaktadır. “Tarih bilinci bir ülkeyi veya toplumu yönetenlerin siyasi kaygılarından, yerleşmiş geleneklerden, toplumun çoğunun benimsediği değerlerden bağımsız değildir. Tarih bilinci kazanmış bireyler mevcut değerleri de benimsemiş olurlar ve bu değerleri yaşayarak devamlılığını sağlarlar” (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Çocukta vatandaşlık bilincinin gelişmesi için Türkiye’nin yönetim biçimi, demokratik haklar, özgürlükler, sorumluluklar, vatan, millet, devlet, bayrak gibi kavramlara metinlerde sıkça yer verilmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre Türkçe dersi kitaplarında bulunan metinlerde “Laik, sosyal ve hukuk devleti anlayışına ters düşen ifadeler yer verilmemelidir. Metinler millî kültür ve değerlerimize uygun olmalıdır” (Türkçe

Dersi Öğretim Programı, 2009: 169). Dolayısı ile Türkçe kitaplarındaki ulusal değerler konulu metinlerin, Türkçe dersi öğretim programı ile örtüştüğü söylenebilir.

İlköğretim ikinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Bayrağım” şiiri, bayrağın milletler için temsil ettiği değerlerle ilgili düşündürmeyi hedefliyor. Ayrıca öğrencilere, neden her ülkenin kendi bayrağına sahip olduğunu, bayrak törenlerinde nasıl davranılması gerektiğini sorgulatarak bayrağın milletler için önemini altını çiziyor.

Onun ateş kırmızısı

Ne gelincik ne de gülden;

Türk oğlunun öz kanıdır,

Ona bu al rengi veren (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 52).

“Yunus Emre ve Türkçe” isimli metinde ise ulusal kültürümüzün en önemli isimlerinden biri olan Yunus Emre’nin Türkçeyi halkın sevip benimseyeceği şekilde kullanması vurgulanıyor. Yunus Emre’nin hayatından kısaca bahsedildikten sonra onun şiirlerinde işlenen barış, kardeşlik, hoşgörü, sevgi kavramlarına değiniliyor. Metne hazırlık sorularında ise çocuklara, Türk büyüklerinden başka kimlerin isimlerini (Nasrettin Hoca, Mimar Sinan) bildikleri ve bu kişilerin Türk kültürü ve tarihi açısından önemleri soruluyor. Böylece çocukların, Türk büyüklerine, onların eserlerine hayranlık duyması ve aynı soydan geldiği için gurur duyarak, benzer kültürel, ulusal değerleri paylaşması hedefleniyor.

Üçüncü sınıf ders kitabındaki “Türkçe Ana Dilimiz” şiiri de Türkçeyi doğru konuşmanın, kelimeleri doğru kullanmanın ve yazmanın önemini Atatürk sevgisi ile ilişkilendiriyor. “Türkçe atamın dili. sözünden ne anlıyorsunuz?” sorusu ile çocukların, önemli bir Türk büyüğü olan Atatürk’ün Türkçe ile ilgili gerçekleştirdiği yenilikler hakkında düşünmesi ve araştırma yapması hedefleniyor. Türkçe dersi öğretim programında da “metinlerin, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtması ve edebi değer taşıması gerektiği” açıkça belirtiliyor (Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2009: 169).

Tadına doyum olmaz,

Güzel konuş dilini.

Dilde yanlış yapılmaz,

Türkçe atamın dili (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 52).

Atatürk hayatı boyunca dil, millet, kültür arasındaki ilişkiye verdiği önemi söylediği özlü sözler ve yaptığı çalışmalarla ortaya koymuştur. Türkçenin zenginleşmesi, yabancı kelimelerden temizlenmesi, sadeleşmesi için Atatürk'ün emri ile 1932 yılında Türk Dil Kurumu kurulmuştur. Kuruluşun çalışma programında Türk dilinin başka dil aileleri ile karşılaştırılması, Türk dilinin tarihi ve karşılaştırmalı gramerlerinin yazılması, Türkçe bir sözlük hazırlanması, terimlerin Türkçeleştirilmesi gibi birçok madde bulunmaktadır (Tarım, 2013).

Yine Atatürk'ün liderlik ettiği çalışmalarda fizik, kimya, biyoloji, zooloji, botanik gibi bilim dallarına Türkçe terimler kazandırılmıştır. Atatürk terimleri de kendisine ait olan 48 sayfalık bir geometri kitabı hazırlamıştır. Bu terimler 1938 yılında okul kitaplarına geçmiştir. Atatürk'ün 1936 yılında Ankara'da kurduğu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk dilini, Türk tarihini, Türk coğrafyasını araştırarak bilim insanları yetiştirmeyi hedefliyordu (Tarım, 2013).

“Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkı, Türk milletidir. Türk milleti demek Türk dili demektir. Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin; kısacası, bugün kendi milliyetini yapan her şeyinin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir.” Sözü Atatürk'ün Türkçenin önemi ile ilgili söylediği onlarca sözden biridir (Tarım, 2013).

Atatürk ve ulusal mücadele ile ilgili metinler ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe kitaplarında “Değerlerimiz” teması dışında, “Atatürk” teması altında da veriliyor. Metinlerde Atatürk'ün hayatı, Atatürk'ün vatanına ve milletine duyduğu sevgi, sanata ve doğaya duyduğu sevgi, Atatürk'ün örnek davranışları ve kişilik özellikleri ve Atatürk sevgisi konuları işleniyor.

“Atatürk'ün Çocukluğu” isimli metinde Atatürk'ün çocuklar için örnek olabilecek kişilik özelliklerine değiniliyor. Onun temiz, terbiyeli, ağırbaşlı bir çocuk olduğu, yaramazlık yapmadığı, herkes tarafından sevildiği, derslerine düzenli olarak çalıştığından bahsediliyor. Köy hayatı yaşadığı dönemde de sorumluluklarını severek yerine getirdiği belirtilerek, bu olumlu özellikler ile kazandığı zaferler ve başarıları arasındaki ilişki kuruluyor (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 38).

“Atatürk’ün İğde Ağacı” isimli metinde, Çankaya’dan meclise giden yol üzerinde bulunan iğde ağacının yol çalışmaları sebebiyle kesilmesinin Atatürk’ü ne derece üzdüğünden bahsediliyor. Atatürk, ağacı kimin söktüğünün araştırılmasını ve eski ağaçların da bakılıp korunmasını emreder. Atatürk için o sadece bir ağaç değil, Anadolu’nun tamamının yeşermesi için bir umuttur (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 40).

Atatürk, Atatürk Orman Çiftliği’nin kuruluş aşamasında, ziraat mühendislerinin “burada bir şey yetişmez” raporuna, “Burası vatan toprağıdır, kaderine terk edemeyiz.” karşılığını vermiştir. Masraflarını kendi karşıladığı söz konusu araziye akasya, köknar ve çamlarla ağaçlandırarak Atatürk Orman Çiftliği’ni kurmuştur. Yine Yalova’da çiftliğindeki köşkü, bahçesindeki çınar ağacının dallarına zarar vermemek için, altına tramvay rayları döşeterek yaklaşık beş metre kaydırmıştır. Böylece ağacın dalları kesilmemiştir (Sönmez, 2004).

1922 yılı 1. dönem 3. Yasama yılı konuşmasında Atatürk “Gerek tarım, gerek memleketin varlık ve genel sağlığı konularında önemi kesin olan ormanlarımızı da modern önlemlerle iyi duruma getirmek, genişletmek ve en yüksek faydayı sağlamak da önemli kurallarımızdan biridir.” demiştir (Sönmez, 2004).

“Düşmandan Kaçılmaz” (Kapulu vd. , 2008: 31) ve “Çanakkale Geçilmez” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 46) isimli metinlerde Çanakkale Savaşı sırasında yaşanan kahramanlık öykülerine yer veriliyor. Atatürk ve Türk askerinin mücadeleyi kazanmak için gösterdiği cesaret ve verdiği emekten bahsediliyor. Çünkü Çanakkale deniz ve kara savaşlarının Türk tarihinde çok önemli bir yeri vardır. 19. yüzyılın neredeyse tamamında yaşanan yenilgilerden sonra kazanılan ilk savaştır. Bu savaşa, Anadolu’dan ve İstanbul’dan binlerce öğrenci, öğretmen, doktor ve aydın gönüllü olarak katılmış ve savaşta can vermiştir. Savaşa toplam 400.000 Türk katılmış, bunun 250.000’i hayatını kaybetmiştir. Bir nesil Gelibolu Yarımadası’nda hayatı pahasına mücadele etmiştir. Bu zafer bütün dünyaya Türklerin hala güçlü olduğunu, en zor şartlar altında dahi askeri ve siyasi başarılar kazanacak mücadeleciler ruha sahip olduğunu göstermiştir.

Dolayısı ile öğrencilerin ulusal tarih ve ulusal kültür ile ilgili bu savaştan öğreneceği çok şey olduğu söylenebilir. Atalarının ne için mücadele ettikleri, nelere önem verdikleri, dayanışmanın, birlik, beraberlik içinde hareket etmenin ve sonunda

başarmanın önemi, öğrencilerin sorgulayacağı ve içselleştireceği değerler arasında olacaktır.

Türkçe ana dili ders kitaplarındaki ulusal değerler ile ilgili metinler aile, bayramlar, vatan, millet, bayrak sevgisi, ulusal tarih içerisindeki önemli olaylar ve kişiler etrafında toplanmaktadır. Geçmişte yaşanmış savaşlar, olaylar ve Yunus Emre, Atatürk, Mimar Sinan gibi Türk tarihindeki önemli şahsiyetler ile ilgili bilgi verilip, değerlendirme sorularıyla da öğrencileri düşündürmek, cevaplar aratmak, geçmişten günümüze kıyaslamalar yapmasını sağlamak, geçmişte yaşamış insanların nasıl düşündüğünü, dünyaya nasıl baktığını anlatmak ve öğrencilerin kendi inanç, tutum ve değerlerini oluşturmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Metinler bu yönleri ile Türkçe dersi öğretim programındaki hedefler ve milli eğitimin genel amaçları ile paralellik göstermektedir.

Almanca ana dili ders kitaplarında ise değerler ile ilgili ayrı bir ünite başlığı bulunmamakta, “ Aile hikâyeleri”, “Etrafımızdaki Dünya”, “Mevsimler, Bayramlar ve Kutlamak” gibi ünite başlıkları altında dini bayramlar (Noel bayramı, karnaval, paskalya), orta çağ efsaneleri, okul, aile ve çevre gibi konularda ulusal değerlerden bahsedilmektedir.

Kitaplarda vatan, millet, milli marş, bayrak, ulusal tarih gibi sadece Alman ırkını ilgilendiren ve sadece Almanların geçmişleri ile ilgili değerlere yer verilmiyor.

Çünkü Almanya, 28 ulus-devletten oluşan ve uluslar üstü bir bütün halini almış Avrupa Birliğinin bir üyesidir. Birlik, ulus devletlerin egemenliklerinin bir kısmını AB'ye devretmeleri ile kurulmuştur. Bu yeni form, birlik üyesi ulus devletlerin kendi ortak çıkarları doğrultusunda farklı sektör ve alanlarda işbirliğine gitmelerine sebebiyet vermiştir. Üye ülkelerin bağımsızlıklarını, milli menfaatlerini veya herhangi bir konuyu bahane ederek ortak kuralları tanımama hakları yoktur. Avrupa Birliği'nin kurulduğu Maastricht anlaşması ile eğitimde (ve tarih eğitiminde) Avrupa boyutunun geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede üye devletler arasında eğitim alanındaki işbirliği Avrupa fikri ve çıkarları doğrultusunda tanımlanmaya başlamıştır ve birlik üyesi ülkelerde eğitim - öğretim programları yeni ve geniş Avrupa perspektifini yansıtacak şekilde iyileştirilmiştir (Yalı, 2016: 303 – 304).

Dolayısı ile metinlerdeki ulusal değerler ve ulusal tarih ile ilgili kavramlar, tarihsel bilgi verme, kültür aktarımı, ulusal bilinç kazandırma ya da geçmişin öğretilmesinden ziyade insanlığa saygı ve yurttaşlık bilincinin geliştirilmesi çerçevesindedir. Siyasi ve askeri olaylardan, bireysel kahramanlardan çok toplumun tamamı ile ilgili ve toplumsal uzlaşmayı ön plana çıkaran metinlerin çoğunlukta

olduğu görülmektedir. İnsanlığa ait başarılar, hatalar, uygarlık, geçmiş, ekonomik problemler gibi konular, farklı etnik ve dini kimliklere karşı hoşgörülü bir şekilde, evrensel düşüncenin hâkim olduğu bir üslupla aktarılmakta, öğrenci kesin ve katı söylemlerle yönlendirilmemektedir.

Pustebolume ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf ana dili ders kitaplarında “Bayramlar ve Kutlamak” tema başlığı altında paskalya, Noel, karnaval kutlamaları ile ilgili metinler var ama söz konusu metinler bu bayramların sadece Almanya ‘da nasıl kutlandığı ile ilgili değil. Örneğin ikinci sınıf kitabı sayfa 105’te İsveç’teki paskalya kutlamaları ve Almanya’daki bayramdan farkları anlatılıyor. Hemen arkasındaki sayfada da “Bayramlarımız” başlığı altındaki ilk fotoğraf, bir bayram için bir araya gelmiş, oldukça geniş bir Türk ailesine ait. Diğer fotoğraflarda da farklı ülke ve mekânlarda yapılan paskalya, Noel ve doğum günü kutlamaları ve bayramlar yer alıyor. Kitapların hepsinde, “ Ülkemizde” tema başlığı altında, Almanya’da yaşayan insanların çeşitliliğine vurgu yapan, sohbet eden, oyun oynayan, kutlama yapan farklı milletlerden çocukların ya da değişik ülkelere ait restoranların fotoğrafları var. Fotoğrafların hemen altında ise aşağıdaki ifade yer alıyor:

Ülkemizde Hessenli, Mecklenburglu, Rheinlandlı, Aşağı Saksonyalı ve daha birçok farklı insan yaşıyor. Bunlardan bazıları hala kendi yöresel dillerini konuşuyor, yöresel yemeklerini pişiriyor ve kendi efsaneleri var. Fakat ülkemizde farklı ülkelerden de insanlar yaşıyor. Hepsinin kendi gelenekleri ve tarihleri var. Bazılarını sizin için seçtik (Menzel, 2003: 155).

Kitaplarda, değişik eyaletlerden ve ülkelerden derlenmiş bilmece ve tekerlemelere, kale, köprü, değirmen gibi tarihi mekânlara ait efsanelere, geleneksel yemek tariflerine yöresel ağızlar ve diller korunarak yer verilmiş. Türkiye, Hırvatistan, Rusya, Afrika gibi değişik ülke ve kıtalardan masalları da kitaplarda bulmak mümkündür. “Yağ satarım, bal satarım” (Menzel, 2002: 160), “ Aslan Göç Ediyor” (Menzel, 2003: 162) ve “Kazan Doğurdu” (Menzel, 1999: 165) Türkiye’den verilmiş örnekler. “Karşı Aile” isimli metinde de Eritreli bir aile ve çocuklarının Alman arkadaşları ile tanışıp, arkadaş olma süreçleri anlatılıyor ancak metnin arka planında bu ailenin ülkelerindeki savaş nedeni ile yaşadıkları acılar, verdikleri kayıplar ve Almanya’ya entegre olma çabaları var (Menzel, 2003: 160-161).

II. Dünya Savaşı sonrası, teknolojik ve ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerde sanayileşme, şehirleşmeyi hızlandırmış ve farklı din, dil ve ırktan olan insanlar bir arada yaşamaya ve çalışmaya başlamışlardır.

Buna ilaveten, yaşamın gittikçe karmaşık bir hal alması neticesinde insanlar, daha nitelikli olmak zorunda kalmış ve toplumun değişik kesimleri; değişik şartlara ayak uydurabilecek uyumlu, etkin, üretken, yaratıcı ve problem çözebilen insanların nasıl yetiştirilmesi gerektiği üzerinde tartışmalar başlatmışlardır. Bütün bu gelişmeler, genelde sosyal bilimlerin amaçlarını, özelde ise tarih öğretiminin amaçlarını çağın ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmiş ve tarih dersleri yalnızca isim, rakam, sayı ve maddelerin ezberlenildiği bir ders olmaktan çıkmıştır. Yeni anlayışa göre, tarih öğretimi; barış, karşılıklı saygı ve etkin vatandaşlık becerilerinin kazandırıldığı bir alan olmanın yanında öğrencilere, problem çözme ve analitik düşünebilme gibi becerileri kazandırabilecek bir alan olarak görülmeye başlanmıştır (Demircioğlu, 2006: 135).

Bu anlayışın izlerini Almanca ana dili ders kitaplarındaki ulusal ve tarihi değerler ile ilgili metinlerde de görmek mümkün. Farklı kültürlerle ait bu masal, efsane, hikâye ve fıkralarda milletleri öven ya da küçümseyen, öğrenciyi belli bir doğrultuda yönlendirmeye çalışan bir tutum yok. Metinler adalet, iyilik, dürüstlük, alçak gönüllülük, yardımseverlik gibi kavramlarla ilgili ancak kesin, katı bilgiler içermiyor, öğrencilerin kendi çıkarımlarını yapmalarına izin veriyor.

20. yüzyılda insanoğlu Avrupa merkezli olmak üzere iki dünya savaşı yaşamış ve büyük acılar çekmiştir. Bu tür savaşların yaşanmaması ve barışın tesis edilebilmesi için çalışmalar yürütülmüş ve tarih öğretimine bu bağlamda önemli görevler yüklenmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası, barışın sürekliliğini sağlayabilmek için tarih ders kitapları ve öğretim programlarının değiştirilmesi ile ilgili çalışmalar yürütülmüş, II. Dünya Savaşı'ndan sonra da çalışmalar devam etmiştir (Demircioğlu, 2006: 134).

Bu çerçevede UNESCO tarafından 1946 yılında hazırlanan “Looking at the World Through Textbooks” (Dünyaya Ders Kitapları Üzerinden Bakış) adlı rapor içerik açısından önemlidir. İlgili rapor ders kitaplarının karşılıklı anlayışı geliştirmeye yönelik olmadığını ortaya koymakta ve küresel bir tarih anlayışının gerekliliğine, toplumun kurallarına ve aynı zamanda başka insanlarla birlikte yaşamının normlarına vurgu yapmaktaydı. 1974 yılında UNESCO “Uluslar arası Anlayış, İşbirliği ve Barış için Eğitim ile İnsan Haklarına ve Temel Özgürlüklere İlişkin Eğitim Konusunda Tavsiye Kararı” nı benimsedi. Bu kararda evrensel değerlerin altı çiziliyor, farklı halklar arasında karşılıklı bilgi ve anlayışı güçlendirecek çalışmalar yapılması tavsiye ediliyordu. Tavsiye Kararı, eğitim malzemeleri ve kaynakları açısından 1995 yılında güncellendi. Ders kitaplarındaki ‘öteki’ ye ilişkin olumsuz klişe ve çarpık görüşlerin ayıklanması hususu önemliydi zira ulus devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte okul kitaplarının bir ulusu yüceltirken, diğer ulusu küçülttüğü, bir ulus ya da toplum içindeki egemen toplulukları yüceltirken azınlık sayılan toplulukları küçülten saptamalar içerdiği aşikârdı (Yalı, 2016: 293).

II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan sanayileşme ve şehirleşme gibi ekonomik gelişmelerin sonuçlarını Almanca ana dili ders kitaplarındaki aile konulu metinlerde de görüyoruz. Türkçe kitaplarında, aile konulu metinler güven ortamı, huzur, sıcaklık, sorumluluklar, görevler, sevgi, saygı, sadakat, itaat kavramları çerçevesinde işlenirken, Almanca metinlerde sorumlulukların bilincinde olma, başka insanlara karşı saygı ve hoşgörü, çalışkanlık ve özgürlük, altı kalın hatlarla çizilen özellikler. Almanca metinlerde, Türkçe metinlerden farklı olarak, çocuklardan aileye körü körüne itaat etmesi ya da söz dinlemesi beklenmemektedir. Çocuk aile otoritesi altında ezilmemektedir.

“Bazen-Baba” isimli metinde Eva adında küçük bir kız çocuğu, anne ve babasının boşanmasını ve babasının artık onunla belirli zamanlarda vakit geçirmesini protesto etmek için, karnı ağrıdığı bahanesi ile hayvanat bahçesine gidemeyeceğini söylüyor. Hayvanat bahçesinde de babasından kaçarak bir köşede ağlıyor. Babası ise anlayışlı bir şekilde kızının yanına oturup, ona annesiyle niçin ayrılmak zorunda kaldıklarını açıklıyor. ‘Biz ayrılma kararı aldık, sen de bu durumu kabul etmelisin.’ demiyor, sebep ve sonuçları ile Eva’nın anlayabileceği şekilde durumu açıklamaya çalışıyor. “Annen ve ben birbirimizi çok sevdik. Ama artık hep kavga ediyoruz. Biz de kavga etmek çok kötü bir şey olduğu için, ayrılmanın bizim için en iyi şey olduğuna karar verdik” (Bartnitzky ve Bunk, 2002: 12).

“İki Yıl Önce Sonbaharda” isimli metinde de Monika, anne ve babasını geceleri çok yüksek sesli bir şekilde kavga ederken duyuyor. Annesi Doris Teyze ile bir ikinci el mağazası açmak istemektedir ama babası buna karşı çıkmaktadır. Bu onu çok korkutur. Sınıfındaki anne ve babası boşanmış arkadaşları aklına gelir. “Sınıfta bazıları, Tanja, Birgit, Florian, Axel ve daha başkaları, ya anneleri ya babaları ile yaşıyorlar. Katinka’nın anne ve babası birlikte şehrin tarihi kısmında bir büfe işletmelerine rağmen ayrılır. Ve o dedi ki, kiminle yaşayacağına her zaman çocuklar karar verir. Katinka annesini seçti ” (Menzel, 1999: 77).

Hikâyenin sonunda Monika’nın anne ve babası boşanmıyor, annesi ve Doris Teyze ikinci el mağazasını açıyor. Monika çok mutlu oluyor çünkü artık onlar boşandıktan sonra annesinde mi yoksa babasında mı kalacağına karar vermek zorunda kalmayacaktır.

“Kavga” isimli metinde Tüftelchen anne ve babasının anneannesinin onlarla birlikte yaşayıp yaşamayacağı ile ilgili kavgasını daha fazla dinlememek için kaçıp, bahçelerindeki ahıra saklanır. Babası onu arayıp bulduğunda “Yeterince kavga ettiniz mi?” diye sorar. Babası da “İnsanlar her zaman aynı fikirde olamaz.” diye cevap verir (Menzel, 1999: 83).

Görüldüğü gibi metinlerde çocuğu baskı altına alan, sınırlayan bir dil ve tutum yok. Aksine ailede alınan kararlar çocuğa açıklanıyor ya da çocuğun karar verme sürecinde etkin olması gerektiği mesajı veriliyor. Ebeveynler bir karar aldığı anda çocuğun körü körüne, sorgulamadan, düşünmeden, araştırmadan bu karara itaat etmesi beklenmiyor ve çocuğa bu yönde nasihat edilmiyor. Metinlerdeki anne figürleri de ailede karar verme sürecinde baba ile eşit derecede etkili. Gerekirse sesini yükselterek, tartışarak isteğini dile getiriyor, düşüncelerini savunuyor. Metinlerde uyumlu ve itaatkâr insanlar değil, ekonomik, siyasal, toplumsal ve teknolojik gelişmeler sonucu gittikçe daha karmaşık hale gelen modern hayata, değişik şartlara, ayak uydurabilen, yaratıcı, üretken, etkin ve problem çözebilen insanlar anlatılıyor.

3.3. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Aile

İlköğretim ikinci sınıf Türkçe ders kitabında “değerlerimiz” teması altında aile ile ilgili bir metin bulunmaktadır. “Aile Ocağı” başlıklı metin, ailenin ne anlama geldiği, kimlerden oluştuğu, işlevi, aile fertlerinin sorumlulukları ve akrabalık ilişkileri gibi konulara değiniyor. Metnin hemen altındaki resimde büyükbaba, büyükanne, anne, baba ve çocuklardan oluşan bir geniş aile tablosu çiziliyor. Büyükbaba ve büyükanne oturuyor, anne çay tepsisi, kız çocuk da meyve tabağı taşıırken baba ve erkek çocuk bir kitapla meşgul oluyorlar. Kız çocuğu anneyle, erkek çocuğu da baba ile özdeşleştiriliyor. Bu ailede dikey bir hiyerarşi olduğu görülüyor, baba konumu ve işlevi gereği en üstte yer alıyor, ondan sonra anne, anneden sonra da çocuklar geliyor. Erkek çocuğu kız çocuğundan daha üstün bir konuma sahip. Bu resimleme ile kız çocuklarına ‘okula da gitsen, bir işte de çalışsan, ev işleri kadınlara aittir, bu görevi yerine getirmelisin’ mesajı veriliyor. Diğer sayfalardaki resimlerde de büyükanne ve büyükbaba çocukların saçlarını okşuyor, anne baba çocuklarını okul için hazırlıyor. Bu tablolar da anne- babanın çocuğa sunduğu, değerli olma duygusu, güven ortamı, yakınlık ve dayanışma gibi değerlere vurgu yapıyor. Farklı

nesillerin bir arada yaşaması ve nesiller arası maddi ve duygusal bağlılık da metinde altı çizilen diğer önemli konular. Bireysellik ve bağımsızlık gibi kavramlar metinde kesinlikle yer almamakta. “Değer verilen çocuk davranışları ve yaygın sosyalleştirme pratikleri üzerine yapılan kültürlerarası araştırmalar bağımlılığın daha çok sosyal sistemin, toplumun bakıma muhtaç bireyelerine (örn. yaşlılar, özürllüer ve hastalar) yeteri kadar kurumsal bakım hizmeti sağlayamadığı az gelişmiş toplumlarda değer verilen bir özellik olduğu öne sürülmüştür” (Yağmurlu, 2009: 1-15). “Ebeveynlerin gerektiğinde çocukları tarafından bakılacaklarına dair beklentileri az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru gidildiğinde azalsa da, itaat beklemek gibi bazı sosyalleştirme hedefleri güçlü kültürel gelenekler sebebiyle varlığını yaygın olarak sürdürmektedir” (Yağmurlu, 2009: 1-15).

Aile, yalnızca kan bağı ve soy bağı üzerinde kurulmaz. Sorumlulukların paylaşılması, sevgi saygının aile üyelerini birbirine bağlaması da aile kurumu için çok önemlidir. Bu tür manevi bağların gelişip yerleşmediği aileler, sağlıklı aileler sayılmaz. Zor günlerde, aile üyelerini bir arada tutan, birbirlerine yardımcı olmalarını sağlayan en sağlam bağ, işte bu tür manevi bağlardır (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 55-56).

“Eski Sofralar” da ise aile üyelerinin birlikte sofraya oturmasının önemi ve sofrada adabı gibi konular etrafında büyükanne, büyükbaba, amca, teyze, hala gibi kan bağı olan yakın akrabalarından oluşan “geniş aile” kavramının altı çiziliyor. Yazar çocuğa, çocuk gerçekliğinden uzak, ona kendi doğrularını gösteren, yetişkin olduğunda nasıl davranması gerektiğini öğretmeye çalışan bir otorite konumunda öğütler veriyor ve körü körüne, sorgulamadan itaat bekliyor.

‘Çocuğun Değeri’ konulu araştırmanın bulguları geleneksel toplumlarda ekonomik zorlukların aile bireyleri arasında karşılıklı dayanışmayı desteklediği yönündeki varsayımı desteklemiştir. Bu çalışmanın bulguları Endonezya, Filipinler, Türkiye ve Tayland gibi ülkelerde, itaatkârlığın çocukta en çok değer verilen özellik olduğunu ve çocuğun yaşlılık güvencesi olarak değeri bulunduğunu, buna karşın bağımsızlığın ve kendine yetebilmenin ise en az değer verilen özellikler olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmada ebeveynine yakın, vefalı ve sadık olmak gibi özellikler yetişkin çocuklarda olması istenen özellikler olarak ortaya çıkmıştır. Almanya gibi sanayileşmiş ülkelerde ise çocukların bağımsız birer yetişkin olmasının beklendiği ve onlara böyle bir değer (yaşlılıkta destek kaynağı olma) atfedilmediği görülmüştür (Yağmurlu, 2009: 1-15).

Türkçe ders kitaplarındaki aile konulu metinler de bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir çünkü metinlerde çocuktan otoriteye itaat, saygı ve uyumlu olması beklenmektedir, çocuğun bağımsızlığı desteklenmemektedir. Davranışların toplumdaki onay görmesi de oldukça önemlidir. “Tok bile olsan, sana verilen yemeği

zevkle ve iştahla ye. Çünkü onları hazırlayan evin hanımı bundan memnun olur. Lokmayı ısır ve yavaş yavaş çiğne. Sıcak yemeği üfleme. Elinle kolunla sofraya sürtünme ve yanındakilerin keyfini bozma” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 57).

“Bayramlıklarım” isimli metinden ailenin anne, baba, kız ve erkek olmak üzere iki çocuktan oluştuğu anlaşılıyor. Baba oğluna: “Ramazan Bayramı’nda ablana bayramlık aldık. Kurban Bayramı’nda da Can sana alırız.” diyor. Bayramlıklarını kendisinin seçebileceğini söylüyor. Evde yapılan hazırlıklarda da babanın perde astığı görülüyor. Çocuğun kendi bayramlığını seçmesi ve babanın ev işi yapması, aile içi statü ve rollerin değişebileceğini gösteriyor. Erkek sadece kamusal alanda, kadın da sadece ev işi yaparken gösterilmiyor. Çocuğa da kendisi ile ilgili bir karara katılması için kısmen izin veriliyor. Ancak metindeki bayram hazırlıkları ile ilgili resimlemelerin hiç birinde kız çocuğu görülüyor. Evde yapılan bayram hazırlıklarında, akrabalara hediyeler alınırken, bayramlık için alışverişe çıkıldığında sadece anne, baba ve erkek çocuk var (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 40).

İncelenen üç metinde de eğitimde çok önemli bir ilke olan çocuğa görelik ilkesinin göz ardı edildiği görülmektedir. Demirel’e göre çocuğa görelik, çocuğun düşünem gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan anlamına gelmektedir (2010: 52). Bu açıdan bakarsak, çocuklar için bir metin hazırlanırken onların ilgi alanları, dil dünyaları, önceki deneyimleri, metnin onlara okuma sevgisi kazandırabiliyor olması gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. “Ancak söz konusu metinlerde yazar çocuğun yanında değil, onun üzerinde, ona doğruları gösteren, ne yapması ya da yapmaması gerektiğini söyleyen, kurallar koyan, yaptırımcı yargılar oluşturan bir otoritedir” (Dilidüzgün, 2003b: 59). Çocuğun esnek düşünmesini sağlayacak ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak, zihninde yanıtlaması gereken sorular oluşturmak yerine sadece körü körüne itaat bekleyen bir eğitimcilik görevi üstlenmiştir. Çocuğa “tok olsa bile verilen yemeği zevkle, iştahla yemesi ve sıcak yemeği üflememesi gibi mantıksız, tutarsız, sağlık açısından da son derece zararlı davranışlar sergilemesini öğütlemektedir.

Almanca ana dili ders kitaplarındaki aile ile ilgili öyküleyici metinlerde, Türkçe metinlerden farklı olarak, çekirdek aile ve geniş aileden başka, farklı aile tiplerine de yer verilmiştir. Türkçe metinlerde sadece anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ve büyük anne, büyük baba ve başka akrabaların da dahil olduğu geniş aile modelleri yer alırken, Almanca metinlerde, boşanma ya da ölüm sonucu oluşmuş, anne-çocuk ya da baba-çocuktan meydana gelen parçalanmış aileler ve üvey aile bireyleri de bulunmaktadır. TÜİK verilerine göre Türkiye’de 1993 yılından günümüze boşanmaların oranı % 80,7 oranında yükselmiştir. Ancak bu toplumsal gerçek Türkçe ders kitaplarındaki aile konulu metinlere yansıtılmamıştır. Boşanma, ölüm ve üvey ebeveynler gibi hayata dair gerçekler de Almanca ders kitaplarındaki metinlere konu edilerek, çocukların benzer bir problemle karşılaşması halinde olası çözüm önerileri, farklı bakış açıları sunulmaktadır. Türkçe ders kitaplarında ise aileye bağlılık, büyüklere duyulan saygı, karşılıklı sorumluluk duygusu ve bayramlar gibi kuşaklar boyu aktarılan geleneksel birikimler ön plana çıkmaktadır. Çağdaş dünyada meydana gelen ve ülkemizde de kendini gösteren sanayileşme hareketleri, kentleşme, iç göç gibi küresel değişimler ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan problemler metinlere konu edilmemiştir.

“Bumfidel’in Annesi Hasta” adlı metin, hasta olan annesiyle ilgilenen Bumfidel’i anlatıyor (Bartnitzky ve Bunk, 2004: 61). Annesine çay demleyen, ilaçlarını veren, öğle yemeği pişiren, bulaşık yıkayan, başucunda kitap okuyan sekiz-dokuz yaşlarında bir çocuktur Bumfidel. Metinde bir babadan söz edilmiyor, sadece anne ve Bumfidel, dolayısı ile ailenin parçalanmış ya da tamamlanmamış olduğu düşünülebilir. Bumfidel sorumluluklarının bilincinde, zorluklarla mücadele etmeyi ve üstesinden gelmeyi öğrenmiş, yetişkinlerin çocuklarının olmasını istediği gibi çalışkan, akıllı, uslu, idealize edilmiş bir karakter. Okula gitmesine rağmen annesinin bakımını üstlenebiliyor, yakmadan yemek yapıyor, doktoru ya da annesinin çalıştığı fabrikayı arayıp bilgi veriyor, annesi iyileşene kadar her şeyin üstesinden başarıyla geliyor.

“Sadece Bir Gün” de ise bir kız çocuğu ve babanın gündelik işlerle ilgili ettikleri küçük münakaşadan bahsediliyor (Bartnitzky ve Bunk, 2004: 100). Anna uyumadan önce babasının ona bir hikâye anlatmasını istiyor, babası da Anna ile ilgili şikâyetlerini bir hikâye gibi anlatmaya başlıyor. Anna, iş yüzünden eve asık suratla

gelen babasına okulun da aslında bir iş olduğunu söylüyor, eğer inanmıyorsa bir günlüğüne kendisinin işe, babasının da okula gitmesini teklif ediyor. Metinde ya da metinle ilgili resimlemelerde başka aile fertlerine ilişkin bir bilgi yok, sadece bir baba ve kız çocuğu. Baba ile kızı arasında geçen konuşmalardan aralarındaki ilişkinin ilgiye, sevgiye ve güvene dayandığı anlaşılıyor. Babanın çocuğu ile şikâyetleri var, ancak bunları hor gören, cezalandıran bir tavırla değil, bir hikâye aracılığı ile dile getiriyor. Kız çocuğu da okulla ya da babası ile duygu ve düşüncelerini geçiştirmeden, açıkça ifade edebiliyor. Evde eşitlikçi, sosyal rollerin arkadaşça olduğu, babanın çocuğun kişiliğini zedelemekten disiplin sağlamaya çalıştığı bir ortam var. Metnin tek bir doğruyu savunmayarak, sunduğu yaşam durumlarıyla, çocuğun yaşamın bir takım gerçeklikleriyle tanışmasını sağlamayı ve ona sorular sordurmayı hedeflediği görülüyor.

“Duda” da ise ölen annesini unutamadığı için üvey annesine anne yerine “Duda” diye seslenen bir çocuk anlatılıyor (Menzel, 1999: 84). Babası çok kızdığı için kaçıp üvey annesinin kucığına saklanan çocuk ona: “Sana anne mi demeliyim?” diye sorar. Üvey anne ise “Bütün annelere anne diyorlar. Ben Duda olmak istiyorum.” diye karşılık verir.

“Babalara Aslında Ne Gerek Var?”da 7-8 yaşlarında küçük bir çocuğun gözüyle anne- baba rollerini tartışılıyor (Menzel, 2003: 62). Sadece anneye yaşadığı anlaşılan çocuk, otobüste yanlarına oturan yabancı bir erkeğe, anneler de araba kullanmak, para kazanmak, evi boyamak, tamirat yapmak gibi işlerin üstesinden gelebildiğine göre, babalara neden ihtiyaç duyulduğunu soruyor.

“Jörg Yemek Pişirmeyi Öğreniyor” boşanmış bir ailenin çocuğu olan ve babasıyla yaşayan Jörg’ün babaannesinden yemek pişirmeyi öğrenmesini ve babasına yemek pişirmesini anlatıyor (Menzel, 1999: 86).

Almanca ana dili ders kitaplarında anne, baba, çocuklar ve büyük ebeveynlerden oluşan çekirdek ya da geniş aile hikâyeleri de mevcut ancak bu hikâyeler de aile içindeki rol dağılımı ve hiyerarşik ilişkiler açısından geleneksel Türk ailesinden oldukça farklı. Metinlerdeki ailelerde sevgi ve denetim ile birlikte bağımsızlık da var. Anne, baba ve çocuk arasında, birlikte ve ayrı hareket etme konularında uyum ve denge söz konusu. Aile bireyleri arasında problem çıktığında ise konuşarak çözme eğilimi görülüyor. Çocuklar da ailede birey olarak kabul

görüyor, eşit söz hakkına sahip olabiliyor ve aile içinde belirlenmiş kurallar çerçevesinde özgür ve özerk olarak hareket edebiliyor. Almanya'daki sanayileşme ve ekonomik gelişmeler sonucunda oluşan modern hayat, ayrılmış kadın-erkek rollerine paylaşmaya dayalı bir anlayış getiriyor. Kadınlar kamusal alanlarda, erkeklerde ev işleri yaparken, çocuk bakarken gösterilebiliyor. Metinlerde altı çizilen en önemli konulardan biri de nesiller arası bağımsızlık. Bireyselleşme ve bağımsız olma aile içindeki eğitimin ve gelişimin önemli yapı taşları.

“Erkekler de Yemek Pişirebilir” isimli metinde bir baba ve oğul arasında, öğle yemeği esnasında geçen konuşmadan, anne öğleyin çalıştığı için babanın yemek pişirmek zorunda kaldığını ve yemeği biraz yaktığını anlıyoruz (Bartnitzky ve Bunk, 2004: 106). Bammel babasına erkeklerin de iyi yemek pişirebileceğini, hatta büyük otellerde genellikle erkeklerin aşçı olarak çalıştığını, babasının da annesinden yemek pişirmeyi öğrenmesi gerektiğini söylüyor.

“Gece Vardiyası Günleri Spagetti Günleri” annesi bankada, babası da bir matbaada çalışan Helga'nın hikâyesi (Bartnitzky ve Bunk, 2008: 158). Helga okuldan eve geldiğinde evde kimse yoktur, masanın üzerinde de bir alışveriş listesi ile para bulunmaktadır. Helga'nın annesi çalıştığı için alışveriş yapamamıştır. Helga annesinin çalışmasını istememektedir ama annesi ona neden çalışması gerektiğini açıklar; oturdukları evden daha büyük bir evde yaşayabilmeleri için daha fazla para gerekmektedir ayrıca o sadece para kazanmak için değil, ev işlerinden başka şeyler yapmak için, farklı insanlarla zaman geçirmek için de çalışmak istemektedir. Metin, paranın kadının çalışma hayatına atılmasındaki tek sebep olmadığını, bağımsız olma isteğinin ve iş yerindeki sosyal ortamın da önemli nedenler olduğunu altını çiziyor. Buradaki anne karakteri, zaman zaman evdeki gündelik işler aksasa da, “ya aile, ya iş” mantığı ile hareket etmektense, bu iki yaşam alanını bağdaştırmaya çalışıyor.

Türkçe ve Almanca ana dili ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin, yazarların üslubu ve çocuğa bakış açısı konularında da farklı olduğu görülmektedir. Türk yazarlar eğitici bir kimlikle, doğruları göstermeye çalışan bir otorite ya da her şeyin en iyisini bilen bir öğretmen konumunda nasihatler verirken, Alman yazarlar sadece çocukların dünyasını okurla paylaşıyor, sorunları birlikte çözmeye çalışıyor,

böylece de hikâyelerin sonunda okura yazarın görüşünden ya da eleştirisinden farklı sonlara varma imkânı tanınıyor.

“Belki Her Şey İyi Olur” adlı öyküleyici metinde Lena okuldaki durumunun çok kötü olduğunu söyleyerek söze başlıyor (Bartnitzky ve Bunk, 2008: 12). Öğretmeni Lena’ya annesinin her gün onunla çalışması gerektiğini söylüyor ama anne öğleden sonraları işe gittiği için bu mümkün olmuyor. Lena en büyük çocuk olduğu için evin sorumluluğunun çoğunu üstlenmek zorunda kalıyor, alışveriş yapıyor, evi topluyor, kardeşleri ile ilgileniyor, dolayısı ile derslerine yeteri kadar zaman ayıramıyor. Fakat annesi ile her gün çalışma imkânına sahip olan arkadaşı Regina ona birlikte çalışmalarını gerektiğini, çünkü onun sınıfta kalmasını istemediğini söylüyor. Arkadaşının sözünü dinleyen Lena her şeyin belki de iyi olabileceği konusunda umutlanıyor. Lena’nın anne ve babası çalıştıkları için Lena ve kardeşleri ile yeteri kadar vakit geçirememektedir, bu durum Lena’nın okuldaki durumuna da yansır. Metinde idealize edilmiş bir aile tablosu çizilmemiş, aksine anti otoriter bir tutumla çocuğun sosyal, duygusal yaşantısı, onun günlük yaşamı içinde gösterilmiş. Lena’ya derslerinde nasıl başarılı olacağı konusunda kuru nasihatler verilmemiş sadece çözüm önerileri sunulmuş. Öykünün adı da “Belki Her Şey İyi Olur” bir kesinlik söz konusu değil, her öğrenci hayal gücüne göre öykünün sonunu istediği gibi düşünebilir (Dilidüzgün, 2003b: 62).

Sonuç olarak Türkçe ders kitaplarındaki aile temalı öyküleyici metinler, aileye bağlılık, büyüklere duyulan saygı, karşılıklı sorumluluk duygusu ve bayramlar gibi yüzyıllardır aktarılan geleneksel birikimleri vurguladıkları için, Türkçe dersi öğretim programının en başında belirtilen, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile örtüşmektedir. Söz konusu amaçların ilk maddesinde, Türk milletinin bütün fertlerinin “...Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan...” yurttaşlar olarak yetiştirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir (TDÖP, 2009: 7). Ancak “Eski Sofralar” isimli metinde yazarın çocuk okurla girdiği iletişimdeki tutumu, Türkçe öğretim programının genel amaçlarının aşağıda belirtilen maddeleri ile çelişmektedir. Yazar söz konusu metinde okuyucusuna bilimsellikten, eleştirel ve yaratıcı düşünceden uzak bir şekilde öğüt vermektedir: “Tok bile olsan sana verilen yemeği zevkle ve iştahla ye. Çünkü

onları hazırlayan evin hanımı bundan memnun olur. Lokmayı ısır ve yavaş yavaş çiğne. Sıcak yemeği üfleme. Elinle, kolunla sofraya sürtünme ve yanındakilerin keyfini bozma” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 57). Yazar, çocuğun analiz-sentez yapmasını, yaratıcı ve esnek düşünmesini sağlayacak, bilgiyi keşfedip yorumlayarak yaratıcılığını ortaya çıkaracak, bir yaklaşım yerine, sadece itaat bekleyen bir eğiticilik görevi üstlenmiştir.

Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin:

- Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
- Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,
- Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak (TDÖP, 2009: 12) denmiştir.

Almanca ders kitaplarındaki aile temalı öyküleyici metinlerin ise öğretim programlarında belirtilen hedeflerle çalıştığı bir konu tespit edilmemiştir. Baden Württemberg eyaletinde 2004 yılında uygulanmaya konan öğretim programının (Bildungsplan Grundschule Deutsch) ilk bölümde, ana dili dersinin, çocuğun insanlarla kurduğu ilişkilerde, gerçek dünyayı algılamasında, hayal dünyasının genişlemesinde ve kendisi ile ilgili düşünebilmesinde önemli bir araç olduğu belirtilmektedir. 2004-2005 öğretim yılında Brandenburg, Berlin (Rahmenplan Deutsch für Grundschule) eyaletlerinde uygulanmaya konan öğretim programında ise insanların birlikte yaşamaları sonucu ortaya çıkan temel sorunların çözülmeye çalışılması ve çocuk değer yargıları oluşturmaya çalışırken ona yol gösterilmesi, temel eğitimin hedefleri arasında gösterilmektedir. İncelenen metinlerde de bu doğrultuda çocuğun aile fertleri ve diğer insanlarla ilişki kurma süreci ve bunu yaparken karşılaştığı sorunlara nasıl çözümler aradığı üzerinde durulmaktadır.

Yazarlar çocuklara otoriter, didaktik ve koruyucu bir üslup ile nasihat vermemekte, onların yanında olup, eşlik ederek bir çıkış yolu bulmalarına yardım etmektedir. Çocuk karakterler ise yetişkinlerle eşit haklara sahiptir. Metinlerde sadece ailesine ve topluma sağlayacağı faydalar açısından betimlenmemektedirler, onlar da yetişkinler gibi kişilik sahibi bireylerdir.

3.4 Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Okul

Almanca ana dili ders kitaplarında, okul hayatı ile ilgili öyküleyici metinlerin sayısı Pustebblume serisinde beş, Kunterbunt serisinde 16 olmak üzere toplam 21 iken, Türkçe ana dili ders kitaplarında bu sayı iki olarak tespit edilmiştir. Metinler Almanca ders kitaplarında, öğretmen –öğrenci ilişkisi, hiyerarşi, disiplin, yabancı çocukların okula adaptasyon sorunları, farklı kuşakların okul ile ilgili yaşantıları, başka kültürlerde okul, arkadaşlık, ön yargılar, demokrasi, okul kurallarına uyum sağlamak, kaba kuvvet gibi konuları açısından çeşitlilik gösterirken, Türkçe ders kitaplarında konular demokrasi ve okul-bilim ilişkisi ile sınırlı kalmıştır.

Türkçe dördüncü sınıf ana dili ders kitabı 10, 11 ve 12. sayfalardaki, sınıf, öğretmen ve öğrenci ile ilgili görsellerde, bir öğrenci söz aldığı için tahtadayken, diğer öğrenciler yüzleri tahtaya dönük, öğretmen odaklı bir şekilde oturuyor. Öğrencilerin birbirlerinden de bir şeyler öğrenebilecekleri farklı oturma şekillerini görselde göremiyoruz. Sınıfın merkezinde öğretmen var. Diğer görsellerde de bir kız, bir de erkek öğrenci tuvale resim çizmek için ayakta duran bir öğretmenin etrafında duruyor. Öğrenciler “Çiz Öğretmenim” isimli şiirde öğretmenlerinden onlar için bir resim çizmesini istiyorlar, bu resimde kara bulutların olmamasını, aydınlığın, Anadolu’nun olmasını diliyorlar. Ancak şiirde bahsedilen Anadolu köyü çağdaşıktan oldukça uzak bir şekilde betimleniyor.

Uzarlarda görünen

Bir köy olsun,

Bizim köyümüz.

Evleri görünsün; kerpiçten.

Okulunu da çiz,

Bacası ak tüten... (Kapulu vd. , 2008: 12)

Türkçe ikinci sınıf ana dili ders kitabındaki “Sınıfta Seçim” ve “Öğretmenim” isimli metinlerde de sınıfların fiziki koşulları aynı. Öğrenciler sıralarında tertipli, düzenli bir şekilde oturuyor, söz isteyip konuşuyor, öğretmen sıraların arasında ya da

tahtanın önünde yani yine merkezde. Metinde demokrasiden, demokratik haklardan sınıf başkanı seçimi örneği etrafında bahsediliyor. Sınıfta bir seçim ortamı oluşuyor, öğrenciler sandık başında oy kullanarak başkanlarını seçiyorlar. Sınıfta roller ve sınırlar öğretmen tarafından belirleniyor ve öğrencilere otoriter bir şekilde dikte ediliyor. “Çocuklar bugün sınıfta iş bölümü yapacağız. Sınıfta herkesin bir görevi olacak. İşlerin daha düzenli yürümesi için herkes bir şey yapacak” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 18).

Her çocuğun farklı olduğunun, zekânın tek bir alandan oluşmadığının, yaratıcılığın, kendine özgülüğün vurgulandığı, öğrencinin kendini özgür bir şekilde ifade edebildiği, keşif yoluyla öğrendiği sınıf ortamları Türkçe ders kitaplarında oldukça az. Öğrenme ortamının bilimsel, sanatsal ve estetik olarak zengin olduğu, öğrencilerin öğrenme stillerine uygun eğitim verilen, öğrencilerin birlikte çalışabilecekleri teknoloji ya da bilişim sınıfı sadece üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer alıyor. “Bilim Şenliği” isimli metnin görsellerinde bir laboratuvar ortamında mikroskop ve deney tüpleri ile deney yapan, araştıran, bilgisayarda çalışan öğrenciler görüyoruz. “Hazırlıklara başladık. Şenlikte sunacağımız deneyleri araştırdık, hazırladık. Aramızdaki dayanışmayı görmeliydiniz. Deney malzemelerini bulamayan arkadaşlarımıza malzeme getiriyor, eksiklerini tamamlıyorduk” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 125).

“Sanat Eğitimi” isimli metinde de sanat atölyesi olarak düşünülebilecek bir mekânda resim yapan bir kız çocuğu görüyoruz. Metinde de Türkiye’de sanata ve sanatçıya bakış açısı, sanat eğitimi gibi konular işlenmiş ancak sadece bilgi verilmiş. Öğrencinin sanatı hayatına nasıl dahil edeceğini düşünüp çözüm üretebilmesine izin veren bir tarzda değil, yine yazarın kendi doğrularını anlatıp, doğru yol göstermeye çalıştığı bir şekilde nasihat edilmiş.

İşte bunun içindir ki evde, okulda ve hayatta bir sanat eğitimine ihtiyaç vardır. Yani güzel sanat eserleri hakkında bilgi almak: güzel sanat eserlerini okuyup, görüp işitip tanımak; güzel sanat eserleri ile sarılı olarak yaşamak ve onlardan tat almak... Bu, herkes için ve her yaşta mümkündür. Bir kere daha söyleyeyim: Sanat eğitimi güzel sanat kollarına mensup meslek adamı yetiştirmek şeklinde anlamıyorum. Sanat eğitiminden beklenen, bireylerin incelmış zevkleri ile kendileri ve çevreleri için daha faydalı hale gelmelidir (Kapulu vd., 2008: 108).

Türkçe ders kitaplarındaki okul konulu metinlerde okul ve sınıf görselleri, öğrenmeyi ve sosyalleşmeyi, öğretmen-öğrenci ilişkisini sınıf ortamının dışına

çıkarak geliştirmeyi hedefleyen bir şekilde resmedilmemiş. Okullar betonarme bir bina ve bahçeden ibaret. Betonarme olmayan bir bahçe, yüzme havuzu, spor salonu, yemekhane, kantin, tiyatro - konferans salonu, teknoloji – bilişim sınıfı gibi alanlar görsellerde hemen hemen hiç yer almıyor. Ancak bu sosyal karşılaşma alanları, öğrenme sürecini ders saatlerinin dışına çıkaran, öğrenmeyi, sosyalleşmeyi destekleyen, öğretmen – öğrenci, öğrenci – öğrenci ilişkisini geliştiren yerlerdir. Dolayısı ile eğitimde çok önemlidir. Almanca ana dili ders kitaplarından farklı olarak Türkiye’ de eğitim ile ilgili yaşanan, yeterli derslik olmaması ve buna bağlı olarak çok kalabalık sınıflar, okula ulaşımında yaşanan sıkıntılar, okulların çevre düzenlemelerindeki ve fiziki koşullarındaki eksiklikler gibi sorunlar Türkçe ders kitaplarında yer almamaktadır.

Almanca ana dili ders kitaplarında, demokrasi eğitimi ile ilgili olarak, farklı kültürleri tanıma ve onlara hoşgörü ile yaklaşmanın önemini işleyen öyküleyici metinler de bulunurken, Türkçe kitaplarda demokrasi konusu bir metinle (Okul Temsili, Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008a: 18) sınırlı tutulmuştur. Almanca kitaplarda bu metinlerin sayıca daha fazla olmasının sebebi, Almanya’nın 1960’lardan bu yana dünyanın dört bir yanından göç alması olarak düşünülebilir. Dolayısı ile göçmen çocuklarının yaşadıkları eğitim, kültür ve sosyal uyum ile ilgili problemler, ana dili ders kitaplarına yansıtılmıştır.

“Farklı Ülkelerden Çocuklar” isimli metinde, Yunan, Türk, Alman ve Pakistanlı dört çocuk, Almanca konuşmak, yabancı sınıf arkadaşları edinmek, Almanya’da bir sınıfa yabancı öğrenci olarak gelmek gibi konularla ilgili duygu ve düşüncelerini belirtmektedir. Lukas, sınıfındaki Almanca konuşamayan Türk öğrenci için üzüntüsünü, onunla empati kurarak, yani kendini onun yerine koymaya çalışarak ifade etmektedir. Lukas aracılığı ile öğrencilere, dilini konuşamadıkları yabancı bir ülkede olmanın ne anlama geldiği düşündürülmeye ve hissettirilmeye çalışılmaktadır. “Almanya’dan Lukas: Bizim sınıfımızda dokuz yabancı öğrenci var. Nursel hiç Almanca konuşmuyor. Onun için gerçekten üzülüyorum. (...) İnsanın yurtdışında yaşamasını ve hiçbir şey anlamamasını çok üzücü buluyorum” (Bartnitzky ve Bunk, 2004: 23).

“Yabancı Öğrenciler Anlatıyor” da Lulzim, Bajraj, İsmet ve Ganimete, Almanya’da okula başladıklarında yaşadıkları korkuları, sıkıntıları, olumlu-olumsuz

deneyimleri dile getiriyorlar. İsmet'in, dil öğrenip, arkadaş edinene kadar geçen adaptasyon sürecini en zor geçiren öğrenci olduğu söylenebilir çünkü o diğer öğrencilerin yaşadığı korkularla birlikte bir de şiddet ve ırkçılığa maruz kaldığını ifade ediyor. “Almanya’ya dört yıl önce geldim. Bana karşı herkes iyi değildi. Bir çocuk ve bir kız beni hep tekmeliyordu. Almanca’yı öğrendiğimde onlara neden böyle olduklarını sordum. Türk olduğum için beni sınıfta istemiyorlardı. Ama başka bir çocuk beni kolumdan tuttu ve futbol oyununa aldı” (Menzel, 1999: 93).

Lulzim isimli öğrenci de, kendini ifade edebilmek ve arkadaş edinmek için dil öğrenmenin ne derece önemli olduğunu vurguluyor. “Almanya’ya geldiğimizde, ilkönceleri çocuklardan korktum. Okulda teneffüse çıkmak istemedim. (...) Sonra Almanca öğrendim ve arkadaş edindim” (Menzel, 1999: 93).

Metinlerin tümünde hoşgörü ve empati yapmanın önemini yanı sıra, dil öğrenme konusu üzerinde duruluyor. Almanca bilmeyen, Almancanın aile içinde konuşulmadığı bir ortamda yetişerek eğitim sürecine ilk adımını atan çocukların bu dezavantajlı başlangıcının metinlere konu edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir, çünkü Almanya’da dil bilmemenin ve iyi bir eğitim almamanın karşılığı sosyal izolasyon ve işsizlik olmaktadır. “Üçüncü nesil” diye tabir edilen Türk göçmen çocukları, dil öğrenme konusunda ebeveynlerine oranla daha şanslı olmalarına rağmen, dili çevreden ve şiveli bir şekilde öğrendikleri için, okullarda yüksek Almanca (Hochdeutsch) ile verilen derslerde başarılı olamayıp, eğitim sistemine sorunsuz bir şekilde uyum sağlayamamaktadır. Bunun sonucu olarak da dilsel becerilerinin yetersizliği, öğrenme güçlüğü olarak değerlendirilmekte ve Alman İstatistik Kurumunun 2006-2007 öğretim yılı verilerine göre Türk erkek öğrencilerin % 12,4’ü, kız öğrencilerin ise %8,7’si “özel öğretim kurumlarına” (Förderschule-Sonderschule) yönlendirilmektedir. Yine Türk öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, erkek öğrencilerin %44,3’ü, kız öğrencilerin %38,8’i, mesleki eğitime hazırlık amaçlı “genel bir okula” (Hauptschule) gönderilmektedir. Yükseköğrenim yolunu açık tutan okullara (Gymnasium) giden Türk öğrenci sayısı ise erkek öğrencilerde %12,2’de, kız öğrencilerde ise 14,8’de kalmaktadır (Schulische Bildung von Migranten in Deutschland, 2008).

Dili yetkin bir şekilde kullanmanın sağlayacağı avantajlara “Türk’ün adı İbrahim” isimli öyküleyici metinde de değinilmektedir. Belçika’da bir okula giden

İbrahim, ödev olarak kendi yazdığı ve fotoğraflarla tamamladığı metni, sınıfta başarılı bir şekilde sunar. Doğduğu şehir olan Rize’ den, çay bahçelerinden, Karadeniz Bölgesi’nden, ailesinden, İslami geleneklerden ve Belçika’ya gelme sebeplerinden bahseder. Daha önce sınıfta onunla alay edip, arkadaş olmak istemeyen çocuklar bile sunumunu sessizce dinler. “Herkes dikkatle dinliyordu ve öğretmen de zaman zaman başını sallayarak onu onaylıyordu. Paul ve Stefan bile susmuştu. ‘Bu işi mükemmel yapıyor’ , diye düşündü Tom. (...) Sınıf alkışlıyordu” (Menzel, 1999: 90).

Almanca ana dili ders kitaplarında, okul ile ilgili olarak, farklı etnik ve kültürel kökenli okul çağı çocuklarının sosyoekonomik durumlarını, yaşadıkları çevre ve şartları, derste öğrendikleri içeriği konu eden metinler de bulunmaktadır. Söz konusu metinler öğrencilere, her kültürde okullardaki iletişim kalıplarının, kuralların, insani ilişkilerin, fiziki çevrenin farklı olduğunu göstererek, kendi kültürleri ve okulları ile karşılaştırma yapma olanağı sunmaktadır. Örneğin Mugabo, sekiz yaşında, çalışıp aile bütçesine katkıda bulunmak zorunda olduğu için okula gidemeyen Afrikalı bir çocuktur. Metinde, sık sık okula gitmekten şikâyet eden Lukas’a karşılık Mugabo’nun yaşamak zorunda olduğu şartlardan bahsedilerek, ona ve onun gibi düşünen başka öğrencilere, konuya başka bir yönden bakma ve tekrar düşünme imkânı verilmektedir.

Mugobo’nun ağabey’i ona okuma ve yazma öğretiyor. Hesap yapmayı el ve ayak parmaklarıyla öğrendi. Mugabo okula gitmek istiyor. Fakat babası, daha fazla çocuk için okul parası ödeyecek kadar zengin değil. Lukas, okula gitmek zorunda olmayan çocukları tasavvur etmekte zorlanıyor. O çoğu zaman bunu diliyor (okula gitmemeyi). Onları kıskanmalı mı? (Bartnitzky, ve Bunk, 2008:: 19).

Pedro ise Bolivya’nın başkenti La Paz’da, şehrin dışında bir yerleşim bölgesinde, ahşap, teneke ve kartondan yapılmış bir kulübede yaşamaktadır. Babası çalışabilmek umudu ile başkente taşınma kararı almıştır ancak sadece arada sırada iş bulabilmektedir. Bu nedenle Pedro ve dört kardeşi de çalışarak aile bütçesine katkıda bulunmak zorundadır, yalnız Pedro ve kız kardeşi çalışmaktan arta kalan zamanlarda okula gidebilmektedirler.

Pedro okula kadar yarım saat yürümek zorunda, çünkü yaşadığı kenar mahallede bir okul yok. ... Öğle teneffüsünde Pedro yanında getirdiği haşlanmış bir patatesi yiyor. Sonra da çöp yığnında kullanabileceği ya da satabileceği bir şeyler bulmak ümidi ile dolanıyor. ... Akşam yemeğinde yine mısır lapası var. Ödevlerini mum ışığında yapıyor. Daha

sonra da bir köşeye çekilip, saman ve paçavralar üzerinde uykuya dalıyor (Bartnitzky, ve Bunk, 2002: 34).

Görüldüğü gibi metinde sanayileşme sonucunda büyük şehirlere göç olgusu ile birlikte değerlerde, aile yapısında, yaşam koşullarında gerçekleşen değişimlerden bahsedilmektedir. Ancak sanayileşmenin sonucu her ülkede Almanya'daki gibi olmamıştır. Üçüncü dünya ülkelerinde çalışan ya da işsiz ebeveynlerin çocuklarına sunulan bakım imkânlarının, Almanya'dakinden ne kadar farklı olduğu söz konusu metinde açıkça dile getirilerek, öğrencilere kendi kültürleri ve okulları ile karşılaştırma yapma olanağı sunulmaktadır.

Bir başka metinde ise resimlemelerden bir Eskimo olduğu anlaşılan Natatek, dedesi ile okulda öğrendiği bilgiler ile ilgili sohbet etmektedir. Natatek okulda sıcak ülkelerde nasıl yaşandığını, insanları, hayvanları, resim yapmayı, şarkı söylemeyi ve daha birçok şeyi öğrenmektedir. Ancak hayatta kalmak için çok önemli olan ve yalnız yaşanan deneyimlerden sonra kazanılabilecek bazı bilgileri de ona dedesi öğretir. Natatek fokların buz üzerinde uyurlarken avlanmaları gerektiğini okulda öğrenmiştir fakat bir fokun uyuyup uyumadığının uzak bir mesafeden nasıl anlaşılacağını ona dedesi öğretir. “Eğer kürkü kuru ise uyuyordur” , diye homurdandı büyük baba. “Ama eğer kürkü ıslaksa ve güneşte parlıyorsa uyanıktır” (Bartnitzky, ve Bunk, 2002:31).

Bu metinde de yine kültürel farklılıkların altı çizilmektedir. Çetin mevsimsel şartların yaşandığı Eskimo coğrafyasında insanların hayatta kalmasını sağlayacak bilgi ve deneyimi sadece okuldan değil, okul bilgisini tamamlayacak şekilde, aile ya da kabile reisleri gibi geleneksel yapılanmaların büyüklerinden de edinildiği belirtilmektedir.

Almanca ana dili ders kitaplarındaki öyküleyici metinler günümüz Almanya'sının okullarını sadece farklı kültürlerle yatay bir karşılaştırmaya tabi tutmamakta. Aynı zamanda farklı jenerasyonların okulları ile ilgili duygu ve düşüncelerine de yer vererek, 1900'lü yıllardan günümüze Almanya'daki okulların tarihsel gelişimini yansıtarak, dikey bir karşılaştırma yapma olanağı da sunmaktadır. “Senin Okulun Nasıldı?”, “Bin Dokuz Yüzlü Yıllarda Okul Kuralları” ve “Daha Yüz Yıl Bile Geçmedi” isimli öyküleyici metinlerde geçmiş yıllardaki okul yaşantıları, kuralları, öğretmen-öğrenci ilişkileri konu edilmiş, günümüz Almanya'sındaki okul kurumundan farklı yönlerin altı kalın hatlarla çizilmiştir. Örneğin “Bin Dokuz Yüzlü

Yıllarda Okul Kuralları” isimli metinde öğretmenlerin bu yıllarda sınıfta oldukça katı bir disiplin sürdürdüğü açıkça görülmektedir. Sınıfın tek hâkimi ve yöneticisi olan öğretmen ders esnasında izinsiz hiçbir şey yapılmasına izin vermemekte, öğrencilerin davranışlarını kontrol altında tutmakta ve kayıtsız şartsız itaat beklemektedir.

Her çocuk ellerini kapalı bir şekilde sıranın üzerine koyar. Ayaklar yerde yan yana ve paralel olarak konumlandırılır. Bütün öğrenciler öğretmenin gözlerinin içine bakar. Sınıfta konuşmaya, gevezelik etmeye, gülmeye, fısıldamaya, ileri-geri hareket etmeye, gizlice okumaya, meraklı meraklı etrafa bakınmaya izin verilmez (Bartnitzky, ve Bunk, 2008:95).

“Senin Okulun Nasıldı?” adlı metinde bir çocuk büyük babasına ve teyzesine geçmişte okullarının nasıl olduğunu sorar ve iki farklı jenerasyondan iki farklı yanıt alır. Büyük babanın öğretmeni sınıfta baskıcı, ceza sistemine başvuran bir tutum sergilerken, teyzenin öğretmeni, öğrencilerin iyi yanlarını da görmekte ve ödüllendirmekte, özgürlükçü bir tavır takınmaktadır.

Önce büyük babama sordum. “ Büyük baba, senin okulun nasıldı? “Sıkıcı!, dedi büyük babam. “Korkunç derecede sıkıcı! .... Okulun daha az sıkıcı olması için her şeyi yaptım: Okula bir kurbağa getirdim ... ve bir fare. Öğrenciler güldü. Öğretmen azarladı ve bana köşede durma cezası verdi. Köşede durmak da gerçekten çok sıkıcıydı (Bartnitzky, ve Bunk, 2004:26).

Ve Betti teyzeme sordum. “Bizim sevgi dolu bir öğretmenimiz vardı. Hikâyeler anlatır, akordeon çalardı. İyi okuduğumuzda, doğru hesap yaptığımızda ve güzel yazdığımızda bize bir şeyler çalardı” (Bartnitzky, ve Bunk, 2004:27).

Almanya’da okul kuralları ve öğretmen tutumunun geçmişten günümüze geldikçe demokratikleştiği açıktır. Öğrencinin edilgen bir şekilde bütün kurallara uymasını bekleyen ve asla taviz vermeyen öğretmen tutumundan, öğrenciye belli özgürlük alanı çizen ve onun mutluluğunu da düşünen demokratik tutuma doğru bir gelişme yaşanmıştır.

Almanca ana dili ders kitaplarında, geçmişteki okul yaşantılarının yanı sıra, günümüz Almanya’sındaki öğretmen-öğrenci ilişkisi, sınıf hiyerarşisi ve disiplini, okul kuralları gibi konuları işleyen metinler de bulunmaktadır ve öğrencilere eski okullarla kendi okullarını karşılaştırma imkânı sunmaktadır. “Bumfidel Öğretmenim Demek İstemiyor” ve “Hans Magnus Deubelbeiss - Her Zaman Geç Kalan Çocuk ” isimli metinler 2000’li yıllardaki okullarda, sınıfta öğretmenin ve öğrencinin konumuna, ceza kavramına yönelik, çocuk bakış açısıyla yazılmış öyküleyici metinler. Metinlerde yazarlar, geç kalmak ya da sınıfta öğretmen ve öğrencinin

konumu ile ilgili kurallar, nasihatler sıralamamakta, çocuğun gelişim özelliklerine uygun bir şekilde kurgulanmış yaşam durumlarıyla çocuğun aklında “Okula niçin geç kalmamalıyım? , “Öğretmenimin sözünü dinlemezsem ne olur?” gibi sorular oluşturmaya çalışmaktadır.

Hans sıklıkla okula geç giden bir çocuktur. Her geç kalışında da öğretmenine geç kalma sebebi olarak olağanüstü hikâyeler anlatır. Bir keresinde, Hans okul yolundayken, rögar deliğinden çıkan bir timsah kitaplarını taşıdığı çantayı kapmış, o da kurtulmak için eldivenlerinden birini timsaha fırlatmak zorunda kalmıştır. Başka günlerde de mısır tarlasından çıkan bir aslan pantolonunu yırtmıştır, köprüden geçerken yükselen dev dalgalar kıyafetlerini ıslatmıştır ya da dev gibi kıllı bir goril onu kaçırp, çatıya çıkarmıştır. Öğretmeni Hans’a eldivenini kaybetmemesi, pantolonunu yırtmaması, kıyafetlerini ıslatmaması ve yalan söylememesi gerektiğini yüzlerce kez yazdıran ya da söyleten cezalar verir (Bartnitzky, ve Bunk, 2008:14).

Bumfidel ise artık yaşı geldiği için okula gitmektedir. Okumayı ve hesap yapmayı öğrenmek istemekte, sporu ve resim yapmayı da çok sevmektedir. Bir gün artık öğretmenine herkesin söylediği gibi “öğretmenim” demek istemediğine karar verir. Öğretmeni ona Bay Müller diye hitap etmesinde bir sakınca olmayacağını söyler ancak Bumfidel bunu kabul etmez. Öğretmenine ilk ismi ile hitap edecektir. Öğretmeni Bumfidel’e ona ilk ismiyle hitap etmesinin mümkün olmadığını açıklar. “Bumfidel bu duruma üzülür. Çok üzülür ancak “öyleyse “ der “siz de bana Bay Bumfidel demek zorundasınız.” Öğretmeni bunu kimi zaman yapar. “Günaydın Bay Bumfidel” der” (Bartnitzky, ve Bunk, 2004: 22).

3.5. Türkçe ve Almanca Ana Dili Ders Kitaplarında Eğitim ve Çevre

Çevre eğitimi genel olarak, insanlarda çevre bilincinin geliştirilmesi, çevresinde olup bitene duyarlı bireyler yetiştirilerek, bu bireylerde kalıcı davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesi, doğanın yanı sıra tarihi ve kültürel değerlerin korunması, çevre ile ilgili etkinlik ve faaliyetlerde aktif olarak görev alınması ve çevre sorunlarının çözümü sürecinde etkin olmak gibi konuları kapsamaktadır. Bu konular ile ilgili bilgilendirmenin ilköğretim sürecinde başlatılması gerekir çünkü ilköğretim, insanlara hayatı boyunca sergileyeceği temel beceri ve tutumları kazandırması ve onu bir üst kademe için hazırlaması açısından, eğitim sisteminin çok önemli bir basamağıdır. Birer yetişkin olduğumuzda, alışkanlık olarak sergilediğimiz

pek çok davranışın temeli ilköğretim sürecinde atılmaktadır. Bu süreçte çocuğa kazandırılacak çevre bilinci, onu gelecekte çevre ile ilgili konulara duyarlı bir insan yapacaktır. Bu yüzden tüm dünyada eğitim- öğretim ve çevre ile ilgili konular arasındaki ilişkinin, özellikle son yıllarda tekrar gözden geçirildiğini, okulların, derslerin, öğretim programlarının, ekolojik bilinçlenmeye uygun olup olmadığının sorgulanmaya başlandığını görüyoruz.

Türkçe ana dili ders kitaplarında çevre ile ilgili “Sağlık ve Çevremiz” ünite başlığı altında, her kitapta iki çevre konulu, bir sağlık ya da beslenme konulu öyküleyici metin, bir de şiir olmak üzere toplam 13 metin bulunmaktadır. Almanca ana dili ders kitaplarında ise Pustebume serisinde “Etrafımızdaki Dünya” “Hayvanlar”, “Su”, “Kedilerden, Köpeklerden, Başka Hayvanlardan” ve “Mevsimler” ünite başlıkları altında 94, Kunterbunt serisinde ise “Yıl Boyunca”, “Köpek ve Kedi, Ağaç ve Saman”, “Hayatı Korumak”, “Çevre Kirliliği- Çevreyi Korumak”, “Çevreyi Düşün!” ve “Su, Bulutlar, Güneş Işığı” ünite başlıkları altında 135 metin yer almaktadır. Metin sayıları arasındaki bu önemli farklılık, kitaplarda yer alan metin türleri karşılaştırıldığında da ortaya çıkmaktadır. Türkçe ders kitabında şiir, öyküleyici ve bilgilendirici metinler olmak üzere üç tür varken, Almanca ders kitaplarında bu metinlerin yanı sıra fabl, çizgi hikâye, tekerleme, bilmece, gölge oyunu, masal, atasözleri, tiyatro oyunu, gazete haberleri, şarkı gibi metin türleri de bulunmaktadır. Kitaplarda ayrıca Christine Nöstlinger, Peter Härtling, Bertolt Brecht, Eduard Mörike, Johann Wolfgang von Goethe, Leo Tolstoi gibi hem Alman hem de dünya edebiyatının ünlü yazarlarının doğa ve çevre konulu eserlerini de bulmak mümkün. Türkçe ana dili ders kitaplarında ise çevre ile ilgili, Türk ya da dünya edebiyatından bir örnek bulunmamaktadır.

Edebiyat insanda güzele karşı bir hassasiyet oluşturur. Zamanla bu estetik hazzın oluşması, insanın bireysel gelişimine çok olumlu katkılar sağlar. Birey, güzel olanı, güzel sözleri, güzel yerleri, güzel zamanları ve insanları; hiç gitmemiş, görmemiş, duymamış olsa da edebiyatla deneyimler. Edebiyatın, estetiğin eğitimdeki işlevselliği yadsınamaz. Çocuk edebiyatı sayesinde, edebiyatın sahip olduğu bu estetik eğitimi, çocuk ve gençlere erken dönemde verilir. Bu durum onların erken yaşlarda estetiği akıl, ruh ve vicdanlarında bir bütün olarak duyabilmelerini sağlar (Eroğlu, 2016).

“Dil ve edebiyat öğretmenleri, öğrencilerini hem öğretimin ve dersin amaçlarına uygun hem de türünün en iyi örnekleri olan ve anılan metinsellik özelliklerini karşılayan farklı türdeki metinlerle buluşturmalı, derslerini bu metinler

eşliğinde yürütmelidir” (Aslan 2016: 729). “Nitelikli çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtları, dil ve edebiyat öğretiminin bütünleyici nitelikteki en önemli araç-gereçleridir. Etkili dil ve edebiyat öğretiminin temeli olan yazınsal nitelikli çocuk ve gençlik kitapları öğrencilere çok önemli dilsel deneyimler sunmakla kalmaz, onların düşünme becerilerini geliştirerek özerk benlik duygusu geliştirmelerine de katkıda bulunur” (Aslan 2016: 731).

“Sanatçılar tarafından çocuklar için yazılmış metinler, birer öğretim aracı olarak Türkçe öğretiminin odağında olmalıdır. Türkçe öğretiminde, sanatsal nitelikli kitapların kılavuzluğunda sürdürülen anlama ve anlatma çalışmaları, çocukların dilsel becerilerini geliştirmesine olanak sağlayabilir. Böylelikle Çocuklar anadillerine karşı sevgi duymaya başlarlar” (Çer, 2016: 1402). “Sanatçı duyarlılığıyla kurgulanmış yazınsal bir yapıt, çocuk okurun sanatçı penceresinden insan ve dünya gerçeklerini görmesine, onu anlamlandırmasına, dünyaya daha bir eleştirel bakmasına olanak sağlayabilir; çünkü sanatçı duyarlılığı, insana, yaşama ve doğaya yönelik her türlü konu üzerindeki duyarlılığın estetik bir anlayışla yapıtlara yansıtılmasıdır” (Çer, 2016: 1403).

Almanca ders kitaplarında çevre konusunun, metin türlerinin çok çeşitli olmasına da bağlı olarak, Türkçe ders kitaplarına göre daha fazla başlık altında işlendiği görülmektedir. Türkçe ders kitaplarındaki metinleri çevreyi korumanın önemi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi başlıkları altında toplamak mümkün iken, Almanca kitaplarda, doğadaki yağış şekilleri ve sebep olabilecekleri problemler, doğadaki değişikliklere bağlı olarak yüzyıllardır kutlanmakta olan bayramlar ve bu bayramlarla ilgili gelenek ve görenekler, geri dönüşümün önemi, nesli tükenmekte olan hayvanlar, farklı kültürlerde (Afrika ve Amerika yerlileri) doğaya verilen önem, Almanya’da ve dünyanın farklı bölgelerinde ekosisteme zarar veren kaza ve felaketler, tüketim alışkanlıkları da metinlere konu olmuştur.

Almanca ders kitabındaki çevre ile ilgili öyküleyici metinlerin bir bölümü, başka ülke ve kültürlerden de örnekler verse de, metinlerin büyük çoğunluğu öncelikle bir Alman çocuğunun yaşadığı çevre ile yakından ilintili. Olayların yaşandığı mekânlar çocukların hafta sonu gittikleri parktaki ya da evlerinin bahçesindeki bir göl ya da yaz tatilinde gidilen büyük annenin köyündeki bir nehir

olabilmektedir. Çevre ile ilgili temel bilgiler, çocuğun kendi yakın çevresinden başlayarak verilmektedir.

Pustebume serisi üçüncü sınıf ana dili ders kitabında “Hayvanlar” ünite başlığı altında kurbağalarla ilgili üç öyküleyici metin bulunmakta. “Kurbağa Larvalarına Ne Oluyor?” isimli metinde hafta sonunu bir gölün kenarında, orada yaşayan hayvanları inceleyerek geçiren bir çocuk görüyoruz ve onun ağzından kurbağa larvalarının sayısının neden fazla olması gerektiği, nerede yaşadıkları, yusufçuk böceğinin larvalarının insanın elini ısırabileceği gibi bilgiler ediniyoruz. Bu bilgiler anne ve babaya soru sormak sureti ile edinilmiş ve çocuk bakış açısı ile aktarılıyorlar. “Kurbağa” başlıklı metinde ise bir parktaki gölden aldıkları kurbağayı kovada beslemek, arada sırada da dışarı çıkarıp oynamak isteyen çocuklar, etraflarındaki insanların, kurbağaların suyun dışında yaşamalarının mümkün olmadığı, aksi takdirde kuruyup ölebilecekleri uyarısı ile kurbağayı göle geri götürmeye karar veriyorlar. “Bahçemizdeki Kurbağalar” isimli metinde ise dokuz yaşında bir kız çocuğu evlerinin bahçesindeki yapay göldeki ekosistemden bahsediyor. Önce yetişen bitkilerden, daha sonra gelen kurbağalardan ve onların larvalarını yiyen balıklar ve yusufçuk böceklerini anlatıyor. “Su” ünite başlıklı “Pälitz Gölünde Yüzmek” isimli metinde de yine 8-9 yaşlarında bir kız çocuğu gölde, yaban ördekleri ve yavruları ile birlikte, büyükannesinin ona nasıl yüzmeye öğrettiğinden bahsederken, orada yaşayan başka canlılarla ilgili bildiklerini bizimle paylaşıyor: “Pälitz gölünde çok iyi yüzen bir de su yılanı yaşıyor. .... Bu su yılanı Almanya’daki en uzun yilandır. Boyu yaklaşık 150 cm.dir. Zehirli olmayan bir yerli tür için oldukça uzun. Bir keresinde onu yeşil bir kurbağayı yerken gördüm” (Menzel,1999: 118).

Metinlerdeki başka bir ortak nokta da, anlatılan hikâyeye ilave olarak metnin mutlaka bilimsel verilerle desteklenmesi, örneğin besin zincirine gönderme yapılması ya da canlıların fiziksel özelliklerinden bahsedilmesi. Kitapta yukarıda bahsedilen öyküleyici metinlerden sonra suların ve suda yaşayan canlıların korunmasının neden büyük öneme sahip olduğu ile ilgili üç bilgilendirici metin yer alıyor. Metinlerin ilki bir insanın günlük su tüketiminin ne kadar olması gerektiği, içme suyunun hangi kaynaklardan elde edildiği ve nasıl kirlendiği ile ilgili. İkinci metin ise Koblenz şehrinde, Ren Nehri’ne kalorifer yakıtı dökülmesi sureti ile meydana gelen bir kaza

haberi. Üçüncü metin, su kuşlarının ve deniz memelilerinin kanatları ya da kürklerindeki doğal yağın, petrol veya zehirli maddelerle temas sonucunda zarar görmesi halinde, canlıyı donarak, boğularak ya da açlıktan ölmek seçeneklerinden birinin beklediğini anlatmakta.

Türkçe ders kitaplarında ise bilimsel bilgiye ya da temel bilgilerin çocuğun kendi çevresinden başlayarak verilmesine her metinde özen gösterilmemiştir. Örneğin ilköğretim Türkçe üçüncü sınıf ana dili ders kitabında “Sağlık ve Çevre” ünite başlığı altında çevre konulu iki öyküleyici metin bulunmaktadır. İlk metin olan “Çatlak Kova” da Hindistan’da geçimini zenginlere su satarak sağlayan bir sucudan bahsediliyor. Sucu bir sopanın ucuna taktığı iki kova ile kente su taşıyor ancak kovalardan biri çatlak ve diğer kovanın taşıdığı suyun ancak yarısını taşıyabiliyor. Çatlak kova bu duruma çok üzülüyor ancak bunun sebebini sucu şu şekilde açıklıyor:

İşe yaramadığını mı düşünüyorsun? Su taşıdığımız yola hiç dikkat etmemişsin. Seni hep yolun kenarına gelecek şekilde takıyorum sopama, fark etmedin mi? Döktüğün sular yeni bir hayatın doğmasını sağladı her zaman. Böylece rengârenk çiçekler ve yeşillikler fişkırdı yolun kenarından. Her gün bu çiçeklerden demet demet toplayıp sevdiğime götürdüm (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 62-63).

Metindeki sucu doğayı kişisel çıkarlarından daha fazla önemsemektedir. İhtiyacı kadar para kazanmaya çalışmakta, etrafındaki insanlara ve çevreye karşı sorumluluk hissetmektedir. Çevresel bir soruna karşı çözüm önerisi getiren, çözüm sürecine aktif bir şekilde katkıda bulunan, düşünen, tartışan, sorgulayan bir birey portresi çizmektedir. Metin salt bilgi vermemekte ya da nasıl çevreci olunacağına dair nasihat etmemekte, gönüllü ve katılımcı olmanın altını çizmektedir. Ancak metin çok uzak bir ülkeden ve Türkiye’de köylerde bile icra edilmeyen bir meslektan bahsetmektedir. Dolayısı ile çocuğun kendi yaşantısı ile paralellik kurması oldukça zordur.

“Bu Dünya Hepimizin” isimli öyküleyici metinde uzak ve tertemiz bir deniz kıyısında yaşayan foklar, penguenler, kaplumbağalar ve kuşlardan bahsediliyor. Günün birinde kocaman bir gemiden atılan zehirli madde dolu variller bir çok deniz canlısının ölümüne neden oluyor. Resimlemelerde siyah bir maddeye bulanmış hayvanlar ve variller görülüyor, metin aşağıdaki cümlelerle son buluyor: “Kuşların kanatları birbirine yapıştıverince zavallılar oldukları yerde kalıp beklemeye başlamışlar. Küçük fok denizin o tertemiz ve duru halini düşünmüş. Yağlı, siyah

boyayla kaplı denize yaşlı gözlerle bakakalmış” (Karafilik, Değirmenci ve Bilkan, 2008b: 68-69).

Metinde, öğrencilerin dünyanın değişik yerlerindeki çevre sorunları ile ilgili bilgi sahibi olmaları için, temel bir çevre sorunu, denizlerin kirletilmesi, uluslararası açıdan ele alınmak istenmiş, metnin sonunda da iki değerlendirme sorusu sorulmuş: Bazı canlıların soyları neden tükeniyor? / Çevre kirliliği canlıların hayatını nasıl etkiler? Çevre sorunlarına karşı önlemler almak için yerel ve uluslararası işbirliğinin önemi kuşkusuz büyüktür. Ancak metinde öğrencilerin çevre problemlerinin nedenlerini kendilerinin düşünüp bulmasına ya da eleştirel düşünce ve sorun çözme becerisi ile çözümler üretebilmesine yönelik bilimsel bir bilgi bulunmamaktadır. Metin öğrenciye sorunu tanımlaması ve sorunun kaynağı ile ilgili bir sonuca varması imkânını sunmamaktadır. Tüm dünyada insanların ekonomik ve sosyal etkinliklerinin, tüketim alışkanlıklarının çevreyi etkilediği gerçeğine gönderme yapılmamakta, sadece denize dökülen atık maddeden zarar gören hayvanlardan, yani sonuçtan bahsedilmektedir.

Pustebume serisi ikinci sınıf ders kitabında, ağaç dikmenin önemini ve bilinçli beslenme konularını ele alan metinlerde bilimsel bilgiyi ve çevre için gerçekleştirilen davranışın sebebini ve sonucunu bulmak mümkün. “Yaşlı Bir Adam Küçük Elma Ağaçları Dikiyordu” isimli metinde, insanlar yaşlı adamla dalga geçer, çünkü o diktiği fidanların elmalarını yiyecek kadar yaşamayacaktır, o halde neden bu kadar emek harcamaktadır? Yaşlı adam cevap verir: “Ben elma toplayamayacağım. Fakat yıllar sonra, bu ağaçlardan elma yiyenler bana müteşekkir olacaklar” (Menzel, 2003: 116).

“Lezzetli Elmalar ” adlı metinde iki elma yetiştirildikleri süreçten bahsetmekte ve sonunda çocuklara “Hangi elmayı ısırarak isterdin?” sorusu sorulmaktadır. Birinci elma büyük, düzgün ve pırıl pırıldır, elma ağaçlarının düzgün bir şekilde sıralandığı, meyvelerin hızlı büyümesi ve kusursuz olması için tarım ilaçları kullanılan bir elma plantasyonundan gelmektedir. İkinci elma ise uçsuz bucaksız çayırda yetişmiştir, sinekler, kelebekler ve kuşlar tarafından ısırılmıştır, rüzgâr yüzünden dallara çarptığı için kabuğu zarar görmüştür ama halinden memnundur rüzgâr onu gıdıklamıştır. Tamamen doğal bir ortamda, bitkiler için faydalı canlılara da zarar veren tarım ilaçlarına maruz kalmadan olgunlaşmıştır.

Görüntüsü diğer elmaya göre oldukça farklıdır, kabuğu ezik ve pürüzlüdür. Metinlerin sonunda çocuklara “Hangi elmayı ısırarak isterdin?” diye sorulmaktadır. Çocukların doğa dostu yöntemlerle yetiştirilmiş, sağlıklı gıdalarla beslenmenin önemi ve doğadaki biyoçeşitliliğin korunması ile ilgili düşünmesi ve yorum yapması istenmektedir.

Kunterbunt serisi dördüncü sınıf ders kitabındaki “Çöp Atılmalı!” isimli metinde refah içinde yaşayan, güzel bir şehirden bahsediliyor. İnsanlar yaşamaları için gereken her şeye, hatta daha fazlasına sahip. Yeni bir şey istediklerinde satın alıyorlar, eskisini çöpe atıyorlar. Çöp kamyonları her gün şehrin dışına çöp taşıyor. Gün geçtikçe çöpler bir tepeye, sonra dağa, daha sonra da bulutlara kadar yükselen bir dağa dönüşüyor. Sonunda bu çöpten dağ gürültülü bir şekilde patlıyor ve çöpler şehrin her bir yanına dağılıyor ve insanlar çöplerden nasıl kurtulacaklarına dair çareler aramaya başlıyorlar. Belediye başkanı ve şehir konseyi, çöpten buldukları masa ve sandalyelere oturup ne yapılabileceğini konuşuyorlar. Metin “Çöplerin arasında kaybolmadılarsa bugün hala konuşuyorlar.” ifadesi ile son buluyor.

Metindeki iletiler -insanların yanlış tüketim alışkanlıklarının çevresel sorunlara yol açtığı gerçeği, geri dönüşümün önemi- örtük bir şekilde verilmektedir. Yazar çocuğa didaktik ve hükmeden bir üslupta seslenmemektedir. Çocuğa sorunun ne olduğunu anlama ve sezinleme sorumluluğu vermektedir.

Türkçe dördüncü sınıf ders kitabında bulunan “Barış ile Doğa” adlı metinde, parkta oturan Barışın omzuna bir serçe konar ve onu bir atık kâğıt kumbarasına doğru yönlendirir. Barış bu kumbaranın üzerindeki telefon numarasını kaydeder ve eve gidince arayıp bilgi alır. Ertesi gün babası ile birlikte Ankara Valiliği Çevre Koruma Vakfı Atık Kâğıt Toplama Bürosu’na gider ve burada ona eski çağlardan itibaren kullanılan kâğıt yapım teknikleri ve Türkiye’de kurulan ilk kâğıt fabrikası ile ilgili bilgi verilir.

Metinde ilk insanların kâğıt yerine ne kullandığı, Mısırlıların, Çinlilerin kâğıt üretme teknikleri, ülkemizde kurulan kâğıt fabrikaları detaylı bir şekilde anlatılıyor ancak geri dönüşüm ile ilgili verilen bilgiler yüzeysel. Çöplerin cam, plastik, kâğıt, metal olarak ayrılması gerektiği aksi takdirde bu maddelerin bazılarının doğada yüzlerce yıl bozulmadan kalabileceği ve suyu, toprağı kirletebileceği, canlılara zarar verebileceği söylenmiyor. Bu ürünlerin geri kazanımı ile çevreye olumsuz etkilerinin

azalacağı, bu maddelerden yan ürün ya da enerji elde edilebileceği belirtilmiyor. Kullanılmış kâğıdın geri dönüşümle tekrar kullanılması hava, su kirliliğini, su kullanımını önemli ölçüde azaltıyor, çok sayıda ağacın kesilmesi de önleniyor (Çimen O. Ve Yılmaz M. , 2012: 64-65). Oysa metinde geri dönüşümü çocuğun gözünde somutlaştıracak, bireysel olarak kendi hayatında uygulamasını sağlayacak temel bilgilere ya da çözüm önerilerine yer verilmiyor. (Defter ve kâğıtların geri dönüşümlü olanları satın alınabilir.) Barış Kâğıt fabrikaları ile ilgili bilgileri dinledikten sonra geri dönüşüm kumbaralarını kullanmaya karar veriyor.

“Böylece 14 Ağustos 1934 tarihinde İzmit’te temeli atılan ilk modern kağıt fabrikası, 6 Kasım 1936’da işletmeye açılmıştır. Bu fabrikada 18 Nisan 1936’da ilk kağıt tamponlara sarılmıştır. Bu fabrikayı 1944 yılında 2. kağıt ve selüloz fabrikasının, 1945 yılında kloralkali fabrikasının ve 1954 yılında 3. kağıt fabrikasının açılışı izlemiştir.”

Barış, atık kağıtların değerlendirilerek kağıt yapımında kullanıldığını öğrendi. Bundan sonra kağıtları daha tutumlu kullanmaya, kullanılmış kağıtları da kumbaralara atmaya karar verdi (Kapulu A. vd. , 2008: 87).

“Ülkemizde Çevre Korumacılığı” isimli bilgilendirici metinde de çevre sorunları yerel ve evrensel olarak ele alınıyor. Türkiye’de ve dünyadaki çevre sorunları, çevre koruma ile ilgili kuruluşlar, çıkarılan yasalar, sivil toplum kuruluşları detaylı bir şekilde anlatılıyor. Ancak bu çalışmaların halkın katılımı ve çocukların okullarda çevre ile ilgili göreceği eğitim olmadan başarılı olamayacağı ekleniyor. Doğayı tanıyan insanların çevreye ve yaşayan diğer canlılara karşı da duyarlı olacağı, doğayı korumanın insanı korumak anlamına geldiğini kavrayacağı söyleniyor (Kapulu A. vd. , 2008: 94-95). Metinde çevre sorunları ile ilgili gerçekçi ve doğru tespitler yapıldığını söyleyebiliriz çünkü çevre ile ilgili sorunların en önemli özelliği yerel değil evrensel olmasıdır.

Çevre sorunları sosyal sınıf, statü, yaş, ırk gözetmeden her bireyi etkiler. Dolayısı ile çevrenin korunması sadece çevre ile ilgili olan meslek guruplarının işi değildir. Tüm insanlığın görevidir. Okullarda da çevre ve dersler arasında ilgi kurulması, öğrencinin çevreye karşı pozitif tutum geliştirmesinin sağlanması önemlidir. Çevre eğitimi, bir yandan ekolojik bilgileri aktarırken diğer yandan da bireylerde çevreye yönelik tutumların gelişmesini ve bu tutumların davranışa dönüşmesini sağlar. Çevre eğitimi, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlarına hitap eder (Erten, 2005).

Çevre sorunlarının çözümü sadece teknolojik gelişmeler ve yasal düzenlemelerle değil, bireysel çaba ve davranış değişikliği ile mümkün olur.

Metinler iletilerinin çocuklara aktarılması açısından karşılaştırıldığında ise, Almanca metinlerin sorunun ne olduğunun anlaşılması ve çözüm önerileri bulması konusunda çocuğa sorumluluk verdiği, sebep-sonuç ilişkisi kurmasına, düşünüp yorum yapmasına olanak sağladığı görülmektedir. Türkçe metinlerde ise öğretmeyi ve eğitmeyi hedefleyen didaktik bakış açısı daha belirgindir. “Çocuğun üst düzey düşünebilmesi, dil bilinci ve duyarlılığı kazanabilmesi, insana yaşama ve doğaya duyarlı olabilmesi, toplumsal, bilişsel, dilsel ve kişilik olarak gelişebilmesi, gizilgüçlerinin açığa çıkartılabilmesi ve okuma kültüründe yer edinebilmesi için çocuğa göre olan metinlerin Türkçe öğretiminin vazgeçilmez bir uyararı olmalıdır” (Çer, 2016: 1402). “Unutulmamalıdır ki çocuk gerçekliğinin yansıtılmadığı, çocuklarla iletişime giremeyen, ona kendi inancına ve düşüncesine dayanak olan ilkeleri dayatmacı bir yaklaşımla aktaran kitapları çocuklara okutmaya kalkışmak, çocuğun birey olmasının önündeki en önemli engellerdendir” (Aslan 2016: 732). “Açık iletilerle yüklü, öğreticilik yanı ağır basan, ardı ardası kesilmeyen öğütlerle dolu kitaplar yazınsal/sanatsal özleri olmadığından çocuğun birey olmasına katkı sağlamazlar. Bu tür metinler kendi doğrularını dayatmaya çalışmaktan ileriye gidemezler; etkileri de elbette anlık ve yüzeysel olur, kalıcı bir iz bırakamaz” (Aslan 2016: 732).

Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin çocuk gerçekliğine uygun olmasının yanı sıra yazınsal ölçütleri de yansıtması gerekir; çünkü bir metin her ne kadar çocuk gerçekliğini yansıtırsa yansıtın, eğer çocuk metinde geçen kurmaca dünyaya ortak olamıyorsa, metnin anlamına götürecek uygun ipuçlarını bulamıyorsa, sezinleme ve duyumsama yerine öğretme ve belletilere takılıyorsa ve söz değerleri arasındaki anlamsal boşlukları tamamlamıyorsa o metin yazınsal ölçütleri yansıtmadığından çocuğa göre değildir (Çer, 2016: 1402.)

Didaktik tarafı olmayan, duygu ve düşünceleri harekete geçiren, heyecan, merak ve öğrenme isteğini teşvik eden, çocuğun anlayacağı etkili bir dil kullanan her eser çocukta okuma isteği uyandırır. “Anlam evrenine uygun bir yazınsal kurgu içinde sunulan ipuçlarıyla, çocuğun sanat duyarlılığını sezmesine, kitapları sevmesine olanak sağlanır. Çocuğun bilgiyi, hazır biçimde sunulmadan düşünerek etkin biçimde yapıttan çıkarabilmesi okuma sürecinden keyif almasını sağlayacaktır” (Sever, 2008).

SONUÇ

Bu bölümde, çalışmaya konu olan öğretim programları ile Türkçe ve Almanca ana dili ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin kendi içerisinde karşılaştırılmasından ortaya çıkan sonuçlara yer verilecektir.

Öğretim programları karşılaştırıldığında, her iki ülkenin de ana dili öğretimi amaçlarının benzer özellikler taşıdığı görülmüştür. Türkçe Dersi Öğretim Programında öğrencilerin, dinleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek, zihinsel becerilerini geliştirmek, Türkçeyi doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak, söz varlıklarını zenginleştirmek ve onlara okuma sevgisi kazandırmak hedefleri yer almaktadır. Almanca öğretim programlarında da dilin yaratıcı imkânlarından faydalanabilme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilinci geliştirme becerilerini bir bütün olarak yaşatma, dili gerçek dünyanın algılanmasında ve insanlar arası ilişkilerde önemli bir araç olarak kullanılabilir hale getirme gibi Türkçe dersinin öğretim amaçları ile örtüşen hedefler bulunmaktadır. Kısacası her iki öğretim programının da ana dili öğretiminin amacı öğrencilerin dili düzgün ve etkin bir şekilde kullanabilmesini sağlamaktır. Baden Württemberg Eyaletine ait olan öğretim programında, Türkçe Dersi Öğretim Programından farklı olarak, eğitim ve öğretimde bireysel farklılıkların gözetilmesi, başka yabancı dillerin gramer yapılarının karşılaştırılması sureti ile dil öğrenme becerisinin geliştirilmesi ve öğrencilerin kendi kendine öğrenmelerinin desteklenmesi de hedeflenmektedir. Genel amaçlar söz konusu olduğunda ise, Türkçe Dersi Öğretim Programında, ulusal, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler ön plana çıkmaktadır. Almanca öğretim programlarında ise öğrencilerin ilgi ve yetenekleri, kişilik gelişimi, toplumsal hayatta aktif bir şekilde rol alması, yaşam boyu öğrenme gibi bireyin kendisi ile ilgili hedefler yer almaktadır.

Türkçe ve Almanca ana dili ders kitapları temalar ve metin sayıları açısından karşılaştırıldığında önemli farklar ortaya çıkmaktadır. Türkçe kitaplarda sekiz tema

ve her temaya bağlı dört metin bulunmaktadır. Almanca kitaplarda ise, örneğin Kunterbunt serisinde, her kitapta on iki tema altında yüzden fazla, Pustebume serisi ikinci ve üçüncü sınıf kitaplarda on yedi, dördüncü sınıf kitabında ise on beş tema altında yüz elliye yakın metin bulunmaktadır.

Metin türleri karşılaştırıldığında da Türkçe kitaplarda sadece bilgilendirici ve öyküleyici metinlerle şiirlere yer verilirken, Almanca kitaplarda bu türlerin yanında tekerleme, masal, diyalog, bilmece, şarkılı oyun, tiyatro oyunu, çizgi hikâye, gazete haberi, fabl, deneme, fıkra, mektup, efsane, röportaj gibi türler de vardır.

Almanca kitaplarda Tolstoy, Goethe gibi dünya edebiyatının önemli yazarlarının eserlerine de yer verilirken, Türkçe kitaplarda böyle örnekler bulunmamaktadır.

Metinler konuları açısından incelendiğinde Türkçe kitaplarda ulusal değerlerin, vatan sevgisinin, tarihteki önemli şahsiyetlerin, sağlık, eğitim, çevre konularının ağırlıklı olduğu görülmüştür. Konular ulusal tarih ve kültür ile birlikte ideal davranış biçimlerini benimsetme ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmeye yönelik seçilmiştir. Almanca kitaplarda ise çocuğun gündelik hayatta, okulda, evde, arkadaşları ve ailesi ile ilişkilerinde karşılaşılabileceği sorunlar üzerinde durulmuştur.

Türkçe ve Almanca ders kitaplarındaki metinlerin çocuğa seslenişi ve bakış açısı da oldukça farklıdır. Türkçe metinlerin tamamına yakınında çocuğun fizyolojik ve psikolojik özellikleri, bireysel farklılıkları dikkate alınmadan, çocuğa yetişkin olduğunda nasıl davranması gerektiği öğretilmektedir. Yazarlar çoğunlukla çocuğun yanında, ona rehberlik eder konumda değil, onun üzerindedir ve açık dersler ve belirlemelerle ona bir takım doğruları öğretmeye çalışan otoriteler konumundadır. Çocuğa metnin vardığı sonuçtan başka bir olasılık bırakılmamaktadır. Metinler bu yönüyle Türkçe Dersi Öğretim Programındaki “Metinler bilimsel ve farklı bakış açılarına yönlendirici olmalıdır” maddesi ile çelişmektedir.

Almanca ders kitaplarında ise dünyaya çocuğun gözüyle bakan, otoriter bir biçimde belli doğruları öğretmeye çalışmayan, ona düşünme ve özgürce kendi düşüncesini üretme olanağı sunan demokratik tutum belirgin bir biçimde görülmektedir. Almanca metinler öğretim programları ile önemli ölçüde örtüşürken, Türkçe metinler Türkçe Dersi Öğretim Programındaki birçok madde ile çelişmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök.
- Akyol, H. (2007). Türkçe öğretim programı: Yenilikler ve sorunlar. *İlköğretim Dergisi*, 5, 6.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem.
- Aşkar, P. , vd.(2005).*Yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu*. Erişim: 12 Mayıs 2011, [http://ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu\[1\].pdf](http://ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu[1].pdf)
- Bartnitzky, H. und Bunk, H. D. (2004). *Kunterbunt Unser Lesebuch für Klasse 2*. Leipzig: Ernst Klett Grundschulverlag.
- Bartnitzky, H. und Bunk, H. D. (2008). *Kunterbunt Unser Lesebuch für Klasse 3*. Leipzig: Ernst Klett Grundschulverlag.
- Bartnitzky, H. und Bunk, H. D. (2002). *Kunterbunt Unser Lesebuch für Klasse 4*. Leipzig: Ernst Klett Grundschulverlag.
- BBC Türkçe (2016)*. Türkiye, OECD'nin eğitim raporunda 41. sırada. Erişim: 10 Eylül 2016, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/05/150513_oecd_egitim_rapor
- Benzer, A. (2004). *Türkiye’de ana dili eğitimi müfredat programı 1913-1981*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BGD. Ministerium für Kultus, Jugend und Sport, (2004). Bildungsplan Grundschule Deutsch, Erişim: 03 Ekim 2010, http://www.bildung-staerkt-menschen.de/service/downloads/Bildungsplaene/Grundschule/Grundschule_Bildungsplan_Gesamt.pdf
- Bilen, M. (1993). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Takav.
- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.(2008). Integrationsreport. *Schulische Bildung von Migranten in Deutschland*. Erişim: 22 Ocak 2013,https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/WorkingPapers/wp13-schulische-bildung.pdf?__blob=publicationFile
- Canatan, K. (2011). *Müslüman toplumlarda aile değerleri ve ideal çocuk algısı*. Erişim: 22 Ocak 2016, http://www.academia.edu/24800099/MÜSLÜMAN_TOPLUMLARDA_AİLE_DEĞERLERİ_VE_İDEAL_ÇOCUK_ALGISI
- Charles, C. M. (1999), *Öğretmenler için Piaget ilkeleri*. Gülten Ülgen (çev.). Ankara: Anı.
- Çılgın, A. S. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa.
- Çimen, O., & Yılmaz, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin geri dönüşümle ilgili bilgileri ve geri dönüşüm davranışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 63-74.

- Dahrendorf, M. und Haas, G. (Hrsg.). (1984). *Kinder- und Jugendliteratur. Ein Handbuch*. Stuttgart: Reclam.
- Dahrendorf, M. (1996). *Vom Umgang mit Kinder- und Jugendliteratur*. Berlin: Volk und Wissen.
- Demir, C. ,Yapıcı, M. , (2007). Ana dili olarak Türkçe'nin öğretimi ve sorunları. *Sosyal bilimler dergisi*. Erişim: 08 Eylül 2016, <http://www.ozcanpalavan.com/wp-content/uploads/2015/03/A-3.ANA-DİL-ÖĞR.-.pdf>
- Demircioğlu, İ. H. (2006). Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'de tarih öğretiminin genel amaçlarının karşılaştırmalı bir değerlendirmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 134.
- Demircioğlu, İ.H ve Toktemir, M.A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 6, No. 15*, 69-88
- Demirel, Ö. (2004). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim* (Cilt 1-2). Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (drl.). (2006). *Eğitim ve ders kitapları*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. Seferoğlu, S. S. ve Yağcı, E. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ş. (2010). *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem.
- Dilidüzgün, S. (2003a). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa.
- Dilidüzgün, S. (2003b). *Çağdaş çocuk yazını - Yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa.
- Doğanay, A. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Durmuşçelebi, M. (2007). *Türkiye ve Almanya'da ilköğretimde anadili öğretimi. Eğitim programları ve ders kitapları açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2003). *Çağdaş eğitim sistemleri*. İstanbul: Sistem.
- Erdoğan, İ. (2003). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. *Karşılaştırmalı eğitim: Türk eğitim bilimleri çalışmaları içinde önemsenmesi gereken bir alan*. Erişim: 6 Mart 2011, <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/view/143>
- Erginer, A. (2006). *Avrupa eğitim sistemleri: Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırmalar*. Ankara: Pegem.
- Erginer, E. (2000). *Öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirme*. Ankara: Anı.
- Ergün, M. (1985). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Erişim: 1 Mart 2011, <http://mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/kegitim-1.pdf>
- Eroğlu Z. D. , (2016). *Çocuk kitapları ve okuma alışkanlığı*. Erişim: 6 Ağustos 2016, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt9/sayi44_pdf/1dil_edebiyat/eroglu_zehra.pdf

- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28).
- Ewers, H. H. , Lehnert, G. , O'Sullivan, E. (1994). *Kinderliteratur im interkulturellen Prozess: Studien zur allgemeinen und vergleichenden Kinderliteraturwissenschaft* . Stuttgart; Weimar: Metzler.
- Ewers, H. H., Nassen, U., Richter, K. und Steinlein R. (Hrsg.). (1995). *Kinder- und Jugendliteraturforschung*. Stuttgart; Weimar: Metzler.
- Gansel, C. (1999). *Moderne Kinder- und Jugendliteratur: Ein Praxisbuch für den Unterricht*. Berlin: Cornelsen.
- Göğüş, B. (1983). Anadili eğitim programlarının niteliği. *Türk Dili Dergisi, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 379, 40-45.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem.
- Gültekin, A. (2000). *Kinder- und Jugendliteratur in der Türkei und in Österreich*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hece Dergisi. (2005). *Hece Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104-105.
- İSTMEM (2014). Değerler eğitimi. Erişim: 10 Mart 2015, <http://www.istmem.com/Sayfa/24/Degerler-Egitimi.aspx>
- Kapulu A. vd. ve Aydın, M. (drl.). (2008). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 4. sınıf*. Ankara: Koza.
- Karafilik, F. , Değirmenci, G. , Bilkan, N. ve Çelik. İ. (drl.). (2008a). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 2. sınıf*. Ankara: Harf.
- Karafilik, F. , Değirmenci, G. , Bilkan, N. ve Çelik. İ. (drl.). (2008b). *İlköğretim Türkçe ders kitabı 3. sınıf*. Ankara: Harf.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Killus, D. (1998). *Das Schulbuch im Deutschunterricht der Sekundärstufe I: Ergebnisse einer Umfrage unter Lehrern aus vier Bundesländern*. Münster; New York; München; Berlin: Waxmann.
- Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. (drl.). (2006). *Eğitimde bireysel farklılıklar*. Ankara: Nobel.
- Lange, G. (2000). *Taschenbuch der Kinder- und Jugendliteratur. Band 1*. Göppingen: Schneider Verlag Hohengehren.
- MEB (2015). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Erişim: 13 Nisan 2010, <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=45>
- Menzel, W. (Hrsg.). (2003). *Pustebume Das Lesebuch 2*. Hannover: Schroedel.
- Menzel, W. (Hrsg.). (1999). *Pustebume Das Lesebuch 3*. Hannover: Schroedel.
- Menzel, W. (Hrsg.). (2002). *Pustebume Das Lesebuch 4*. Hannover: Schroedel.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). *İlköğretim programları ve ders kitaplarının değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarının ortaöğretim ile paylaşılması çalışmayı çalışma raporu*. Ankara: İÖGM.

- Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim sistemleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, EURYDICE Türkiye Birimi. (2007). *Türk eğitim sistemi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, EURYDICE Türkiye Birimi. (2010). *Türk eğitim sisteminin örgütlenmesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nas, R. (2002). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi.
- Nöstlinger, C. (1998). *Geplant habe ich gar nichts: Aufsätze, Reden, Interviews*. Wien: Dachs.
- Özbay, Y. ve Erkan, S. (drl.). (2008). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem.
- Özyürek, M. (2006). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi*. Ankara: Kök.
- Polat, S. (2009). *Türkiye’de eğitim politikalarının fırsat eşitsizliği üzerindeki etkileri*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- RGD. Ministerium für Bildung, Jugend und Sport des Landes Brandenburg (Hrsg.). (2004). *Rahmenlehrplan Grundschule Deutsch*. Erişim: 13 Haziran 2012, <https://www.berlin.de/suche/?q=Rahmenlehrplan+Grundschule+Deutsch>
- Sağlık, Ş. (2003). *Cahit Sıtkı Tarancı’nun hikâyeleri üzerine bir inceleme*. Ankara: Hece.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi (2012). *Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet: İyileşmeler, problemler, öneriler*. Erişim: 13 Haziran 2014, <http://secbir.org/images/haber/2012/03/dekig-toplumsal-cinsiyet-raporu.pdf>
- Sönmez, C. (2004). *Atatürk’te doğa sevgisi ve çevre anlayışı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Sönmez, V. (2004). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı
- Sönmez, V. (2002). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı.
- Sönmez, V. (2008). *Gelecekteki olası eğitim sistemleri ve bazı araştırmalar*. Ankara: Anı.
- Tarım, R. (2013). Atatürk ve Türk Dili. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* (8/9), 95-103.
- TDK (2016). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim: 20 Eylül 2016, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58494a32bc0fb6.16245484
- Treptow, R. (2010). *Internationaler Vergleich und soziale Arbeit. Theorie, Anwendung und Perspektive*. Bremen: Europäischer Hochschulverlag.
- TÜİK (2014). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması*. Erişim: 18 Şubat 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18633>
- TÜİK (2006). *Aile yapısı araştırması*. Erişim: 12 Temmuz 2011, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=16

Ünalın, Ő. (2006). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel.

Varıő, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme: teori ve teknikler*. Ankara: Alkim.

Yağmurlu, B. , ıtlak, B. , Dost, A. , ve Leyendecker, B. (2009). Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde eğitime bağlı olarak gözlemlenen farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 1-15.

Yalı, S. (2016). Avrupa'da tarih eğitimi ve öğretimine yönelik girişimler ve Avrupa Birliği'nin katkısı. *Firat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 293.

Yalı, H. İ. (1996, Ekim). Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi. *6. Milli Eğitim Sempozyumu*, Kütahya.

Yapıcı, M. (2004). İlköğretim dilbilgisi konularının çocuğun bilişsel düzeyine uygunluğu, *İlköğretim-Online*, 3(2), 35-41, [Online]: Eriőtım: 08 Eylül 2016, <http://ilkogretim-online.org.tr>

Yörükoğlu, A. (2000). *Deđerően toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür.

ÖZGEÇMİŞ

Evrım Kadioğlu 22.06.1979 tarihinde İstanbul'da doğdu. Trabzon Kanuni Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2004 yılında mezun oldu. 2008 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili Eğitimi Yüksek Lisans programını bitirdi. Mezuniyetinden bu yana Almanca okutmanı ve Almanca öğretmeni olarak görev yapan Evrim, iyi derecede Almanca, orta derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları, spor, seyahat, gastronomi ve kitaplardır.

İletişim Bilgileri:

E mail : kadiogluevrım@yahoo.com

Telefon : 05336175088